

TARTU ÜLIKOOL
ÕIGUSTEADUSKOND
Karistusõiguse osakond

Anabell Tamm

**EESTI KOHTUTE PRAKTIKA KARISTUSSEADUSTIKU § 118 KOHALDAMISEL
AJAVAHEMIKUL 01.01.2015-31.12.2018**

Magistritöö

Juhendaja
PhD Anneli Soo

Tartu
2019

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
1. RASKE TERVISEKAHJUSTUSE TEKITAMINE ENNE JA PÄRAST 01.01.2015	8
1.1. Koosseis enne revisjoni	8
1.2. Koosseis pärast revisjoni	10
2. RASKE TERVISEKAHJUSTUSE TEKITAMINE KOHTUPRAKTIKAS PÄRAST 01.01.2015	15
2.1. Tervisekahjustuse tekitamine KarS § 118 lg 1 p 1 järgi.....	15
2.1.1. Subjektiivne koosseis	15
2.1.2. Tapmiskatse ja KarS § 118 lg 1 p 1 eristamine	31
2.1.3. Vahekokkuvõtte	36
2.2. Tervisekahjustuse tekitamine KarS § 118 lg 1 p-de 2 ja 5 järgi.....	36
2.2.1. Subjektiivne koosseis KarS § 118 lg 1 p 2 puhul	37
2.2.2. Subjektiivne koosseis KarS § 118 lg 1 p 5 puhul	42
2.2.3. Vahekokkuvõtte	44
2.3. Tervisekahjustuse tekitamine KarS § 118 lg 1 p 7 järgi.....	44
2.3.1. Küsimused kogumist	45
2.3.2. Subjektiivne koosseis	47
2.3.3. Tapmise ja KarS § 118 lg 1 p 7 eristamine.....	57
2.3.4. Vahekokkuvõtte	59
KOKKUVÕTE	62
CASE LAW OF ESTONIAN COURTS IN APPLYING PENAL CODE § 118 DURING THE PERIOD OF 01.01.2015-31.12.2018	66
KASUTATUD KIRJANDUS.....	71
KASUTATUD ÕIGUSAKTID	73
KASUTATUD KOHTUPRAKTIKA.....	74

SISSEJUHATUS

Eestis 2015. aastal koostatud vägivalda ennetamise strateegia aastateks 2015-2020 keskendub isikutevahelisele vägivaldale ehk vägivaldale, mille on põhjustanud teine isik või väike rühm. Vägivald kõnealuse strateegia tähenduses on inimõigusi kahjustav probleem, mis piirab inimeste õigust elule, vabadusele, turvalisusele, väärikusele, vaimsele ja füüsilisele puutumatusele ning mittediskrimineerimisele. Lisaks toob vägivald kaasa suuri kannatusi ohvrile ja tema lähedastele ning tekitab kahju ühiskonnale, näiteks ravikulude, töövõime vähenemise ning inimeste elukvaliteedi languse näol. Koostatud strateegias tuuakse välja kurb tõsiasi, et Eesti on üks kõrgeima vägivallatasemega riike Euroopas.¹ Igapäevaselt saame meediast teada erinevatest vägivallategudest, mis halvimal juhul lõppevad kannatanu surmaga. Vägivald on meie ühiskonnas väga suureks probleemiks. See ei tohi saada kunagi normaalsuseks. Seda ei saa küll täiesti ära kaotada, kuid vägivaldale saab ennetada ning sellega meie riik aktiivselt ka tegeleb. Justiitsministeeriumi poolt kogutud andmed registreeritud kuritegude kohta aastatel 2015-2018 näitavad väga selgelt, et raske tervisekahjustuse tekitamise arv on olnud üsna stabiilne. Näiteks registreeriti 2015. aastal 88, 2016. aastal 75, 2017. aastal 67 ja 2018. aastal 79 raske tervisekahjustuse tekitamist.²

Nii nagu suurem osa isikuvastastest süütegudest, selgus ka 2015.-2018. aastate kohtupraktikat raske tervisekahjustuse tekitamise kohta analüüsides, et enamikel juhtudel pannakse see toime alkoholijoobes³ või alkoholijoobes ja lähisuhtes.⁴ Eestis on lähisuhtevägivalda probleem väga aktuaalne ja terav ning seda soodustab elanikkonna suur alkoholilembus, suhteliselt salliv suhtumine vägivaldale kui ka stereotüüpsed hoiakud ja arusaamad naise rollist perekonnas.⁵ Lähisuhtevägivald hõlmab füüsilise, seksuaalse, psühholoogilise või majandusliku vägivalla

¹ Vägivalla ennetamise strateegia 2015-2020. Tallinn 2015, lk 2, 9. Arvutivõrgus: https://www.valitsus.ee/sites/default/files/content-editors/arengukavad/vagivalla_ennetamise_strateegia_2015-2020_kodulehele.pdf (18.09.2018).

² A. Ähven. Registreeritud kuriteod jaanuar-november 2015-2018 (peamised liigid). Tallinn: Justiitsministeerium 2018. Arvutivõrgus: <https://www.kriminaalpoliitika.ee/et/registreeritud-kuriteod-jaanuar-november-2015-2018-peamised-liigid> (27.01.2019).

³ HMKo 10.05.2016, 1-16-2661; VMKo 23.08.2016, 1-16-5878; VMKo 16.09.2016, 1-16-5405; PMKo 24.07.2018, 1-18-5414; PMKo 04.10.2018, 1-18-7495; VMKo 06.01.2016, 1-15-10413; VMKo 06.01.2016, 1-15-6644; VMKo 25.02.2016, 1-14-10714.

⁴ VMKo 11.09.2018, 1-18-6552; VMKo 06.07.2015, 1-15-3324; HMKo 17.06.2015, 1-15-4454; VMKo 08.01.2016, 1-15-7300; PMKo 11.04.2016, 1-16-1491; HMKo 30.05.2017, 1-17-3248; VMKo 16.11.2015, 1-15-7795; VMKo 23.08.2016, 1-16-5878; VMKo 21.12.2016, 1-16-9044; VMKo 09.03.2016, 1-15-10789; VMKo 05.01.2016, 1-15-7107.

⁵ I. Pettai, R. Narits, S. Kaugia. Perevägivalla juriidilise regulatsiooni hetkeseis ja perspektiiv Eesti õiguspraktikute küsitluse põhjal. – Juridica 2015/9, lk 645.

tegusid, mis võivad aset leida perekonnas, kodus, praeguste või endiste abikaasade või partnerite vahel olenemata sellest, kas toimepanija elab või on elanud ohvriga ühel elamispinnal.⁶ Tihtipeale kannatab ohver aastaid vägivalda all ega julge abi paluda. Mida aeg edasi, seda rohkem on näha, et inimesed julgevad abi saamiseks vastavate asutuste poole pöörduda ja oma olukorrast rääkida. Lähisuhtevägivalda kui probleemi teadvustatakse järjest rohkem nii rahvusvahelisel, riigisisel kui ühiskonna tasandil.⁷ Nagu öeldakse, siis inimese kõige ohtlikum koht võib olla tema enda kodu. Kui väiksemaid füüsilisi vigastusi, vaimset, seksuaalset ja majanduslikku vägivalda suudavad paljud kannatajad teiste inimeste eest varjata, siis rasket tervisekahjustust on keeruline varjata. Selliste juhtumite puhul ei saa jätta arstiabi kasutamata ning sealt hargnevad sündmused edasi, teavitatakse politseid, süüdlane jõuab lõpuks kohtu ette ja saab tehtu eest karistada. Kõike eelöeldut kinnitab ka käesoleva magistritöö tulemus.

Nagu eelnevalt öeldud, leidis magistritöös kinnitust asjaolu, et alkohol mängib raske tervisekahjustuse tekitamise puhul kesket rolli. Ühiselt tarvitatakse alkoholi, minnakse tülili ning selle kõige tagajärjeks on mõnele isikule raske tervisekahjustuse tekitamine. Eestis on alkoholi tarvitamine suureks probleemiks ja seda mitte ainult täiskasvanute seas, vaid see puudutab ka alaealisi. Maailma Tervishoiuorganisatsiooni ehk WHO andmetel on Eesti alkoholi tarbimises maailmas üks esimeste seas. Näiteks 2016. aasta statistika järgi tarvitati Eestis iga üle 15-aastase elaniku kohta 15,9 liitrit alkoholi aastas.⁸ Tegemist on tõsise probleemiga, millega Eesti riik peab aktiivselt tegelema. Alkohol oli ka üheks kriminaalpoliitika arengusuunaks aastani 2018. Nimelt on leitud, et alkoholi liigtarvitamine on peamine isikuvastaste kuritegude toimepanemist soodustav tegur.⁹ Kriminaalpoliitika arengusuundade punkti 22 kohaselt tuli Vabariigi Valitsusel heaks kiita riikliku alkoholipoliitika raamdokument, mille eesmärgiks on alaealiste alkoholitarvitamise ning sellest tulenevate kahjude vähendamine, alkoholi riskitarvitamise ja sellest tekkivate kahjude vähendamine.¹⁰ Eesti miinuseks on tervikliku alkoholipoliitika puudumine, mille olemasolu oleks tegelikult väga vajalik.¹¹ Kui me saaksime alkoholi tarbimise kontrolli alla, siis tõenäoliselt väheneks sellega seoses ka isikuvastaste süütegude, praeguse töö

⁶ Vägivalda ennetamise strateegia 2015-2020, lk 3.

⁷ I. Pettai, S. Kaugia, R. Narits. Perevägivald nõuab jõulisemat juridiilist sekkumist. – Riigikogu Toimetised, 2015/31, lk 166.

⁸ World Health Organization. Global status report on alcohol and health 2018, lk 260. Arvutivõrgus: <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/274603/9789241565639-eng.pdf?ua=1> (02.02.2019).

⁹ M.-L. Sööt. Kriminaalpoliitika arengusuunad aastani 2018. Seletuskiri. Tallinn: Justiitsministeerium, lk 37-38. Arvutivõrgus: <http://www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=50604/Seletuskiri+%28kriminaalpoliitika+arengusuuna+d+aastani+2018%29.pdf> (02.02.2019).

¹⁰ *Ibid.*

¹¹ *Ibid.*

kontekstis raskete tervisekahjustuste toimepanemiste arv.

Kui vastata küsimusele, mis on üldse tervisekahjustus, siis tervisekahjustuse kohtuarstliku tuvastamise korra § 1 lg 2 kohaselt on tegemist organismi elundite ja kudede anatoomilise terviklikkuse või nende füsioloogiliste funktsioonide häirega, samuti haiguse või muu patoloogilise seisundiga, mis tekib mehaanilise, füüsikalise, keemilise, bioloogilise, psüühilise või muu teguri toimele.¹² Tervisekahjustusega kahjustatav õigushüve on inimese tervis, mis on ka põhiseaduslikult kaitstud.¹³ Eesti Vabariigi põhiseaduse § 28 kohaselt on igal inimesel õigus tervise kaitsele.¹⁴ Selline põhiõigus on osa riigi traditsioonist, mille aluseks on sotsiaalne heaolu ja õigusriik.¹⁵ Riigi kohustusi seoses tervise kaitsega võib jagada kolmeks: austada, kaitsta ja täita. Austusest tulenev kohustus takistab riiki inimese tervist kahjustamast, kaitsmise kohustus nõuab riigilt meetmeid vältimaks kolmandate isikute sekkumist ning täitmise kohustus sunnib riiki võtma erinevaid meetmeid inimeste tervise kaitseks.¹⁶ Lühidalt öeldes on tervis inimese kehalise ja vaimse heaolu seisund.¹⁷ Maailma Terviseorganisatsioon on tervist defineerinud ka kui täielikku füüsilist, vaimset ja sotsiaalset heaolu seisundit, mis ei ole seotud üksnes haiguse või puude tõttu.¹⁸ Tervisevastased süüteod jagatakse tervist kahjustavateks süütegudeks ja vägivallategudeks.¹⁹ Karistusseadustiku²⁰ (edaspidi KarS) § 118 lõikes 1 sisalduvat raske tervisekahjustuse tekitamist käsitletakse isikuvastase süüteona, mis kuulub tervist kahjustavate süütegude hulka, sest kaitstav õigushüve on inimese tervis.²¹ Raske tervisekahjustuse tekitamine seisneb inimese tervise kahjustamises viisil, mis vastab vähemalt ühele KarS § 118 lg 1 punktides 1-7 toodud kirjeldusele.²²

Mitu aastat kestnud revisjoni tulemusel jõustusid 1. jaanuaril 2015. aastal karistusseadustiku muudatused. Toimunud revisjon tõi muudatused kaasa ka sellesse paragrahvi, mis ajendas töö autorit käesolevat magistritööd kirjutama. Seoses KarS § 118 kohaldamisega on kerkinud üles

¹² Tervisekahjustuse kohtuarstliku tuvastamise kord. – RT I 2002, 72, 434...RT I, 29.12.2014, 12.

¹³ J. Sootak. Isikuvastased süüteod. 5. tr. Tallinn: Juura 2014, lk 64.

¹⁴ Eesti Vabariigi Põhiseadus. – RT 1992, 26, 349...RT I, 15.05.2015, 2.

¹⁵ H. Veinla. Precautionary Environmental Protection and Human Rights. – Juridica International 2007/12, pp. 96.

¹⁶ A. Nõmper. T. Annus. The Right to Health Protection in the Estonian Consitution. – Juridica International 2002/7, No. 1, pp. 121.

¹⁷ J. Sootak, P. Pikamäe (koost). Karistusseadustik. Komm vlj. 4 tr. Tallinn: Juura 2015, § 118 komm. 1.2.

¹⁸ A. Blazejowskj. Health as a human right. - Yale Global Health review. 01.05.2014. Arvutivõrgus: <https://yaleglobalhealthreview.com/2014/05/01/health-as-a-human-right/> (10.02.2019).

¹⁹ J. Sootak. Isikuvastased süüteod, lk 12.

²⁰ Karistusseadustik. - RT I 2001, 61, 364...RT I, 07.12.2018, 21.

²¹ K. Kulpson. Raske tervisekahjustuse tekitamise kohtupraktika analüüs. Magistritöö. Tartu: Tartu Ülikool 2013, lk 3.

²² K. Aas jt. Karistusõigus. Eriosa. Tallinn: Sisekaitseakadeemia 2002, lk 22.

mitmeid huvitavaid küsimusi ning teema aktuaalsus on samuti üks põhjustest, mis ajendas töö autorit antud teemat valima.

Käesoleva töö eesmärgiks on analüüsida, millised muudatused viidi sisse revisjoniga KarS § 118 lg 1 koosseisu ja kuidas need on kajastunud kohtupraktikas. Töö uurimisprobleem seisneb selles, et pärast revisjoni muutus KarS § 118 lg 1 ning täiendava punktina lisati sellesse surm, mille puhul vastutab isik, kui ta põhjustab tagajärje ettevaatamatusest ning see avaldab mõju ka teistele sama paragrahvi punktidele. Selle tõttu tuli kohtutel pärast 01.01.2015 otsustada, kas võtta omaks tõdemus, et ka punktide 1-6 puhul piisab isiku vastutusele võtmiseks sellest, kui isikul on tagajärje suhtes vähemalt ettevaatamatus. Seega otsitakse magistritöös vastust kahele küsimusele:

- 1) Kas revisjoniga tehtud KarS §-s 118 muudatus punkt 7 osas tõi kaasa üldise kohtupraktika muutmise KarS § 118 tõlgenduses?
- 2) Kuidas on kohtupraktikas raske tervisekahjustuse tekitamist käsitletud pärast revisjoniga tehtud muudatuse jõustumist?

Magistritöö koosneb kahest peatükist. Esimene peatükk on teoreetiline ja tegemist on dogmaatilise uurimusega ning see põhineb teaduskirjandusel, kohtulahenditel ja Eesti õigusaktidel. Selles peatükis käsitletakse KarS § 118 lg 1 koosseisu enne ja pärast 01.01.2015. Vaadeldud on eelkõige erinevusi, kuid selles osas, mis oli vajalik kohtupraktika analüüsimiseks, käsitleti ka seda, mis jäi KarS § 118 lg 1 puhul pärast revisjoni samaks. Esimese peatüki lõpus on esitatud kokkuvõttev tabel KarS § 118 lg 1 erinevustest enne ja pärast revisjoni.

Teine peatükk koosneb empiirilisest uurimusest, kasutatud on nii kvalitatiivset kui ka kvantitatiivset andmete analüüsimise meetodit. Töö autor vaatas läbi kõik Riigi Teatajast²³ kättesaadavad 2015.-2018. aastal tehtud kohtulahendid, mis puudutavad KarS § 118 lg 1 p-de 1-7. Alates 15.10.2015 on Riigi Teatajas kasutusel uus kohtulahendite otsing, mille kaudu on võimalik otsida kõikide kohtuastmete jõustunud ja avalikustatud lahendeid.²⁴ Autor võrdles Riigi Teatajast saadud lahendeid Justiitsministeeriumi poolt saadetud nimekirjaga, tagamaks, et kõik 2015.-2018. aastal tehtud lahendid saaksid läbi töötatud. Seejärel töötas autor kõik lahendid läbi ning valis asjassepuutuvad välja. Võrreldes KarS § 118 lg 1 p-de 1, 2 ja 7, oli teiste nimetatud

²³ Riigi Teataja. Arvutivõrgus: <https://www.riigiteataja.ee/index.html>.

²⁴ Uus kohtulahendite otsing. Riigi Teataja. 21.10.2015. Arvutivõrgus: <https://www.riigiteataja.ee/oigusuudised/ee/vaadeSeadusUudis/1448> (23.03.2019).

paragrahvi punktide järgi isikute süüdimõistmist üsna vähe. Nii ei mõistetud KarS § 118 lg 1 p 4 järgi kedagi aastatel 2015-2018 süüdi, KarS § 118 lg 1 p 3 järgi mõisteti nimetatud aastatel süüdi kõigest ühel korral, KarS § 118 lg 1 p 5 järgi kuuel korral ning KarS § 118 lg 1 p 6 järgi viiel korral. Kuna p-de 4, 3 ja 6 puhul asjassepuutuvaid lahendeid ei olnud, siis neid töö autor ei käsitle. Seega on käesolevas töös käsitletud lahendeid, mis puudutavad KarS § 118 lg 1 p-de 1, 2, 5 ja 7. Töö autor uuris nii maakohtute, ringkonnakohtute kui ka Riigikohtu lahendeid. Valiku tagajärjel on magistr töö kirjutamisel kokku kasutatud 119 kohtulahendit, millest 73 on maakohtute lahendid, 35 ringkonnakohtute lahendid ja 11 Riigikohtu lahendid. Lisaks kohtulahenditele kasutas töö autor teise peatüki puhul ka asjassepuutuvat õiguskirjandust. Teises peatükis analüüsib töö autor seda, kuidas on raske tervisekahjustuse tekitamist käsitletud kohtupraktikas pärast revisjoni. Iga alapeatüki lõpus on välja toodud eraldi vahekokkuvõtte. Teine peatükk on jaotatud omakorda kolmeks alapeatükiks:

- 1) Esimeses alapeatükis on analüüsitud kohtupraktika pinnalt KarS § 118 lg 1 p 1 subjektiivset koosseisu, mille puhul on töö autor välja toonud selle, millistel juhtudel on erinevate astmete kohtud 2015.-2018. aastal kohaldanud KarS § 118 lg 1 p 1 tagajärje suhtes tahtlust ning kuivõrd on nad rakendanud tagajärje osas ettevaatamatust. Samuti on esimeses alapeatükis käsitletud ka tapmiskatse ja KarS § 118 lg 1 p 1 eristamist, sest kohtupraktikat lugedes jäi töö autorile eristamise probleem mitmel korral silma.
- 2) Teises alapeatükis on vaadeldud KarS § 118 lg 1 p 2 ja p 5 subjektiivset koosseisu. Nagu ka KarS § 118 lg 1 p 1 puhul, analüüsib ka selles alapeatükis töö autor seda, kas ja kuidas on kohtud KarS § 118 lg 1 p-de 2 ja 5 tagajärje osas tahtlust ja ettevaatamatust kohaldanud.
- 3) Kolmandas alapeatükis analüüsib töö autor revisjoniga lisatud KarS § 118 lg 1 p 7. Lähtudes kohtupraktikast, on täpsemalt käsitletud küsimusi kogumist, sest korduvalt kerkis lahendites esile vaidlus, kas KarS § 118 lg-s 1 p-s 7 neeldub KarS § 118 lg 1 p 1 või tuleb ikkagi mõista isikud süüdi KarS § 118 lg 1 p 1 ja p 7 järgi. Samuti on töö autor analüüsinud KarS § 118 lg 1 p 7 subjektiivset koosseisu ning lisaks veel tapmise ja KarS § 118 lg 1 p 7 eristamist, sest kohtupraktikas tuli see korduvalt esile.

1. RASKE TERVISEKAHJUSTUSE TEKITAMINE ENNE JA PÄRAST 01.01.2015

1.1. Koosseis enne revisjoni

Enne revisjoni loeti KarS § 118 lg 1 kohaselt raskeks tervisekahjustuseks selliseid kahjustusi, millega põhjustati:

- 1) oht elule;
- 2) raske kehaline haigus;
- 3) raske psüühikahäire;
- 4) raseduse katkemine;
- 5) nägu oluliselt moonutav ravimatu vigastus;
- 6) elundi kaotus või selle tegevuse lakkamine.²⁵

Varem ehk enne 01.01.2015 oli KarS § 118 lg 1 p 2 näol tegemist sellise kahjustusega, millega põhjustati raske kehaline haigus. Raske kehalise haiguse mõiste tulenes karistusseadustiku rakendamise seaduse²⁶ §-st 8¹, mille kohaselt hinnati kehalist haigust raskena, kui tervisekahjustus kestis vähemalt 4 kuud või tervisekahjustusega kaasnes töövõime kaotus vähemalt 40 protsenti.²⁷ Raskele kehalisele haigusele andis normatiivse iseloomu sõna *raske* kasutamine.²⁸ Vabariigi Valitsuse 13.08.2002 määruse tervisekahjustuse kohtuarstliku tuvastamise kord § 8 lg 1 kohaselt loeti kehaliseks haiguseks organismi elutegevuse häiret, millega kaasneb elundite ja kudede morfoloogiline või funktsionaalne kahjustus väliskeskkonnast või organismist tuleneva teguri toimel.²⁹ 01.01.2015 toimunud revisjoni käigus muudeti üksnes KarS § 118 lg 1 p 2 sõnastust.

Õiguskirjanduses³⁰ ja enne 01.01.2015 toimunud revisjoni oli üksmeelne ning kindel arusaam, et KarS § 118 näol on tegemist tahtliku tagajärjedelikuga.³¹ Kuni 2015. aastani pidas kohtupraktika raske tervisekahjustuse tekitamist iseseisvaks tahtlikuks süüteoks, mille kohaldamine eeldas

²⁵ Karistusseadustik. - RT I 2001, 61, 364...RT I, 21.06.2014, 28.

²⁶ Karistusseadustiku rakendamise seadus. -RT I 2002, 56, 350...RT I, 05.07.2013, 12.

²⁷ Karistusseadustiku ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse seletuskiri, lk 49. Arvutivõrgus:http://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/elfinder/article_files/karistusseadustiku_ja_sellega_seonduv_alt_teiste_seaduste_muutmise_seaduse_eelnou_seletuskiri_3.12.2013.pdf (01.01.2019).

²⁸ J. Sootak, P. Pikamäe (koost). Karistusseadustik. Komm vlj. 3 tr. Tallinn: Juura 2009, § 118 komm. 3.3.3.

²⁹ Tervisekahjustuse kohtuarstliku tuvastamise kord. - RT I 2002, 72, 434...RT I, 29.12.2014, 12.

³⁰ J. Sootak, P. Pikamäe (koost.) (viide 29), § 118, komm 41.

³¹ TlnRnKo 10.07.2013, 1-12-6174; VMKo 22.06.2012, 1-11-11772; HMKo 12.06.2014, 1-14-3671; TlnRnKo 26.08.2015, 1-14-10682; TlnRnKo 10.08.2016, 1-16-406.

subjektiivse kossseisu poolest tahtlust nii teo kui ka vähemalt ühe löike 1 punktides sätestatud tagajärje suhtes.³² Näiteks asus Tallinna Ringkonnakohus oma 10.07.2013 lahendis seisukohale, et subjektiivsest küljest on raske tervisekahjustuse tekitamise süüteokoosseis täidetud, kui isik paneb teo ja tagajärje toime vähemalt kaudse tahtlusega. Selles kriminaalasjas esitati isikule süüdistus selles, et ta lõi kannatanut ühel korral rusikaga näo piirkonda, mille tagajärjel kukkus kannatanu pikali, lüües end ära vastu esikus asuva kapi serva. Seejärel jätkas süüdistatav kannatanu peksmist kätega ja jalgadega keha ning pea piirkonda. Lüües kannatanut selliselt, et ta kukkus vastu kapi serva ning pekstes maas lamavat kannatanut käte ja jalgadega, mõõnis süüdistatav kohtu hinnangul ükskõik, millise tagajärje saabumist ning pidas võimalikuks süüteokoosseisule vastava asjaolu saabumist. Seega oli kohus seisukohal, et süüdistatav pani tervisekahjustuse tekitamisega, millega põhjustati oht elule, toime KarS § 118 lg 1 p 1 järgi kvalifitseeritava kuriteo.³³ Samuti on Viru Maakohtu Jõhvi kohtumaja oma 22.06.2012 otsuses ja Harju Maakohtu Liivalaia kohtumaja oma 12.06.2014 lahendis järeldanud, et subjektiivsest küljest eeldab KarS § 118 koosseis tahtlust.³⁴ Seega oli enne 1. jaanuarit 2015. aastat, isiku süüdimõistmiseks raske tervisekahjustuse tekitamise eest subjektiivse koosseisu puhul vajalik nii teo kui ka tagajärje suhtes vähemalt kaudse tahtluse olemasolu.

Varasemalt kehtis põhimõte, et KarS § 19 ei tule kohaldamisele siis, kui põhikoosseis ja kvalifikatsioon paiknevad eraldi paragrahvides, nähes mõlemad ette tagajärje põhjustamise tahtlikult, näiteks raske tervisekahjustus kehalise väärkohtlemise suhtes. Kuid juba enne 2015. aastal toimunud revisjoni sisaldus õiguskirjanduses kriitikat selle kohta, et KarS § 118 käsitleb olukorda, kus kehalise väärkohtlemisena käsitatava teoga põhjustatakse mitte kerge tervisekahjustus ehk KarS § 121, vaid tervist kahjustatakse raskelt. Sellisel juhul on teoga põhjustatud enamohtlik tagajärg ja kohaldamisele peaks tulema KarS § 19.³⁵ Seega jäeti varasemalt tähelepanuta KarS § 19, mille kohaselt vastutab isik seaduses sätestatud enamohtliku tagajärje eest, kui ta põhjustas selle vähemalt ettevaatamatusest. Ehk üldosa norm jäeti eriosa kohaldamisel rakendamata ning seda tehti ilma igasuguse põhjenduseta.³⁶

³² J. Sootak, P. Pikamäe (koost.) (viide 17), komm § 118 14.1.

³³ TlnRnKo 10.07.2013, 1-12-6174.

³⁴ VMKo 22.06.2012, 1-11-11772; HMKo 12.06.2014, 1-14-3671.

³⁵ E. Hirsnik. Mõningatest karistusõiguslikest inimese surma põhjustamise, vabaduse võtmise ja kuriteo varjamisega seotud probleemidest. – Juridica 2011/2, lk 155-156.

³⁶ *Ibid.*

1.2. Koosseis pärast revisjoni

Pärast revisjoni loetakse KarS § 118 lg 1 kohaselt raskeks tervisekahjustuseks selliseid kahjustusi, millega on põhjustatud:

- 1) oht elule;
- 2) tervisehäire, mis kestab vähemalt neli kuud või kui sellega kaasneb osaline või puuduv töövõime;
- 3) raske psüühikahäire;
- 4) raseduse katkemine;
- 5) nägu oluliselt moonutav ravimatu vigastus;
- 6) elundi kaotus, selle tegevuse lakkamine;
- 7) surm.³⁷

KarS § 118 lg-s 1 p-des 1-7 on raske tervisekahjustus antud ammendava loeteluna ning tegu on alternatiiv-aktilise suvalise teokirjeldusega koosseisuga, mistõttu ei ole oluline, mil viisil vigastus tekitati.³⁸ Tervisekahjustus on raske, kui see vastab vähemalt ühele käesoleva paragrahvi punktides loetletud tunnustele.³⁹ KarS § 118 lg-s 1 toodud punktid 1-7 on määratletud peamiselt meditsiinilise kriteeriumi alusel. KarS § 118 lg 1 p 2 puhul kasutatakse täiendavalt veel sotsiaalmajanduslikku kriteeriumi ja KarS § 118 lg 1 p 5 puhul esteetilist kriteeriumi.⁴⁰

Objektiivne koosseis seisneb raske tervisekahjustuse tekitamises ja koosneb teost, tagajärjest ning põhjuslikust seosest.⁴¹ Tähtsust ei oma tegu, millega raske tervisekahjustus tekitatakse, sest tegemist on suvalise teokirjeldusega koosseisuga. Oluline on, et süüdlase tegevus või tegevusetus oleks tagajärjega põhjuslikult seotud. Seega ei ole süüteo koosseisu puhul oluline kehalise puutumatuse rikkumine, sest ka psüühilise mõjutamisega on võimalik tekitada isikule raske tervisekahjustus.⁴² Isik saab vastutada tagajärje eest ainult siis, kui see tagajärg on talle omistatav. Tagajärje õiguslikuks omistamiseks tuleb läbida kaheastmeline kontroll ehk kõigepealt naturalistlik põhjuslikkus vajaliku tingimuse teooria alusel ja seejärel, kui on vaja, siis objektiivne omistamine. Kui mõlema astme puhul on jaatav vastus, siis on tagajärg tegijale

³⁷ Karistusseadustik. - RT I, 23.12.2014, 16... RT I, 13.03.2019, 77.

³⁸ J. Sootak. Isikuvastased süüteod, lk 70.

³⁹ J. Sootak, P. Pikamäe (koost.) (viide 17), komm § 118 3.

⁴⁰ J. Sootak. Isikuvastased süüteod, lk 71.

⁴¹ J. Sootak, P. Pikamäe (koost.) (viide 17), komm § 118 3.

⁴² *Ibid*, komm § 118 3,4.

omistatav.⁴³ Teoobjektiks on teine inimene.⁴⁴ Tagajärjena näeb raske tervisekahjustuse tekitamise koosseis ette kindlatele tunnustele vastava tervisekahjustuse, mis on sätestatud alternatiivselt lg 1 punktides 1-7. KarS § 118 lg 1 p-des 1-7 toodud tagajärgede näol on tegemist normatiivsete koosseisutunnustega, mille täpne sisu ja ulatus tuleb kindlaks määrata kohtupraktikas.⁴⁵

KarS § 118 lg-s 1 p-s 1 sisalduv oht elule on põhjustatud sellise tervisekahjustusega, millesse inimene tavaliselt ilma meditsiinilise abita sureks. Tähtis on, et oht kannatanu elule tuleneks otseselt tekitatud tervisekahjustuse iseloomust. Riigikohus on lugenud eluohtlikeks kõhuõõnde ulatuvat torke-lõikehaava, rinnaõõdne ulatuvat torke-lõikehaava, arterit vigastavat torke-lõikehaava, kõvakelmealuse verevalumit või peaajupõrutuse põhjustanud peatraumat, näokoljuluu murdu, roidemurdu ja kopsude põrutust, samuti massiivset pea, kaela, kehatüve, üla- ja alajäsemete tömp traumad.⁴⁶ Arvesse tuleb võtta Vabariigi Valitsuse määrust tervisekahjustuse kohtuarstliku tuvastamise kord, mille §-s 7 on välja toodud eluohtlike tervisekahjustuste loetelu. Määruse § 7 lg 1 kohaselt on eluohtlik tervisekahjustus selline tervisekahjustus, mis ohustab kannatanu elu tervisekahjustuse tekitamise ajal või selle järel, olenemata arstiabi osutamisest, haiguse kulust ja lõpptulemusest.⁴⁷

Revisjoniga toodi muudatus sisse KarS § 118 lg 1 p 2 sõnastusse. Tegemist on tervisehäirega, mis kestab vähemalt neli kuud või millega kaasneb töövõime püsiv kaotus vähemalt 40% täistöövõimest. Enne revisjoni nägi ette see vastutuse raske kehalise haiguse põhjustamise eest. Karistusseadustikku raske kehalise haiguse sisu ületoomise põhjuseks oli asjaolu, et tegemist on püsiva tähendusega sättega. See paigutati seadustikku raske tervisekahjustuse ühe tunnuseks.⁴⁸ Revisjoni tagajärjel loobuti mõistest kehaline haigus, sest töövõimekaotus ei ole haigus, vaid tervisehäire.⁴⁹ Tervisehäire teke võib seisneda ka olemasoleva tervisehäire olulises ägenemises. Tervisehäire kestuse ja töövõime kaotuse puhul on tegemist kahe iseseisva alternatiivse tunnusega ehk selleks, et isik süüdi tunnistada § 118 lg 1 p 2 järgi, piisab, kui tekitatud tervisehäire vastab vähemalt ühele nimetatud tunnustest. Kohus saab lähtuda kohtuarstliku

⁴³ J. Sootak. Karistusõigus. Üldosa. Tallinn: Juura 2018, lk 208-209.

⁴⁴ J. Sootak, P. Pikamäe (koost.) (viide 17), komm § 113 3.1.2.

⁴⁵ *Ibid*, komm § 118 6.1.

⁴⁶ *Ibid*, komm § 118 7.

⁴⁷ Tervisekahjustuse kohtuarstliku tuvastamise kord. – RT I 2002, 72, 434...RT I, 29.12.2014, 12.

⁴⁸ J. Sootak. Süüteod elu ja tervise vastu. – *Juridica* 2014/18, lk 606.

⁴⁹ Karistusseadustiku ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse seletuskiri, lk 49.

ekspertiisi arvamusest olukorras, mis puudutab tervisehäire kestust ja tervisekahjustusest tingitud töövõime kaotuse ulatuse kindlaksmääramist.⁵⁰

KarS § 118 lg 1 p 5 sisalduvas nägu oluliselt moonutav ravimatu vigastuse puhul on nägu vigastatud, kui näopiirkonna elundite või kudede terviklikkus on morfoloogiliselt rikutud. Vigastus võib olla nii väline kui seesmine. Kui nägu on väliselt võrreldes varasemaga muutunud ning see on võimalik eelkõige lõike-, torke-, põletushaavadega, millega on vigastatud näonahka, nahaalust rasvkude ja näolihaseid, siis sellisel juhul on tegemist moonutava vigastusega. Koosseis eeldab ka seda, et vigastus oleks ravimatu ehk selline, mis ise ei taastu ja mida ei saa kõrvaldada tavaliste ravimeetoditega.⁵¹

Revisjoniga lisati KarS § 118 lõikesse 1 täiendava tunnuseks punkt 7 ehk surma põhjustamine. KarS § 118 lõikesse 1 punkti 7 toomise eesmärk oli seletuskirja kohaselt luua tõhus õiguslik vahend reageerimaks sellistele tahtlikele tervisekahjustustele, mis toovad kaasa kannatanu surma, ilma et surm oleks teo toimepanija tahtlusest hõlmatud.⁵² Eelkõige tõi revisjon kaasa KarS § 118 lg 1 puhul muudatused subjektiivsesse koosseisu. Lähtudes KarS §-st 19, peaks isiku karistamiseks KarS § 118 lg 1 järgi piisama sellest, kui tahtliku tervisekahjustuse tekitaja on raske tagajärje osas toiminud ettevaatamatult. Tähelepanu tuleb pöörata KarS § 118 lg-le 1 p-le 7, mille puhul saab KarS § 19 omistada ainult juhul, kui teo toimepanijal on surma kui tagajärje suhtes ettevaatamatus. Surma kui tagajärje omistamine on võimalik, kui see põhjustati nii kergemeelsuse kui ka hooletusega KarS § 18 lg 1-3 mõttes.⁵³ KarS § 118 lg 1 p 7 avaldab seletuskirja kohaselt mõju ka teistele lg 1 punktidele, mistõttu piisab pärast revisjoni ka punktide 1-6 puhul tagajärje osas vähemalt ettevaatamatusest.⁵⁴ Raske tervisekahjustuse tekitamine ei ole iseseisev süütegu, vaid tegemist on §-s 121 sätestatud kehalise väärkohtlemise kvalifikatsiooniga.⁵⁵ Riigikohus on oma 05.06.2018 ja 01.11.2018 otsustes asunud seisukohale, et KarS § 121 lg-s 1 kriminaliseeritud kehaline väärkohtlemine sisaldab kahte karistatavat teoalternatiivi – tervise kahjustamist ja valu tekitamist. Seadusandja on KarS § 118 lg-t 1 sõnastades määranud, et sama sätte p-des 1–7 nimetatud tagajärje põhjustanud teo saab koosseisupäraseks lugeda vaid juhul, kui on tuvastatud kannatanule just tervisekahjustuse

⁵⁰ J. Sootak, P. Pikamäe (koost.) (viide 17), komm § 118 8.1., 8.2., 8.3.

⁵¹ *Ibid*, komm § 118 11.

⁵² Karistusseadustiku ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse seletuskiri, lk 49.

⁵³ J. Sootak, P. Pikamäe (koost.) (viide 17), komm § 118 14.1, 14.4.

⁵⁴ *Ibid*.

⁵⁵ *Ibid*.

tekitamine. Sellest tulenevalt on KarS § 118 näol tegemist vaid KarS § 121 lg 1 esimese alternatiivi ehk tervise kahjustamise kvalifitseeriva koosseisuna. KarS § 121 lg 1 esimesele alternatiivile vastava tervisekahjustuse tekitamine peab KarS § 118 lg 1 p 7 kohaldamiseks olema tahtlik.⁵⁶ Tervisekahjustuse osas peab teo toimepanijal olema vähemalt kaudne tahtlus.⁵⁷ KarS § 16 lg 4 sätestab, et isik paneb teo toime kaudse tahtlusega, kui ta peab võimalikuks süüteokoosseisule vastava asjaolu saabumist ja möönab seda. Ehk oluline on sealjuures, et toimepanija tahtlus hõlmaks just selle tervisekahjustuse tekitamist, mis lõppastmes viis KarS § 118 lg-s 1 sätestatud enamohtliku tagajärje saabumiseni. Vaid sellisel juhul avaldub isiku teos selline ebaõigussisu, mis õigustab KarS § 118 kohaldamist.⁵⁸ Kohtupraktikal tuleb pärast revisjoni anda vastus selle kohta, millised KarS §-s 118 ettenähtud tagajärjed on isikule omistatavad ka tahtluse alusel. Ka kirjanduses on öeldud, et need saavad olla punktides 1-6 tagajärjed, sest need konkreetsed punktid pole karistusseadustikus eraldi tahtlike süütegudena mujal sätestatud. Surma tahtlik põhjustamine aga on.⁵⁹

Riigikohtu kriminaalkolleegium on 15.12.2017 tehtud otsuses arutlenud KarS § 118 lg 1 üle ning asunud seisukohale, et seadusele antav tõlgendus kujuneb kohtu kui seadusandlikust ja täitevvõimust sõltumatu institutsiooni tegevuse tulemusena.⁶⁰ Riigikohus ütles, et “isegi väga selgelt sõnastatud normi puhul võib osutuda vajalikuks selle sisu ja ulatuse täiendav avamine konkreetse kohtuasja põhjal. Seadusele antav tõlgendus peegeldab seejuures ka ühiskonnas valitsevaid väärtushinnanguid konkreetsel hetkel. Sellest tulenevalt on paratamatu, et aja möödudes ja kohtu ette jõudvate kriminaalasjade tehiolude analüüsimise ning normi kohaldamise tulemusena võib kohus jõuda järeldusele, et seadusele seni antud tõlgendus vajab korrigeerimist.”⁶¹ Kolleegium leidis, et karistusseadustiku kõnealused sätted on kohaldatavad ka enne 1. jaanuari 2015 toimepandud tegudele.⁶² Sellisest seisukohast jääb töö autorile mulje nagu seadusandja ei olekski koosseisus midagi muutnud ning KarS § 118 lg 1 p-de 1-7 tõlgenduse muutmist ei ole seadusandja sundinud. Töö autor sellise seisukohaga ei nõustu, vaid nõustub Saale Laose ja Eerik Kergandbergi poolt esitatud eriarvamustega, milles nad mõlemad on leidnud, et KarS §-le 118 anti alates 01.01.2015 täiesti uus sisu ja alates sellest hetkest saab selles

⁵⁶ RKKKo 1-17-105 p 11, 12; RKKKo 1-16-6512 p 8.

⁵⁷ Karistusseadustiku ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse seletuskiri, lk 49.

⁵⁸ RKKKo 1-16-6512 p 8.

⁵⁹ J. Sootak. Isikuvastased süüteod, lk 72.

⁶⁰ RKKKo 1-16-5213 p 14.

⁶¹ *Ibid.*

⁶² *Ibid.*

paragrahvis ettenähtud koosseisu täita ka siis, kui punktides 1-7 tagajärg saabub ettevaatamatusest. KarS § 118 antud uus sisu ei saanud lihtsalt tõlgendust muutes. Eriarvamustest selgub, et uus sisu tõukub seadusandja tegevusest ehk KarS § 118 lg-sse 1 punkti 7 lisamisest. Tõlgenduse muutust õigustab seadusandja tegevus.⁶³ Ka töö autor on seisukohal, et lisades KarS § 118 lg-sse 1 p 7, mis toob kaasa vastutuse ettevaatamatusest põhjustatud tagajärje eest, sundis seadusandja kohtupraktikat omaks võtma ka seda, et teiste punktide eest on samuti võimalik isik vastutusele võtta ettevaatamatusest põhjustatud tagajärje eest.

Alljärgnevalt on esitatud kokkuvõttev tabel (Tabel 1) KarS § 118 kohta enne ja pärast revisjoni. Tabelis on kajastatud erinevused KarS § 118 lg 1 kohta enne ja pärast 01.01.2015.

Enne 01.01.2015	Pärast 01.01.2015
Tervisekahjustuse tekitamine, kui sellega on põhjustatud: 1) oht elule; 2) raske kehaline haigus; 3) raske psüühikahäire; 4) raseduse katkemine; 5) nägu oluliselt moonutav ravimatu vigastus; 6) elundi kaotus või selle tegevuse lakkamine.	Tervisekahjustuse tekitamine, kui sellega on põhjustatud: 1) oht elule; 2) tervisehäire, mis kestab vähemalt neli kuud või kui sellega kaasneb osaline või puuduv töövõime; 3) raske psüühikahäire; 4) raseduse katkemine; 5) nägu oluliselt moonutav ravimatu vigastus; 6) elundi kaotus, selle tegevuse lakkamine; 7) surm.
KarS § 121 ja KarS § 118 olid kaks erinevat koosseisu.	KarS § 121 põhikoosseis, KarS § 118 selle kvalifikatsioon.
KarS § 19 ei kohaldatud.	KarS § 19 kohaldatakse.
Vähemalt kaudne tahtlus teo ja tagajärje suhtes.	Vähemalt kaudne tahtlus teo suhtes. Tagajärje puhul ettevaatamatus.
Raske tervisekahjustuse tekitamine, kui sellega on põhjustatud surm – kvalifitseerimine KarS § 118 lg 1 p 1 ja § 117 lg 1 kogumi järgi.	Raske tervisekahjustuse tekitamine, kui sellega on põhjustatud surm – kvalifitseerimine KarS § 118 lg 1 p 7 järgi või KarS § 118 lg 1 p 1 ja p 7 järgi.
KarS § 118 ei olnud käsitatav KarS § 121 lg 1 esimese alternatiivi ehk tervise kahjustamise kvalifitseeriva koosseisuna.	KarS § 118 on käsitatav vaid KarS § 121 lg 1 esimese alternatiivi ehk tervise kahjustamise kvalifitseeriva koosseisuna. ⁶⁴

Tabel 1. KarS § 118 erinevused enne ja pärast revisjoni.

⁶³ RKKKo 1-16-5213.

⁶⁴ Selle seisukoha tõi Riigikohus sisse esmakordselt 05.06.2018 lahendis 1-17-105, teistkordselt 01.11.2018 lahendis 1-16-6512.

2. RASKE TERVISEKAHJUSTUSE TEKITAMINE KOHTUPRAKTIKAS PÄRAST 01.01.2015

2.1. Tervisekahjustuse tekitamine KarS § 118 lg 1 p 1 järgi

Revisjon tõi KarS § 118 lg 1 p 1 puhul muutused kaasa eelkõige subjektiivsesse koosseisu. Revisjoni käigus täiendava punktina juurde lisatud punkt 7 avaldab mõju ka teistele KarS § 118 lg 1 punktidele, praeguses kontekstis punktile 1, mis käsitleb ohtu elule. See mõju väljendub selles, et nüüd piisab subjektiivse koosseisu puhul lihtsalt sellest, kui süüdistatav põhjustab tagajärje ettevaatamatusest. Enam ei ole tagajärje suhtes vajalik ilmtingimata tahtluse olemasolu.⁶⁵ Alljärgnevas analüüsis ongi töö autor toonud välja selle, kuidas on kohtud pärast revisjoni KarS § 118 lg 1 p 1 subjektiivset koosseisu käsitlenud. Kuna pärast revisjoni jäi punkti 1 juures tagajärje osas kehtima ka tahtlus, siis on töö autor vaadelnud, millistel juhtudel on kohtud 2015.-2018. aastal kohaldanud KarS § 118 lg 1 p 1 tagajärje suhtes tahtlust ning kuivõrd on nad rakendanud tagajärje osas ettevaatamatust. Samuti toob töö autor välja 2018. aastal Riigikohtu poolt avaldatud seisukoha, mille kohaselt on Riigikohtu hinnangul KarS § 118 käsitatav vaid KarS § 121 lg 1 esimese alternatiivi ehk tervise kahjustamise kvalifitseeriva koosseisuna. Selline seisukoht edaspidi kindlasti muudab kohtupraktikat. Lisaks analüüsib töö autor eraldi tapmiskatset ja eluohtliku tervisekahjustuse tekitamist, sest kohtupraktikat lugedes jäi nende eristamise probleem mitmel korral silma. Olulist rolli mõlema puhul mängib subjektiivne koosseis.

2.1.1. Subjektiivne koosseis

Nagu käesoleva töö esimeses peatükis kirjutatud, tõi karistusõiguse revisjon kaasa KarS § 118 lg 1 kohaldamises olulised muudatused, mis puudutavad eelkõige nimetatud paragrahvi subjektiivset koosseisu. Kohtud on üsna üheselt oma lahendites sedastanud, et pärast 1. jaanuari 2015 ei nõua enam KarS § 118 lg-s 1 nimetatud tagajärjed subjektiivsest küljest tahtlust.⁶⁶ Seega on tervisekahjustuse tekitamise eest võimalik KarS § 118 lg 1 p-de 1-6 järgi süüdi tunnistada ka isik, kes tekitas kannatanule tervisekahjustuse küll tahtlikult, kuid suhtus tervisekahjustusega põhjustatud raskesse tagajärge kas kergemeelselt KarS § 18 lg 2 mõttes või hooletult KarS § 18

⁶⁵ Karistusseadustiku ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse seletuskiri, lk 49.

⁶⁶ TlnRnKo 26.01.2015, 1-14-5735; TlnRnKo 12.05.2016, 1-14-1413; HMKo 13.01.2016, 1-15-9878; TlnRnKo 30.11.2017, 1-17-6118; TlnRnKo 24.05.2017, 1-16-5213; TlnRnKo 22.02.2016, 1-15-2858.

lg 3 mõttes. Samas tuleb ikkagi KarS § 118 lg 1 p-de 1-6 järgi süüdi tunnistada ka isik, kes põhjustas tagajärje tahtlikult, sest KarS § 118 lg 1 p-des 1-6 kirjeldatud tagajärgede tahtlikku põhjustamist pole seadusandja eraldi kriminaliseerinud.⁶⁷ Kuid kokkuvõttes piisab isiku süüdimõistmiseks KarS § 118 lg 1 p-de 1-6 järgi, kui tal on teo suhtes tahtlus ja tagajärje suhtes ettevaatamatus.⁶⁸ Näiteks on Tallinna Ringkonnakohtu kriminaalkolleegium 22.02.2016 tehtud otsuses leidnud, et kui teo toimepanija on ettevaatamatu ainult tagajärje suhtes, teo paneb aga toime tahtlikult, vastutab ta KarS § 118 lg 1 järgi.⁶⁹ Teadaolevalt piisab teo suhtes nõutava tahtluse puhul KarS § 118 lg 1 p 1 juures vähemalt kaudsest tahtlusest KarS § 16 lg 4 mõttes.⁷⁰ Kui lähtuda Riigikohtu 2018. aasta uuest seisukohast, siis on oluline subjektiivse koosseisu puhul välja selgitada, kas süüdistatava tahtlus hõlmas teo toimepanemise hetkel kannatanule KarS § 121 lg 1 alternatiivile 1 vastava tervisekahjustuse põhjustamist.⁷¹ Tegemist ei ole siiski töö autori hinnangul suure ja olulise muudatusega, sest Riigikohus on lihtsalt täpsustanud ühte aspekti, mis on grammatilise ja süstemaatilise tõlgendamisega tuletatav ning mis on varasemalt alama astme kohtutele selgusetuks jäänud. Riigikohus ei ole selle seisukoha puhul väljunud kuidagi revisjoni käigus tehtud muudatustest.

Kõige suuremaks ja olulisemaks muudatuseks, mis revisjoniga KarS § 118 lg 1 p 1 puhul kaasnes oligi see, et tagajärje suhtes piisab sellest, kui isikul on vähemalt ettevaatamatus. 2015.-2018. aastate kohtupraktikat vaadates võib väita, et kohtud on selle muudatuse hästi omaks võtnud ning on korduvalt oma lahendites ka välja toonud. Näitena võib siin tuua Tartu Ringkonnakohtu kriminaalkolleegiumi 27.11.2017 otsuse, milles kohus mõistis isiku süüdi KarS § 118 lg 1 p 1 järgi. Nimelt tungis joobeseisundis süüdistatav tänaval teiste isikute juuresolekul kannatanule kallale ja lõi teda ühe korra rusikaga näo piirkonda. Selle tulemusena kukkus kannatanu selg ees asfaldile ja jäi sinna meelemärkuseta lamama. Kuriteoga tekitas süüdistatav kannatanule eluohtliku tervisekahjustuse: peaajupõrutuse põrutuskolletega paremas otsmiku- oimusagaras ja kõvakelmealuse verevalumi paremal pool otsmiku-oimusagarapiirkonnas, samuti parema ülalõuaurke eesseina sisserrõhutismurru ja nahaaluse verevalumi paremal näopolel. Vigastuste tüsistusena tekkis kannatanul peaajuturse. Ringkonnakohus järeldas, et maakohus leidis õigesti, et vahetult näos tekkinud vigastuse osas oli süüdistataval otsene tahtlus KarS § 16 lg 3 mõttes, sest

⁶⁷ TlnRnKo 14.09.2015, 1-14-7277; RKKKo 3-1-1-46-15 p 10; TlnRnKo 12.05.2016, 1-14-1413; TrtRnKo 27.11.2017, 1-17-4185; HMKo 13.01.2016, 1-15-9878; VMKo 11.09.2018, 1-18-6552.

⁶⁸ TlnRnKo 21.06.2016, 1-16-1519; TlnRnKo 19.06.2018, 1-18-950.

⁶⁹ TlnRnKo 22.02.2016, 1-15-2858.

⁷⁰ TlnRnKo 14.09.2015, 1-14-7277; VMKo 22.07.2016, 1-16-1385; PMKo 19.09.2016 1-16-3150.

⁷¹ RKKKo 1-16-6512 p 8.

süüdistatav teadis, et tema tugeva löögi tõttu tekib kannatanul mingisugune patoloogiline seisund. Kohtu hinnangul tekitas süüdistatav kannatanu kukkumise peaga vastu asfalti ja sellest tingitud peaajupõrutuse kergemeelsusega KarS § 18 lg 2 järgi. Süüdistatav suhtus tervisekahjustusega põhjustatud raskesse tagajärge ettevaatamatult.⁷² Eelnimetatud kaasuse puhul ongi tegelikult tegemist tüüpilise olukorraga, mille puhul kohtud üldjuhul ütlevad, et isikul on tagajärje suhtes ettevaatamatus, kas siis hooletuse või kergemeelsuse vormis. Selliste juhtumite puhul on kohtud seisukohal, et süüdistatava tahtlus ei hõlma kannatanu kukkumisest tingitud rasket tagajärge. Seega on taoliste olukordade puhul subjektiivne koosseis ikkagi täidetud ning mingit tahtlust tagajärje osas enam otsima ei pea.

Suurem osa töö autori poolt loetud ja käsitletud KarS § 118 lg-t 1 p 1 puudutavad lahendid põhinesid asjaoludel, kus kohtud leidsid siiski, et süüdistataval oli tagajärje suhtes tahtlus, mitte ettevaatamatus. Mis puudutab tahtluse küsimust, siis selle puhul tuleb välja selgitada, kas isik nägi ette või pidi ette nägema tagajärge. Kaudse tahtluse puhul on oluline nii intellektuaalne element ehk võimalikuks pidamine, mis eristab seda otsesest tahtlusest ning voluntatiivne element ehk möönmine, mis eristab seda kavatsusest. Isik ei pürgi kaudse tahtluse puhul otseselt tagajärje saavutamisele, kuid möönab selle saabumise võimalikkust. Tahtluse sisusse kuulub põhjusliku seose ettekujutamine tavalise elukogemuse tasemel. Näiteks lüües teist inimest, näeb süüdlane ette mistahes vigastust, mis tekib löögi tagajärjel. Seega on süüdlase tahtlusega vähemalt kaudse tahtluse vormis hõlmatud kõik vigastused, mis tekivad vahetult löögist.⁷³ Tartu Ringkonnakohtu kriminaalkolleegium on oma 20.01.2015 tehtud otsuses leidnud, et tahtluse teadmise ja tahtmise ei tohi vaadelda teineteisest isoleeritult. Ollakse seisukohal, et tegemist on tahtluse tunnustega, mis on omavahel sõltuvussuhtes. Paljud käitumisaktid, mis viivad tagajärje saabumiseni või mittesaabumiseni, kulgevad täideviija eest tihti varjatult ja kontrollimatult. Isikuvastaste süütegude korral peetakse silmas erinevate sisemiste vigastuste põhjustamist tahtliku teoga. Sellest arusaamast järeldatakse seda, et kui isik vallandab enda teadliku käitumisega kausaalahela sellise kulgemise, mille käiku ja tagajärge ta ei suuda ning ka ei taha kontrollida, kiidab ta need tagajärjed vähemalt kaudse tahtluse tähenduses samaaegselt ka heaks. Tahtluse küsimus lahendatakse sellistel puhkudel seega peamiselt intellektuaalse külje alusel.⁷⁴

⁷² TrtRnKo 27.11.2017, 1-17-4185.

⁷³ PMKo 22.05.2015, 1-14-7277.

⁷⁴ TrtRnKo 20.01.2015, 1-14-4811.

Seega tähendab eelnevalt kirjutatu seda, et isiku käitumises võimalikku tagajärge puutuva tahtluse olemasolu või selle puudumine pannakse sõltuvusse konkreetse teo välisest ohtlikkuse astmest. Sellistel puhkudel võib rääkida koosseisu realiseerimise „varajamatust tõenäosusest”.⁷⁵ Taolist lähenemist on enda praktikas kohaldanud näiteks Tartu Ringkonnakohus 6. juuni 2012. aasta otsuses, märkides, et juba tegu iseenesest enda välise avaldumise ning paralleelse õigusliku hukkamõistetavuse kaudu annab teatud juhtudel aimu kaitstava õigushüve vastu suunatud tahtlikust teost.⁷⁶ Ka sellisel juhul peab isik selle ohu esmalt ära tundma. Tahtluse voluntatiivse külje teatavat puudust kompenseeritakse sellistel puhkudel niinimetatud teadmiselemendi äärmise intensiivsusega. Kui rõhk asetatakse isiku käitumise välise ohtlikkuse analüüsile, siis on tahtlus selle käitumise taustal prognoositav. Isikule teadaolevate asjaolude kaudu aktsepteerib ta *ex ante* iseenda poolt loodud riski ja selle võimalikke tagajärgi. Luues enda teoga näiteks kannatanul sisemiste vigastuste tekkimise ohu, mille realiseerumist ja edasist kulgu ei suuda süüdistatav vähimalgi määral kontrollida, kiidab isik saabunud tagajärje samaaegselt kaudse tahtluse tähenduses ka heaks.⁷⁷ Välise teopildi alusel jaatatakse tagajärje osas esinenud tahtlust esiteks eeskätt siis, kui tegu on väga intensiivne. Siinkohal võib tuua näitena valimatud ja korduvad käte, jalgadega või löögijõudu võimendavate esemetega peksmine kehasse. Teiseks, teod, mis eraldivoetult ei olekski ehk nii ohtlikud, aga on suunatud elutähtsasse piirkonda, näiteks pähe või kõrri. Kolmandaks, kasutatud ründevahendit iseloomustab eriline ohtlikkus ehk näiteks löök pikateralise noaga rindkerre. Kõikide eeltoodud punktide puhul saab rääkida sellest, et isik vallandab enda väliselt ohtliku käitumisega kontrollimatu kausaalahela ning tahtluse voluntatiivse külje teatavat puudust saab kompenseerida teadmiselemendi äärmise intensiivsusega.⁷⁸

Nagu eelnevalt juba välja toodud, siis KarS § 118 lg 1 p 1 eeldab, et süüdlase tahtlus on suunatud eluohtliku raske tervisekahjustuse tekitamisele. Seega näiteks, kui toimepanija nägi lööki tehes kannatanu raske tervisekahjustuse tekkimise võimalikkust ette ja möönis seda ning kannatanu raske tervisekahjustus tegelikult tema teo tagajärjel saabuski, tuleb tema käitumine kvalifitseerida raske tervisekahjustuse tekitamisena kaudse tahtlusega.⁷⁹ Pärast revisjoni jäi KarS § 118 lg 1 p-de 1-6 puhul kehtima tagajärje osas ka tahtlus ehk asjaolu, et nüüd piisab tagajärje osas KarS § 118 lg 1 p 1-6 puhul vaid ettevaatamatusest, ei kaotanud ära tagajärje suhtes tahtlust. Lugesdes

⁷⁵ *Ibid.*

⁷⁶ TrtRnKo 06.06.2012, 1-12-1884.

⁷⁷ TrtRnKo 20.01.2015, 1-14-4811.

⁷⁸ TlnRnKo 26.01.2015, 1-14-5735.

⁷⁹ RKKKo 3-1-1-46-11 p 9.

2015.-2018. aastate erinevate astmete kohtulahendeid KarS § 118 lg 1 p 1 kohta, siis üsna palju tegid kohtud selliseid otsuseid, milles leidsid siiski, et süüdistatav põhjustas KarS § 118 lg 1 p 1 tagajärje kaudse tahtlusega, mitte ettevaatamatusega. Suuremas osas puudutas selline järeldus olukordi, kus süüdistatav peksis kannatanut valimatult rusikatega, jalaga või mõne esemega. Sellisel juhul ei saagi rääkida tagajärje suhtes süüdistatava ettevaatamatusest. Vaatamata sellele kohtud ikkagi enamjaolt oma lahendites nentisid, et KarS § 118 lg 1 p 7 avaldab mõju sama paragrahvi teistele punktidele ning ka punktide 1-6 puhul piisab lihtsalt tagajärje osas ettevaatamatusest. Näiteks mõisteti Tartu Ringkonnakohtu kriminaalkolleegiumi 20.01.2015 otsusega isik süüdi selles, et ta ühise alkoholitarvitamise ja tekkinud tüli käigus haaras oma elukaaslasel juustest kinni, lükkas ta põrandale pikali ning lõi teda korduvalt jalaga kõhtu. Selle tagajärjel esines kannatanul kõhunäärme täielik rebend ning sellega kaasnev kõhukelmepõletik ja kõhunäärme pseudotsüstide moodustumine, mis põhjustas eluohtliku tervisekahjustuse.⁸⁰ Selles samas kaasuses leidis ka Viru Maakohtu Jõhvi kohtumaja oma 16.10.2014 tehtud otsuses, et isik on süüdi KarS § 118 lg 1 p 1 järgi. Maakohus ei tuvastanud ühtegi asjaolu, millega seoses oleks saanud öelda, et süüdistatav lootis vältida eluohtliku tervisekahjustuse tekitamist ehk oleks tegutsenud eluohtliku tervisekahjustuse tekitamisel ettevaatamatusest. Maakohtu arvates ei andnud see, et süüdistatav ütles, et ta ei mõelnud kaasnenud tõsistele tagajärgedele, alust selles osas, et süüdistatav pani teo toime ettevaatamatusest.⁸¹ Ringkonnakohus jättis maakohtu otsuse selles asjas muutmata ning leidis, et tagajärg oli süüdistatava poolt adekvaatne ning tegemist oli õiguslikult relevantse ohu loomisega. Kohtu hinnangul kiitis süüdistatav saabunud tagajärje kaudse tahtluse tähenduses ka heaks.⁸² See asi jõudis ka Riigikohtusse ning 02.06.2015 leidis Riigikohus oma otsuses, et kohtud leidsid õigesti, et süüdistataval oli olemas tahtlus tekitada kannatanule eluohtlik tervisekahjustus. Peksja pidas Riigikohtu hinnangul võimalikuks eluohtliku tagajärje tekitamist ning möönis seda KarS § 16 lg 4 mõttes. Selles lahendis tõdes kohus, et KarS § 118 lg 1 p 7 lisamisel on tähendus ülejäänud KarS § 118 lg 1 punktide ehk punktide 1-6 jaoks ning pärast revisjoni on isik võimalik süüdi mõista KarS § 118 lg 1 p-de 1-6 järgi ka siis, kui ta põhjustas tagajärje ettevaatamatusest.⁸³ Tartu Ringkonnakohtu kriminaalkolleegiumi 18. veebruari 2015. aasta kohtuotsusega mõisteti süüdi isik KarS 118 lg 1 p 1 järgi kvalifitseeritava kuriteo toimepanemises, mis seisnes selles, et süüdistatav peksis oma ema kätega vastu pead, rindkeret ja käsi. Peksmisega põhjustas süüdistatav kannatanule ägeda vasakpoolse

⁸⁰ TrtRnKo 20.01.2015, 1-14-4811.

⁸¹ VMKo 16.10.2014, 1-14-4811.

⁸² TrtRnKo 20.01.2015, 1-14-4811.

⁸³ RKKKo 3-1-1-46-15 p 9, 10.

kõvakelmealuse verevalumi, mille puhul on tegemist eluohtliku tervisekahjustusega. Samuti tekitas süüdistatav peksmisega kannatanule nahaalused verevalumid randmetel. Ringkonnakohus nõustus maakohtuga, et lüües 82-aastast kannatanut korduvalt tugevajõuliselt käega vastu pead ehk elutähtsa organi piirkonda, pidi lööja vähemalt võimalikuks pidama teisele inimesele eluohtliku tervisekahjustuse tekitamist ja möönma seda, et tegutses tagajärje suhtes kaudse tahtlusega KarS § 16 lg 4 mõttes.⁸⁴ Tartu Ringkonnakohtu kriminaalkolleegium leidis 26.03.2015 tehtud otsuses, et süüdistatav tegutses teo ja tagajärje suhtes tahtlusega. Nimelt lõi süüdistatav kannatanule vähemalt kahel korral rusikaga näkku, mille tagajärjel hakkas kannatanul ninast verd jooksuma. Mõne aja möödudes lõi süüdistatav mitmel korral kannatanule rusikaga rindkere piirkonda ning peksis kannatanut rusikate pea ja keha piirkonda, mille tagajärjel kannatanu kukkus. Peksmise tagajärjel tekkinud vigastused olid eluohtlikud.⁸⁵

Näidetena saab tuua veel Viru Maakohtu Jõhvi kohtumaja 11.09.2015 lahendi, milles kohus leidis samuti, et süüdistatav tegutses tagajärje suhtes tahtlikult, mitte ettevaatamatusega. Nimelt lõi süüdistatav kannatanut rehaga kaks korda pea piirkonda, tekitades kannatanule hulgaliselt vigastusi pea piirkonnas, sealhulgas kuklaluu killunenud murru ning peaajupõrutuse. Need vigastused koosvõetuna põhjustasid kannatanule eluohtliku tervisekahjustuse.⁸⁶ Tallinna Ringkonnakohtu kriminaalkolleegiumi 14.12.2016 otsuses oli kohus seisukohal, et maakohus leidis õigesti, et süüdistatav pani toime KarS § 118 lg 1 p 1 järgi kvalifitseeritava teo ehk oma tahtliku tegevusega põhjustas kannatanule eluohtliku tervisekahjustuse. Kriminaalkolleegium leidis veel, et tegemist oli väga jõhkra peksmisega, mis oli vägivaldne ja lööke oli palju. Kannatanut löödi väga intensiivselt. Käesolevas asjas ei olnud tegu mõne üksiku löögiga kannatanu suhtes, millest oleks saanud teha järelduse, et tagajärg ei olnud süüdlase jaoks ettenähtav, vaid tegemist oli peksmisega, mis oma olemuselt oli tunnistajate sõnade kohaselt väga intensiivne ja jõhker. Samuti kasutas üks süüdistatav peksmise toimepanemisel kaigast ning maas lamavat kannatanut peksti valimatult erinevatesse kehapiirkondadesse, sealhulgas pähe ja rindkerepiirkonda. Taolise vägivalla intensiivsus ja jõhkrus viitas sellele, et tagajärg oli süüdlase jaoks ettenähtav.⁸⁷ Tallinna Ringkonnakohtu kriminaalkolleegium tegi 14.09.2015 otsuse, milles käsitles kaasust, kus süüdistatav lõi kaupluses ühel korral parema käe rusikaga kannatanule näo piirkonda. Kannatanu kukkus süüdistatava löögi tagajärjel selili põrandale maha. Löömisega

⁸⁴ TrtRnKo 18.02.2015, 1-14-3161.

⁸⁵ TrtRnKo 26.03.2015, 1-14-4654.

⁸⁶ VMKo 11.09.2015, 1-15-6211.

⁸⁷ TlnRnKo 14.12.2016, 1-16-7020.

põhjustas süüdistatav kannatanule teadvusehäire – kooma, peaaajupõrutuse põrutuskolletega vasakus otsmiku- ja oimusagaras, paremas otsmiku sagaras, traumaatilise kõvakelmealuse verevalumi vasakul otsmiku-kiirupiirkonnas, ämblikvõrkkelmealuse verevalumi vasakul otsmiku-kiiru piirkonnas, kõvakelme pealse verevalumi paremal kiirupiirkonnas,aju keskjoonestruktuuride nihke paremale, joonmurru vasakul oimuluul ja kuklaluul vasakul pool, nahaaluse verevalumi vasakul kiiru-oimu-kuklapiirkonnas ja parema silma ümber. Füüsiliselt tugev noor süüdistatav lõi 83-aastast eakat rusikaga näkku ning see tõi kaasa tagajärjed, mille tulemusena olid häiritud kannatanu organismi koe ja elundi terviklikus ning nende toime. Kohtukolleegium oli seisukohal, et objektiivselt kannatanu kõrge vanus lubas maakohtul järeldada, et ka ühekordselt rusikaga vanuri näkku löömine on niivõrd intensiivne rünne, mis lubab mõõnda mistahes tagajärje saabumist. Seega käesoleva kaasuse puhul leidis ringkonnakohus, et süüdistataval esines kaudne tahtlus saabunud tagajärje suhtes ning tagajärje puhul ettevaatamatusest rääkida ei saa. Kohus tõdes, et pärast 01.01.2015 piisab ka KarS § 118 lg 1 p-de 1-6 puhul tagajärje osas sellest, kui süüdistatav põhjustab selle kas kergemeelselt või hooletult. Samuti tuleb isik KarS § 118 lg 1 p-de 1-6 järgi süüdi tunnistada ka siis, kui ta põhjustas raske tagajärje tahtlikult. Kohus mõõnis, et selle kriminaalasja puhul piisaks lihtsalt tõdemusest, et süüdistatav lõi kannatanut tahtlikult, kuid ettevaatamatusest tekitas talle eluohtliku tervisekahjustuse.⁸⁸ Eelnevalt käsitletud kaasuse puhul võiks ju iseenesest öelda, et tegemist ongi sellise tüüpilise olukorraga, kus kannatanut lüüakse üks kord rusikaga näkku, ta kukub maha ning saab eluohtlikud tervisekahjustused. Taolistel juhtudel on kohtud enamasti öelnud, et süüdistatav põhjustas tagajärje ettevaatamatusega. Samas nõustub töö autor kohtuga, et olukorras, kus noor tugev mees lööb 83-aastast kannatanut rusikaga näkku, siis ta põhjustab tagajärje vähemalt kaudse tahtlusega, olenemata sellest, et tegemist oli vaid ühe löögiga. Väikeseid lapsi ja vanureid tuleb käsitleda teistest inimestest mõnevõrra erinevalt, sest nad on oma olemuselt abitumad ja nõrgemad. Harju Maakohtu Liivalaia kohtumaja 20.01.2017 lahendis on isik mõistatud KarS § 118 lg 1 p 1 alusel süüdi selles, et ta lõi kannatanut rohkem kui seitse korda rusikate ja jalgadega näkku, pähe ja kehasse. Kohus leidis, et süüdistav tegutses tahtlusega.⁸⁹

Tagajärje suhtes ettevaatamatuse võimalikkust KarS § 118 lg 1 p 1 puhul on tõdenud näiteks Tallinna Ringkonnakohus oma 14.12.2016 otsuses, milles isik mõisteti süüdi selles, et ta palus kannatanule füüsilise valu ja tervisekahjustuste tekitamise eesmärgil kahelt teiselt isikult abi

⁸⁸ TlnRnKo 14.09.2015, 1-14-7277.

⁸⁹ HMKo 20.01.2017, 1-16-10095.

kannatanule füüsilise õppetunni andmisel ning soovis, et teised isikud peksaksid tema huvides kannatanu läbi. Ringkonnakohus oli seisukohal, et maakohus leidis õigesti, et isik on võimalik süüdi mõista KarS § 118 lg 1 järgi, kui tal teo suhtes esineb tahtlus, aga tagajärje suhtes ettevaatamatus.⁹⁰ Tartu Maakohtu Tartu kohtumaja on 16.01.2018 lahendis leidnud, et lüües teist inimest jõuliselt küllaltki suure ja kõva esemega katmata lagipähe, peab lööja vähemalt võimalikuks ohvri elule ohtliku tervisekahjustuse tekitamist ja möönab seda ehk tegutseb tagajärje suhtes kaudse tahtlusega KarS § 16 lg 4 tähenduses. Lüües kannatanut korduvalt pea piirkonda raske metallist panniga, pidas süüdistatav kohtu hinnangul selles kaasuses võimalikuks raske kehavigastuse tekitamist ja möönis seda.⁹¹ Viru Maakohtu Jõhvi kohtumaja 10.09.2018 kohtuotsuses käsitles kohus olukorda, kus isik lõi mitu korda kannatanule rusikate, jalgade ning puidust taburetiga pea ja keha piirkonda. Selle tegevusega tekitas isik kannatanule füüsilist valu ja kehavigastusi. Kohus järeldas, et süüdistataval oli olemas vähemalt kaudne tahtlus nii teo kui ka tagajärje suhtes KarS § 16 lg 4 mõttes. Tahtlusega oli hõivatud nii teo olemus, rusikate, jalgade ja taburetiga pea- ja keha piirkonda korduv löömine ehk peksmine, kui ka saabunud tagajärg ehk kannatanul tõmp trauma. Kohtu hinnangul pidas süüdistatav võimalikuks ja möönas, et tema tegevuse tagajärjel võib tekkida ka eluohtlik kehavigastus. Teadaolevalt asuvad pea piirkonnas elutähtsad organid nagu näiteks aju. Selles kaasuses oli lööke mitu ja lööke oli nii rusikatega kui taburetiga. Taburetiga löök oli selline, et iste eraldus tabureti jalgadest. Tahtlus tuleb tuvastada rangelt teo toimepanemise hetke seisuga.⁹² KarS § 118 lg 1 p 7 mõju teistele kõnealuse paragrahvi punktidele on leidnud ja nentinud ka Tallinna Ringkonnakohtu kriminaalkolleegium oma 19.06.2018 otsuses.⁹³

Tagajärje osas vähemalt kaudne tahtlus KarS § 16 lg 4 mõttes on kindlasti ka nende olukordade puhul, kus süüdistatav lööb kannatanule noaga valimatult erinevatesse kehapiirkondadesse. Ka sellistel juhtudel ei saa rääkida tagajärje suhtes ettevaatamatusest, sest isik peab aru saama, et tema teoga võivad kaasneda ka kõige raskemad tagajärjed. Näiteks on Pärnu Maakohus teinud 07.01.2015 otsuse, milles mõistis isiku süüdi KarS § 118 lg 1 p 1 alusel selles, et ta lõi kannatanule noaga kõhu piirkonda. Kohus leidis, et kuriteo toimepanemisel sai süüdlane aru oma teo sisust ja soovis antud tagajärje saabumist. Seega pani ta kuriteo toime otsese tahtlusega KarS

⁹⁰ TlnRnKo 14.12.2016, 1-16-7020.

⁹¹ TMKo 16.01.2018, 1-17-6907.

⁹² VMKo 10.09.2018, 1-18-6692.

⁹³ TlnRnKo 19.06.2018, 1-18-950.

§ 16 lg 3 mõttes.⁹⁴ Tartu Maakohtu Tartu kohtumaja tegi 23.04.2015 lahendi, milles mõistis süüdistatava süüdi KarS § 118 lg 1 p 1 alusel selles, et ta lõi ühel korral kannatanule noaga vasakule rindkere piirkonda. Sellega põhjustas süüdistatav kannatanule eluohtliku tervisekahjustuse – rindkere eesseina lahtine haav vasakul III-IV roidepiirkonnas rinnaku kõrval vasakpoolse õhkrinnaga.⁹⁵ Samuti võib välja tuua Tartu Maakohtu Tartu kohtumaja 21.08.2015 otsuse. Selles mõistis kohus isiku süüdi KarS § 118 lg 1 p 1 järgi. Nimelt lõi süüdistatav kannatanut omavahelise konflikti käigus noaga kõhtu ning põhjustas sellega kannatanule eluohtliku tervisekahjustuse ehk kõhuõõnde tungiva torkehaava. Kohus leidis, et süüdistataval oli tagajärje osas olemas tahtlus.⁹⁶ Tagajärje suhtes tahtluse tuvastas ka Harju Maakohtu Liivalaia kohtumaja oma 27.08.2015 tehtud lahendis. Isik mõisteti KarS § 118 lg 1 p 1 alusel süüdi selles, et ta lõi tahtlikult üks kord noaga kõhupiirkonda, tekitades kannatanule kõhu vasakule poolele kõhuõõnde ulatuva torke-lõikehaava.⁹⁷ Tahtlust tagajärje osas nentis ka Viru Maakohtu Jõhvi kohtumaja 06.10.2015 otsuses. Kohus leidis, et süüdistatav pidi aru saama, et tegemist on eluohtliku vigastusega, sest lõi kannatanut selja tagant noaga neeru piirkonda. Sellise löögi tagajärjel tekkis kõhuõõnde ulatuv ja vasakut neeru vigastav haav.⁹⁸ Viru Maakohtu Rakvere kohtumaja on 05.11.2015 otsuses isiku süüdi mõistnud KarS § 118 lg 1 p 1 järgi ja leidnud, et süüdistatav pani kuriteo toime otsese tahtlusega nii teo kui tagajärje osas. Lüües kannatanut 155 millimeetrise terapikkusega noaga kõhtu, teadis kohtu hinnangul süüdistatav, et tekitab eluohtliku tervisekahjustuse ja tahtis või vähemalt mõõnas seda. Tavalise elukogemusega inimene eeldab, et selline käitumine võib kaasa tuua mistahes ka kõige raskemaid tagajärgi. Seda, et tegemist ei olnud spontaanse ja juhusliku reaktsiooniga endavastasele rünnakule, viitas selles kaasuses see, et lisaks noaga kõhtu löömisele lõikas süüdistatav kannatanul kõrva peaaegu küljest ära.⁹⁹ Tallinna Ringkonnakohtu kriminaalkolleegium on 08.12.2015 tehtud otsuses leidnud, et süüdistatav, lüües kannatanule noaga reie piirkonda, tegutses vähemalt kaudse tahtlusega. Kolleegium nõustus oma otsuses maakohtuga, et subjektiivse külje tuvastamisel tuleb arvestada, et süüdistatav võttis noa kaasa korterist, sammus kannatanu juurde ning lõi koheselt teda noaga reie sisekülge nii et vigastas veeni, mis omakorda tõi kaasa kannatanul suure verekaotuse. Samuti ei kontrollinud süüdistatav kannatanu seisukorda vaid lahkus sündmuskohalt, jättes kannatanule abi kutsumata. Sellise käitumisega pidas kohtu hinnangul süüdistatav võimalikuks ja mõõnis eluohtliku

⁹⁴ PMKo 07.01.2015, 1-14-5890.

⁹⁵ TMKo 23.04.2015, 1-15-1487.

⁹⁶ TMKo 21.08.2015, 1-15-2719.

⁹⁷ HMKo 27.08.2015, 1-15-5312.

⁹⁸ VMKo 06.10.2015, 1-15-7449.

⁹⁹ VMKo 05.11.2015, 1-15-5219.

vigastuse tekitamist.¹⁰⁰ Viru Maakohtu Jõhvi kohtumaja 28.01.2016 kohtuotsusega mõisteti isik süüdi KarS § 118 lg 1 p 1 järgi selles, et ta lõi oma ema isiklike vaenulike suhete pinnal noaga üks kord vasakule poole rindkere tagaseina ning pärast seda, kui ema kukkus põrandale maha, siis lõi üks kord noaga paremale poole kaela. Kohus leidis, et süüdistatav tegutses tagajärje suhtes vähemalt kaudse tahtlusega.¹⁰¹ Viru Maakohtu Jõhvi kohtumaja mõistis 17.03.2016 tehtud otsusega süüdi isiku KarS § 118 lg 1 p 1 järgi selles, et ta lõi alkoholijoobeseisundis konfliktis käigus kahel korral noaga oma elukaaslast vasaku külje piirkonda. Selliste löökidega põhjustas süüdistatav kannatanule kõhuõõnde tungivad torke-lõikehaavad vasakul pool rindkere tagapinnal põrna ja peensoole vigastusega, mille tüsistusena tekkis verikõhukoobas ja äge kõhukelmepõletik. Kõhuõõnde tunginud haav põhjustas kannatanul eluohtliku tervisekahjustuse. Seega leidis kohus, et süüdistataval oli nii teo kui tagajärje suhtes olemas tahtlus.¹⁰² Teo ja tagajärje suhtes otsest tahtlust on nentunud Harju Maakohtu Liivalaia kohtumaja 25.05.2016 tehtud lahendis, milles mõistis süüdi isiku selles, et ta alkoholijoobes lõi kannatanule kaks korda noaga kõhu piirkonda ning ühe korra vasaku jala sääre piirkonda, põhjustades kannatanule füüsilist valu ja tervisekahjustused. Kõhuõõnde tungiva torke-lõikehaava näol oli tegemist eluohtliku tervisekahjustusega.¹⁰³

Tallinna Ringkonnakohtu kriminaalkollegium märkis 21.06.2016 tehtud otsuses, et KarS § 118 lg 1 p 7 lisamine avaldab mõju ka punktidele 1-6 ning vastutusele on võimalik võtta süüdistatav ka siis, kui ta põhjustas tagajärje ettevaatamatusel. Vaatamata sellele, et kohus leidis selles kaasuses, et süüdistatav tegutses tagajärje suhtes kaudse tahtlusega, nentis ta ikkagi, et piisab lihtsalt ettevaatamatusel.¹⁰⁴ Viru Maakohtu Narva kohtumaja 13.09.2016 lahendis leidis kohus, et süüdistataval oli olemas vähemalt kaudne tahtlus nii teo kui ka tagajärje suhtes. Kohus oli seisukohal, et lüües kannatanut mitmel korral noaga, oli tegemist ilmselgelt tahtliku tegevusega. Kohus jäi seisukohale, et lüües kannatanut mitu korda noaga, sai süüdistatav aru, et tekitab sellise tegevusega kannatanule tervisekahjustusi. Löögid olid sooritatud kõhu- ja rindkere piirkonda, kus asuvad elutähtsad organid, mistõttu pidi süüdistatav mõnma mistahes tagajärge, seal hulgas ohtu kannatanu elule.¹⁰⁵ Pärnu Maakohtu Haapsalu kohtumaja 11.11.2016 lahendis leidis kohus, et süüdistataval oli tagajärje suhtes otsene tahtlus KarS § 16 lg 3 järgi. Kohus oli seisukohal, et

¹⁰⁰ TlnRnKo 08.12.2015, 1-15-6312.

¹⁰¹ VMKo 28.01.2016, 1-15-10798.

¹⁰² VMKo 17.03.2016, 1-16-588.

¹⁰³ HMKo 25.05.2016, 1-16-2655.

¹⁰⁴ TlnRnKo 21.06.2016, 1-16-1519.

¹⁰⁵ VMKo 13.09.2016, 1-16-683.

süüdistatav läks kannatanult raha tagasi nõudma, tal oli nuga kaasas ja lõi kannatanut korduvalt noaga, lisaks ka kõhupiirkonda. Kohus järeldas, et igale mõistlikule inimesele on arusaadav, et kui teist inimest noaga lüüa kõhu piirkonda, siis tagajärjeks on ilmselgelt tervisekahjustus ja pole alust ühelegi elulisele asjaolule toetudes loota, et see tervisekahjustus ei võiks olla eluohtlik. Seega pani süüdistatav kuriteo toime otsese tahtlusega, sealhulgas oli süüdistataval ka tagajärje suhtes tahtlus.¹⁰⁶ Harju Maakohus on oma 25.05.2016 otsuses selgitanud, et lüües teist inimest noaga kõhtu, peab ka vähese haridusega inimene võimalikuks eluohtliku tervisekahjustuse tekkimist ning tavalise elukogemusega inimene eeldab, et tema selline käitumine võib kaasa tuua mistahes, sealhulgas ka kõige raskemaid tagajärgi. Seega piisab tõdemusest, et isik lööb kannatanut tahtlikult, kuid ettevaatamatusest tekitab kannatanule eluohtliku tervisekahjustuse. Kui isik vallandab enda teadliku käitumisega kausaalhela sellise kulgemise, mille käiku ja tagajärgi ta ei suuda ning ka ei taha kontrollida, kiidab ta need tagajärjed vähemalt kaudse tahtluse tähenduses samaaegselt ka heaks.¹⁰⁷ Kohtupraktikas kohaldatakse sellist arusaama juhtudel, mil isiku käitumine on juba välise vaatluse kohaselt sedavõrd intensiivne, et niinimetatud juurdemõeldavale objektiivsele kõrvaltvaatajale on üheselt arusaadav, et isiku käitumine on kohane põhjustama raske tagajärje. Seega lahendatakse tahtluse küsimus välise teopildi alusel.¹⁰⁸ Välisele teopildile saab eluohtliku tervisekahjustuse tahtluse tuvastamisel tugineda iseäranis siis, kui toimepanija tegu ei ole ühekordne, vaid koosneb mitmest isiku elu ohustada võivast teost, näiteks korduvad löögid pähe, aga ka ühekordse teo ohtlikkuse, näiteks noalöök elutähtsasse kehapiirkonda korral.¹⁰⁹ Tallinna Ringkonnakohtu kriminaalkolleegium leidis 21. juunil 2016. aastal tehtud otsuses, et kui nuga tungib kannatanu kõhtu läbi sulejope, siis peab löök eriti tugev olema. Seega on süüdistataval sellistel juhtudel soov kannatanule nuga kõhtu lüüa. Noaga elutähtsa organi piirkonda löömine annab kohtukolleegiumi hinnangul kahtlemata tunnistust sellest, et lööja mõonab igasuguse tagajärje saabumise võimalust. Kohus leidis selle kaasuse puhul, et süüdistatav tegutses tagajärje suhtes kaudse tahtlusega.¹¹⁰

Harju Maakohtu Liivalaia kohtumaja 06.04.2017 otsusega mõisteti isik süüdi KarS § 118 lg 1 p 1 järgi selles, et ta tungis kannatanule kallale, lõi teda tahtlikult korduvalt rusikatega näo ja keha piirkonda ning lõi kaks korda noaga rindkere piirkonda, tekitades kannatanule kõhuõõnde tungiva torke-lõikehaava paremal pool ülakõhu piirkonnas koos maksa parema sagara,

¹⁰⁶ PMKo 11.11.2016, 1-16-6809.

¹⁰⁷ HMKo 25.05.2016, 1-16-2655.

¹⁰⁸ TlnRnKo 01.06.2015, 1-15-1189; TlnRnKo 12.05.2016, 1-14-1413.

¹⁰⁹ RKKKo 3-1-1-111-16 p 13; TrtRnKo 11.04.2018, 1-17-113.

¹¹⁰ TlnRnKo 21.06.2016, 1-16-1519.

kaksteistsõrmiksoole, ristikäärsoole ja käärsoolekinnisti vigastusega, rindkereõõnde tungiva torke-lõikehaava paremal pool rindkere külgpinnal kaenla all koos verevalumitega rindkere pehmetes kudedes ja nahaalused verevalumid näol ja vasakul õlavarrel, verevalumi parema silma sidekestal, nahamarrastuse paremal ninatiival ning väikesed haavad vasaku silma välisnurga lähedal, laubal ja õlavarrel. Vigastuste tüsistusena tekkis verikõht ja verirind. Rindkere- ja kõhuõõnde tungivad lõike-torkevigastused olid kannatanule eluohtlikud. Kohus leidis, et süüdistataval oli nii teo kui ka tagajärje suhtes olemas tahtlus.¹¹¹ Tartu Maakohtu Viljandi kohtumaja on oma 04.05.2017 otsuses sedastanud, et võttes arvesse süüdistatava tegu, mis seisnes kannatanu korduvas löömisel noaga erinevatesse keha piirkondadesse ja millega tekitas süüdistatav kannatanule hulgaliselt torke-lõikehaavu, oli ilmne, et taolise teoga tekitatakse kannatanule suure tõenäosusega eluohtlik tervisekahjustus. Lisaks eeltoodule märkis selles kaasuses kohus, et noalöögid olid suunatud kannatanule pähe ja ülakehapiirkonda, mis on üldteadaolevalt inimese elutähtis piirkond. Arvesse tuleb alati võtta ka löökide intensiivsust. Sellistel juhtudel teab süüdistatav, et tekitab kannatanu elule ohtliku tervisekahjustuse või mõõnab seda. Kohus märkis, et löömine on tahtlik käitumisakt ja sellisest julmast, erinevatesse pea- ja ülakehapiirkondadesse noaga löömisest järeldus, et süüdistatav pidi tagajärje saabumist tahtma või vähemalt mõõnma.¹¹² Tallinna Ringkonnakohtu kriminaalkolleegium on 11.05.2017 lahendis nentunud, et süüdistatav, lüües noaga kaks korda kannatanule vasakule poole rindkeresse, tegutses ta eluohtliku tervisekahjustuse osas kaudse tahtlusega. Teine löök oli selles kaasuses nii tugev, et noa tera tungis rinnaõõnde ja jäi sinna kinni. Sellise käitumise puhul saab juba ainuüksi välise teopildi alusel öelda, et süüdistataval oli kannatanule eluohtliku tervisekahjustuse tekitamise osas kaudne tahtlus. Tagajärje osas oli süüdistataval samuti vähemalt kaudne tahtlus KarS § 16 lg 4 mõttes. Ka selles lahendis on kohus märkinud, et pärast 01.01.2015 toime pandud tervisekahjustuse tekitamise eest võimalik KarS §118 lg 1 p-de 1-6 järgi süüdi tunnistada ka isik, kes tekitab kannatanule tervisekahjustuse küll tahtlikult, kuid suhtus tervisekahjustusega põhjustatud raskesse tagajärge kas kergemeelselt KarS § 18 lg 2 mõttes või hooletult KarS § 18 lg 3 järgi. Sellisel juhul ei ole kohtu hinnangul kuriteo kvalifikatsiooni seisukohast oluline, kas süüdistatav põhjustab tagajärje tahtlikult või ettevaatamatusest. See omab tähtsust vaid karistuse mõistmisel.¹¹³ Harju Maakohtu Liivalaia kohtumaja 06.12.2017 lahendis ja Harju Maakohtu Tallinna kohtumaja 14.08.2018 otsuses on kohtud öelnud, et ka keskmise

¹¹¹ HMKo 06.04.2017, 1-17-927.

¹¹² TMKo 04.05.2017, 1-16-4822.

¹¹³ TlnRnKo 11.05.2017, 1-16-11514.

elukogemusega isik saab aru, et noaga rindkeresse või kõhtu lüües vigastatakse elutähtsaid siseorganeid, mis kujutavad endast ohtu elule. Samuti ütlesid kohtud, et hiljem hädaabinumbrile helistamine ei muuda teo toimepanemise ajal olnud tahtlust, vaid on karistust kergendavaks asjaoluks. Juba ainuüksi taskust noa väljavõtmine ja selle tera suunamine kannatanu poole näitab, et isik on valmis nuga kasutama. Seega oli süüdistataval mõlema kaasuse puhul nii teo kui ka tagajärje osas olemas vähemalt kaudne tahtlus.¹¹⁴ Harju Maakohtu Tallinna kohtumaja 17.09.2018 lahendis on isik mõistatud süüdi KarS § 118 lg 1 p 1 järgi selles, et ta lõi noaga kannatanule vähemalt kolmel korral keha piirkonda. Kohus leidis, et süüdistataval oli nimetatud teo ja tagajärje suhtes tahtlus.¹¹⁵

Käesoleva magistritöö autor on samuti seisukohal, et lüües kannatanule valimatult noaga keha erinevatesse piirkondadesse, on ilmne, et kaasneb suur verekaotus ja vigastada saavad elutähtsad organid. Samamoodi on ka olukordadega, kus süüdistatav peksab kannatanut kas rusikaga või mõne muu esemega valimatult erinevatesse kehapiirkondadesse. Eluohtlikud on eelkõige elutähtsate organite vigastused, samuti kehavigastused, millega kaasneb suur verekaotus.¹¹⁶ Selliste juhtumite puhul on juba selge, et süüdistataval ei ole tagajärje suhtes mitte ettevaatamatus vaid vähemalt kaudne tahtlus KarS § 16 lg 4 järgi. Ka madala haridustasemega inimene peab aru saama, et noaga valimatult erinevatesse kehapiirkondadesse löömine, peksmine rusikatega või mõne esemega, toob suure tõenäosusega kannatanule kaasa eluohtliku tervisekahjustuse ning taoline käitumine võib kaasa tuua ka kõige raskemaid tagajärgi. Kuid selleks et määrata, kas süüdistataval oli tagajärje suhtes tahtlus või ettevaatamatus, tuleb KarS § 118 lg 1 p 1 puhul ikkagi hinnata ka seda, kas tegemist oli elutähtsa piirkonnaga ning kas see tõi kaasa ohu elule. Seda on ka kohtud öelnud. Näiteks on Tartu Ringkonnakohtu kriminaalkolleegium selgitanud, et ainuüksi terava otsaga esemega rindkere piirkonda löömine aga ei pruugi alati olla eluohtlik, sest näiteks kui selle eseme tera ei ole piisavalt pikk, ei saa see ulatuda elutähtsate organiteni ja sellega tehtavad löögid on siis algusest peale suunatud elule mitteohtlike vigastuste tekitamisele.¹¹⁷ Ka Viru Maakohtu Jõhvi kohtumaja 11.04.2017 otsuses on kohus näiteks leidnud, et õlad, õlavööd aga ei ole elutähtsad organid. Seega noalöökk keha ülemise osa piirkonda ei ole *apriori* eluohtlik ning isegi kui selline löök kannatanut tabab, jääksid elutähtsad organid sellest

¹¹⁴ HMKo 06.12.2017, 1-17-8542; HMKo 14.08.2018, 1-18-4879.

¹¹⁵ HMKo 17.09.2018, 1-18-5731.

¹¹⁶ TlnRnKo 21.06.2016, 1-16-1519.

¹¹⁷ TrtRnKo 11.04.2018, 1-17-113.

puutumata.¹¹⁸ Oht kannatanu elule tuleneb otseselt tekitatud tervisekahjustuse iseloomust.¹¹⁹ Kohtupraktikas on osutatud ka asjaolule, et eluohtliku tervisekahjustuse põhjustamisele suunatud tahtluse tuvastamisel ei ole õige omistada suuremat kaalu faktiliselt saabunud tagajärjele, kuid on põhjendatud tuvastada isiku teo objektiivne ohtlikkus. Muuhulgas on märgitud, et seda on võimalik tuvastada, kui anda hinnang kannatanu teojärgsele tervislikule seisundile.¹²⁰

Töö autor ei nõustu aga Harju Maakohtu Liivalaia kohtumaja 26.06.2018, Harju Maakohtu Tallinna kohtumaja 14.08.2018 ja Harju Maakohtu Tallinna kohtumaja 26.09.2018 tehtud otsustega. Kõigi nimetatud lahendite puhul mõisteti süüdistatavad süüdi KarS § 118 lg 1 p 1 alusel. Kohtud ütlesid üheselt, et KarS § 118 lg 1 p 1 subjektiivse koosseisu puhul tuleb tuvastada see, kas süüdistataval oli tagajärje suhtes tahtlus.¹²¹ Seega ei ole kohtud nende lahendite puhul revisjoniga subjektiivses koosseisus tehtud muudatusi arvesse võtnud, vaid on lähtunud enne revisjoni kehtinud koosseisust.

Kirjanduses on öeldud, et kui tegemist on lapse väärkohtlemisega, siis selleks et eristada, kas süüdistataval oli tahtlus või ettevaatamatus, tuleb vaadata, kas tegemist on ühekordse juhtumiga või last on korduvalt väärkoheldud. Kaheldav ja küsitav on see, kas saab öelda, et isikul puudub arusaam oma teo ohtlikkusest, kui lapse väärkohtlemine toimub lühema aja vältel mitmeid kordi.¹²² Töö autori hinnangul olukorras, kus täiskasvanud inimene tekitab lapsele eluohtliku tervisekahjustuse, lüües näiteks last rusikaga või mõne muu esemega kasvõi ühel korral, ei saa öelda seda, et isik tegutses tagajärje suhtes ettevaatamatusega. Iga normaalne täiskasvanud inimene peab aru saama, et sellise tegevuse tulemusel kaasneb tõsine tagajärg. Kohtud on läinud aga seda teed ja öelnud, et taoliste juhtumite puhul on süüdistataval olemas vähemalt kaudne tahtlus. Näiteks mõisteti Harju Maakohtu Liivalaia kohtumaja 15.04.2015 kohtuotsusega süüdi isik, kes põhjustas kannatanule eluohtliku tervisekahjustuse ja pani toime KarS § 118 lg 1 p 1 järgi kvalifitseeritava kuriteo. Isik lõi vannitoas last jõuliselt kõva tõmbi esemega, tõenäoliselt rusikaga löuatsi piirkonda, millest laps paiskus suure hooga peaga vastu vannitoa seina. Selliselt põhjustas isik lapsele parempoolse alalõualuu põntjätke ja pähiku olulise nihketa murru ning eluohtliku vigastuse – vasakpoolse kõvakelmealuse verevalumi koos ulatusliku fluktueeriva verevalumiga kukla piirkonnas. Kirjeldatud vigastustega kaasnesid lapsele järgmised tüsistused:

¹¹⁸ VMKo 11.04.2017, 1-17-1327.

¹¹⁹ TMKo 28.10.2015, 1-15-7750; TlnRnKo 21.06.2016, 1-16-1519; TlnRnKo 29.06.2018, 1-18-2560.

¹²⁰ VMKo 31.05.2018, 1-17-7302; RKKKo 3-1-1-111-16 p 12.

¹²¹ HMKo 26.06.2018, 1-18-2990; HMKo 14.08.2018, 1-18-4879; HMKo 26.09.2018, 1-18-5370.

¹²² J. Sootak, P. Pikamäe (koost.) (viide 17), komm § 118 14.5.

vasaku poolkera tugev turse, liikvori tsirkulatsioonihäired, parempoolne hemiparees ehk kerghalvatus ja vasaku silma ülalau vajumine ehk ptoos. Süüdistuses KarS § 118 lg 1 p 1 järgi ehk teisele inimesele eluohtliku tervisekahjustuse tekitamises oli isikule etteheidetavaks teoks 2,5 aastase lapse tõenäoliselt rusikaga jõuliselt löuatsi piirkonda löömine, mille tagajärjel paiskus laps suure hooga peaga vastu vannitoa seina. Kohtu hinnangul oli süüdistatav kannatanu eluohtliku tervisekahjustuse tekitanud kaudse tahtlusega, sest lüües 2,5 aastast last, rusikaga pea ehk elutähtsa organi piirkonda, sellise jõuga, et löögi tagajärjel vastu seina kukkumisest purunes seina plaat, oli tavalise elukogemusega normaalsel täiskasvanud inimesel võimalik aru saada, et tema tegevusega võib saabuda mistahes tagajärg, sealhulgas eluohtlik tervisekahjustus. Lapse rusikaga pea piirkonda löömisel ei saa täiskasvanud isik loota, et tema teoga ei kaasne lapsele mingeid tagajärgi.¹²³ Süüdistatava kaitsja kaebas maakohtu otsuse edasi ning palus isiku tegevuse ümber kvalifitseerimist ettevaatamatusest raske tervisekahjustamise tekitamisena. Ringkonnakohus ütles aga, et lapse väärkohtlemine polnud esmakordne ning kui teojärgsed sümptomid nagu oksendamine ja loidus viitasid selgelt võimalikule peavigastusele, kuid teo toimepanija jättis abi kutsumise järgmisele päevale, andis see aluse tuvastada isiku poolset arusaama oma teo ohtlikkusest ja selle võimalikest tagajärgedest, mis omakorda välistas ettevaatamatusega teo toimepanemise, kuid ei näidanud teo toimepanemisel süüdistatava kindlat teadmist tagajärje saabumise suhtes. Sellest tulenevalt jäi ka ringkonnakohus seisukohale, et süüdistataval oli tagajärje suhtes olemas vähemalt kaudne tahtlus ning isik tuleb süüdi mõista KarS § 118 lg 1 p 1 järgi.¹²⁴

Eeltoodud töö autori väite kinnituseks võib tuua veel näitena Tallinna Ringkonnakohtu kriminaalkolleegiumi 14.02.2017 lahendi. Kohus leidis, et süüdistatav põhjustas viiekuusele imikule eluohtliku tervisekahjustuse. Süüdistatav lõi imikut kodus rusikaga kaks korda näo ning kolm korda rindkere-parema ülajäseme piirkondadesse. Ringkonnakohus ütles, et isik tekitas eluohtliku tervisekahjustuse ja selle tagajärje kaudse tahtlusega. Isik lõi viiekuist last rusikaga näkku ja rindkeresse. Juba asjaolu, et isik lööb last rusikaga, näitab, et ta tahab lüüa tugevalt. Selles kaasuses olid imikule löögid nii tugevad, et rindkeresse tabanud löökide tulemusel murdusid lapsel roided.¹²⁵ Nagu eelnevalt juba öeldud, siis on eriti väikesed lapsed abitud ning täiskasvanu jõud käib ilmselgelt lapsest üle. Igal juhul peab täiskasvanud inimene last lüües aru saama, millised tagajärjed võivad sellise teoga kaasneda. Seega ei saa mitte mingil juhul rääkida

¹²³ HMKo 15.04.2015, 1-15-1189.

¹²⁴ TlnRnKo 01.06.2015, 1-15-1189.

¹²⁵ TlnRnKo 14.02.2017, 1-16-3016.

tagajärje puhul ettevaamatusest, vaid kõne alla tuleb vähemalt kaudse tahtluse olemasolu ja seda ka töö autori arvates siis, kui täiskasvanud inimene lööb last kasvõi ühe korra rusikaga või mõne muu esemega. Kõnealuse kaasuse puhul oli tegemist korduva löömisega, seega ei ole kahtlustki, et süüdistataval oli tagajärje suhtes olemas tahtlus.

Tähtis seisukoht, mis kohtupraktikasse 2018. aastal KarS § 118 kohta juurde tuli, oli Riigikohtu otsus, milles öeldi, et KarS § 118 lg 1 subjektiivse koosseisu täitmiseks tuleb kindlasti tuvastada, kas süüdistatava tahtlus hõlmas teo toimepanemise hetkel kannatanule KarS § 121 lg 1 alt-le 1 vastava tervisekahjustuse põhjustamist. See on üsna uus seisukoht, mida on Riigikohus väljendanud alles 2018. aastal, esmakordselt 5. juunil ja teistkordselt 1. novembril. Riigikohus on oma 1. novembri 2018. aasta otsuses asunud seisukohale, et kõnealuses kohtuasjas ei hinnanud maakohus seda, kas süüdistatava tahtlus hõlmas teo toimepanemise hetkel kannatanule KarS § 121 lg 1 alt-le 1 vastava tervisekahjustuse põhjustamist. Ka ringkonnakohus ei hinnanud Riigikohtu arvates seda, kas konkreetsel juhul oli tervisekahjustuse tekitamine kaetud tahtlusega. Nimelt mõisteti isik selle kohtuasja puhul süüdi selles, et seltskond inimesi, sealhulgas kannatanu ja süüdistatav, tarbisid viimase korteris ühiselt alkoholi. Kui kesköö paiku asus raskes joobes kannatanu urineerima köögi kraanikaussi, tõmbas süüdistatav kannatanu kraanikausi juurest eemale ja lõi teda rusikaga kaela. Kannatanu kukkus selili maha. Löök tekitas kannatanule valu, pehmete kudede turse ja kaelale lülisamba piirkonda verevalumid, aga samuti kaelalülide nihestuse. Eeltoodud tervisekahjustused olid koosmõjus eluohtlikud ja nendest tingitud trauma tüsistusena tekkis kannatanul seljaaju kompressioon koos jalgade täieliku ning käte osalise halvatusena ehk tervisekahjustus, mis kestab vähemalt neli kuud ja millega kaasneb püsiv töövõimeetus. Seega saabusid KarS § 118 lg 1 p-des 1 ja 2 sätestatud enamohtlikud tagajärjed. Sellises olukorras tuleb Riigikohtu hinnangul tuvastada, kas isik pidas vähemalt võimalikuks ja mõõnis, et löök toob kaasa enamohtlike tagajärgedeni viinud tervisekahjustused ehk kaela lülisamba verevalumid ja kaelalülide nihestuse. Tahtluse olemasolu hindamisel tuleb arvestada ka teo välise avaldumisega, sealhulgas löögi suuna, sellesse rakendatud jõu, löögijälgede olemasolu või puudumisega. KarS § 19 järgi ei pea aga teo toimepanija tahtlus katma enamohtlike tagajärgede saabumist ehk seda, et saabunud verevalumid ja kaelalülide nihestus osutuvad või kujunevad eluohtlikuks KarS § 118 lg 1 p 1 mõttes või toovad kaasa osalise halvatus ja selle tõttu töövõime kaotuse KarS § 118 lg 1 p 2 mõttes.¹²⁶

¹²⁶ RKKKo 1-16-6512.

Sellise seisukoha avaldamisega ei väljunud Riigikohus revisjoni raames tehtud muudatustest, vaid selgitas lihtsalt alama astme kohtutele, mida tuleks subjektiivse koosseisu puhul isiku süüdimõistmisel arvesse võtta. Alama astmete kohtutele on Riigikohtu poolt avaldatud seisukoht varasemalt selgusetuks jäänud. Taoline seisukoht Riigikohtu poolt kindlasti muudab edaspidi alama astmete kohtute otsuseid, kuid kokkuvõttes ei olnud tegemist Riigikohtu poolt väljaõeldu puhul millegagi, mis oleks olnud kuidagi erinev karistusõiguse revisjoniga KarS § 118 suhtes kaasnenud muudatustest.

2.1.2. Tapmiskatse ja KarS § 118 lg 1 p 1 eristamine

Kohtupraktikat uurides jäid töö autorile silma olukorrad, kus kohtud arutlesid selle üle, kas tegemist on raske tervisekahjustuse tekitamisega, millega on põhjustatud oht elule või hoopis tapmiskatsega. Mõlemal juhul on väga oluline subjektiivne koosseis. Raske tervisekahjustuse tekitamise, millega on põhjustatud oht inimese elule, eristamine tapmiskatsest ei ole alati just väga lihtne ja üheselt mõistetav. Nii tapmiskatse kui ka raske tervisekahjustuse tekitamine on võimalik nii kavatsuse, otsese tahtluse kui ka kaudse tahtlusega. Mõlemad teod võivad olla sarnased välise teopildi poolest, seisnedes raske, eluohtliku vigastuse tekitamises. Vaja on piiritleda tapmiskatset kui elu vastu suunatud kuritegu ning eluohtliku tervisekahjustuse tekitamist kui tervise vastu suunatud kuritegu.¹²⁷

Teadaolevalt kaitseb KarS § 118 välja toodud karistusnorm õigushüvena inimese tervist, kus kehalise heaolu seisund kogumis peab väljendama üheselt, et organismi kõik koed, elundid on terviklikud ja funktsioneerivad häireteta. Eluohtlik on alati tervisekahjustus, mis ohustab kannatanu elu tervisekahjustuse tekitamise ajal või selle järel, olenemata arstiabi osutamisest, haiguse kulust ja lõpptulemusest.¹²⁸ Näiteks on Pärnu Maakohtu 08.02.2016 otsuses kohus seda probleemi käsitlenud ja isiku KarS § 113 lg 1 - § 25 lg 2 järgi õigeks mõistnud ning süüdi mõistnud isiku hoopis KarS § 118 lg 1 p 1 alusel. Isikut süüdistati selles, et tema ühise alkoholitarvitamise järgselt tungis kallale ilma riideteta voodis pikali olnud kannatanule, haarates kannatanut kahe käega kõrist ning olles ise kehaga kannatanu peal, pigistas kannatanut kaelapiirkonnast mitme minuti vältel kuni kannatanul õhupuuduse tekkimiseni. Kannatanu

¹²⁷ J. Sootak. Isikuvastased süüteod, lk 72.

¹²⁸ PMKo 22.05.2015, 1-14-7277, VMKo 11.04.2017, 1-17-1327; HMKo 16.04.2018, 1-18-950; TMKo 16.01.2018, 1-17-6907; VMKo 11.09.2018, 1-18-6552.

proovis enda peal lebavat isikut kätega kõhupiirkonnast lükates eemale lükata, kuid seepeale haaras isik enda kätte noa, millega lõi kannatanut vähemalt kahel korral näopiirkonda, ühel korral kaela esipinna ning ühel korral kaela paremale poole külgpinna piirkonda, ühel korral parema reie piirkonda ning 11 korral kehatüve piirkonda, millest ühe vasakul pool kehatüvel külgmiselt paikneva torke-lõikehaavaga kaasnes IX roide murd, õhkrind ja vasaku kopsu vigastus, mis on eluohtlik tervisekahjustus. Noalöövide tõrjumisel sai kannatanu enese kaitsmise käigus kaks lõikehaava vasaku käe II sõrme ja parema käe III sõrme painutuspinnal ning kuus nahakriimustustust paremal poolel rindkere eespinnal, vasakul küünarvarrel, paremal randmel ja parema reie ees-ja tagapinnal. Isik jooksis seejärel kannatanu voodi juurest minema ning kuna kannatanu suutis helistada hädaabinumbrile ja saada operatiivselt ravi, ei õnnestunud süüdistataval oma kuritegu kannatanu suhtes lõpule viia ning kannatanu surm ei saanud. Kaitsja palus kohtul süüdistatavale esitatud süüdistus ümber kvalifitseerida KarS § 118 lg 1 p 1 järgi või KarS § 115 katsena. Nii KarS § 118 lg 1 p 1 kui ka KarS § 113 lg 1- § 25 lg 2 on oma iseloomult sarnased objektiivse külje poolest, kuna välise teopildi järgi põhjustatakse oht kannatanu elule. Kui rääkida subjektiivsest küljest, siis eeldab KarS § 15 lg 1 raske tervisekahjustuse tekitamise eest tahtlust, samuti tapmise katse nõuab tahtlust. Teo objektiivse külje alusel tuleb analüüsida vigastuse iseloomu. Välisele teopildile saab tapmiskoosseisu tuvastamisel tugineda siis, kui toimepanija tegu ei ole ühekordne, vaid koosneb mitmest elu ohustavast teost või kui tegu iseloomustab ühekordse toimumisviisi äärmine ohtlikkus. Tapmiskatse puhul on katse alanud teoga, mis viib surma saabumisele vahetult, eluohtliku tervisekahjustuse korral on tegu objektiivselt selline, mis viib vahetult eluohtliku seisundi tekkimisele, kuid surma saabumiseks oleks vajalik põhjusliku ahela jätkumine.¹²⁹ Tapmiskatse subjektiivne külg seisneb teotsuse olemasolus. Isikul peab olema olema ettekujutus tulevast teost, selle tagajärjest ja isik peab olema valmis seda ellu viima. KarS § 113 lg 1-§ 25 lg 2 puhul peab isikul olema ettekujutus surma saabumisest, mitte vigastusest. Ka kaudse tahtlusega toimepandud tapmiskatse korral peab isik mõõnma surma saabumist. Eluohtliku tervisekahjustamise puhul tuleb mõõnda aga eluohtliku seisundi saabumist.¹³⁰

Eelnimetatud kohtuotsuses leidis kohus, et iga tervist kahjustav käitumine võib endast kujutada ohtu kõige raskema tagajärje saabumiseks, kuid sellest ei saa teha koheselt automaatselt järeldust, et toimepanijal oleks esinenud tapmistahtlus. Ülal väljatoodud kaasuses lootis isik, tekitades

¹²⁹ PMKo 08.02.2016, 1-15-8551.

¹³⁰ StGB-Schönke/Schröder – A.Schönke, H. Schröder. Strafgesetzbuch. Kommentar. 28. Aufl. München: Beck 2010. § 22/21. Viidatud J. Sootak. Isikuvastased süüteod, lk 73-74.

kannatanule eluohtliku tervise kahjustuse, kohtu hinnangul vältida kannatanu surma. Süüdistatav asus kohe pärast teo toimepanemist astuma samme, et kutsuda kannatanule abi, vältimaks tema surma.¹³¹ Riigikohus on oma lahendis selgitanud, et kohus peab arvestama ka seda, kui süüdistatav on helistanud vahetult pärast noahoopi hädaabinumbrile ja kutsunud kannatanule abi. Riigikohtu hinnangul on subjektiivse külje tuvastamisel on abipakkuvateks kriteeriumiteks ka isiku teoeelne ja -järgne käitumine, samuti tema teo objektiivne avaldumine. Nimetatud asjaolusid tuleb arvestada rangelt individualiseeritult konkreetset kriminaalasja silmas pidades ning isegi siis, kui on tuvastatud, et isik sai täiel määral aru enda teo ohtlikkusest, ei tähenda see automaatselt, et isik oleks arvestanud võimaliku raske tagajärje saabumisega ning sellega sisimas ka nõustunud. Ka väliselt eluohtliku teo toimepanemise korral on seega arvestatav argument, et tegelikkuses lootis teo toimepanija võimalikuna äratuntud tagajärge vältida.¹³²

Töö autor ei nõustu siinkohal kohtu poolt tehtud otsusega, olles seisukohal, et kui lähtuda välisest teopildist, siis võib öelda, et toimepanija tegu polnud ühekordne. Tegemist ei olnud ainult ühe noalöögiga, vaid süüdistatav lõi kannatanut noaga mitu korda ehk süüdistatava tegu koosnes mitmest elu ohustavast teost. Haarates kannatanut kahe käega kõrist ning olles ise kehaga kannatanu peal, pigistades kannatanut kaelapiirkonnast mitme minuti vältel kuni kannatanul õhupuuduse tekkimiseni ning lüües mitmeid kordi kannatanule noaga erinevatesse kehapiirkondadesse, siis võib öelda, et süüdistatav pidas võimalikuks surma saabumist. Seega võib väita, et süüdistataval oli teootsus olemas. Samuti selgus, et süüdistatav isegi ei üritanud vältida kannatanu surma, ta ei kutsunud talle kiirabi. Kiirabi kutsus kannatanu endale ise. Töö autori hinnangul oleks käesoleva kaasuse puhul kohus pidanud isiku süüdi mõistma ikkagi tapmiskatse ehk Kars § 113 lg 1 - § 25 lg 2 järgi.

Erinevalt eelnevalt käsitletud lahendist, leidis kohus järgnevalt käsitlemisele tuleva kohtulahendi puhul tapmiskatset ja KarS § 118 lg 1 p 1 piiritledes, et tuleb otsustada just esimese kasuks. Viru Maakohtu Narva kohtumaja on 07.08.2018 lahendis mõistnud isiku süüdi KarS § 113 lg 1 - § 25 lg 1, 2 järgi, kuigi kaitsja taotles teo kvalifitseerimist KarS § 118 lg 1 p 1 järgi. Isik, olles alkoholijoobes, pärast seda, kui konflikti käigus baaris kannatanu oli teda löönud, läks oma korterisse ning võttis sealt kaasa kööginõu. Seejärel tuli süüdistatav tagasi baari ning kättemaksuks ja tahtliku tapmise eesmärgil lõi noaga kannatanule mitu korda rinna, kaela ja näo piirkonda, tekitades kannatanule rohked haavad näol, kaelal, rindkerel. Süüdistatav tekitas

¹³¹ PMKo 08.02.2016, 1-15-8551.

¹³² RKKKo 3-1-1-79-15, p 8.

kannatanule ühe haava paremal pool kaelal, unearteri vigastusega haavakanali kulul, ühe rinnaõõnde tungiva, siseelundite vigastusteta haava vasakul pool rindkerel ning ühe haava paremal põsel, mis koosvõetuna ohustasid kannatanu elu vigastuse tekitamise momendil ning põhjustasid eluohtliku tervisekahjustuse. Seejärel helistas isik häirekeskusesse, teatades, et tappis inimese. Tänu erakorralisele meditsiinilisele abile, jäi kannatanu surm saabumata ning kuritegu isiku tegevusest sõltumatult lõpule viimata. Kohus asus seisukohale, et käesolevas menetluses oli peamiseks vaidlusküsimuseks see, kas süüdistataval oli kannatanut noaga lüües tahtlus kannatanut tappa või soovis ta tekitada üksnes kehavigastusi. Enda sõnul soovis süüdistatav ainult valu põhjustada. Kohtu hinnangul ei olnud süüdistatava väide eluliselt usutav, kuivõrd kannatanu ründamiseks valitud vahend oli oma iseloomult selline, mille kasutamine põhjustab reeglina eluohtlikke tervisekahjustusi ning võimalus, et noaga löömisel ei kaasne rasket tervisekahjustust, on pigem erandlik. Lisaks ei saanud kohtu arvates jätta tähelepanuta, et vahendi valik ei olnud juhuslik. Kohus leidis, et tegemist ei olnud olukorraga, kus süüdistatav oleks konfliktsituatsiooni keskmes olles haaranud hetkelise emotsiooni ajel esimese ettejuhtuva eseme, millega kannatanule valu põhjustada. Antud kaasuse puhul oli kohtu hinnangul süüdistataval piisavalt aega ja võimalust mõelda läbi oma teoplaan ning selle võimalikud tagajärjed. Kohus leidis, et teist inimest korduvalt noaga selja, rindkere ja kaela piirkonda lüües, pidas süüdistatav võimalikuks mis tahes tagajärje saabumist, sealhulgas surma saabumise võimalust. Kuigi objektiivselt täitis süüdistatav KarS § 118 lg 1 p 1 objektiivsed koosseisulised tunnused, asus kohus ülaltoodud asjaolusid arvestades seisukohale, et süüdistatava tahtlus oli suunatud kannatanu tapmisele ning oma eesmärgi saavutamiseks tekitas ta kannatanule vigastused, mis olid piisavalt eluohtlikud, et soovitud tulem realiseeruks. Tapmistegu jäi lõpule viimata süüdistatavast mitteolenevatel põhjustel, kohese meditsiinilise abi osutamise tõttu.¹³³

Käesoleva töö autor ei nõustu kohtu seisukohaga selles osas, et kohtu hinnangul ei olnud eluliselt usutav, et süüdistatav soovis ainult valu põhjustada, kuivõrd kannatanu ründamiseks valitud vahend oli oma iseloomult selline, mille kasutamine põhjustab reeglina eluohtlikke tervisekahjustusi. Ka eelnevalt analüüsitud Pärnu Maakohtu otsuses põhjustati eluohtlikud tervisekahjustused noaga. Ainuüksi noa kasutamine ei viita töö autori arvates koheselt süüdistatava tapmistahtlusele. Selle kaasuse puhul kutsus süüdistatav ka kannatanule kiirabi, mistõttu jäi kannatanu surm saabumata. Seega võib öelda, et kokkuvõttes ikkagi lootis süüdistatav tagajärge ehk surma vältida. KarS § 118 lg 1 p 1 tagajärje suhtes tegutses isik töö

¹³³ VMKo 07.08.2018, 1-18-1204.

autori arvates aga kaudse tahtlusega, mitte ettevaatamatusega, sest lüües kannatanut mitmel korral noaga, ei saa isik eeldada, et kannatanuga midagi ei juhtu ning eluohtlikke vigastusi ei kaasne.

Näitena võib tuua siinkohal ka Tartu Maakohtu Valga kohtumaja 11. jaanuaril 2018. aastal tehtud otsuse, milles kohus leidis, et kui süüdistatav kutsus kannatanule kiirabi, siis langeb tapmiskatse ära. Nimelt selles kaasuses tarvitasid elukaaslased oma kodus alkoholi. Umbes kella 19.00 paiku soovis süüdistatav magama minna. Ta kutsus ka elutoas olnud kannatanu magama, millest viimane keeldus. Seejärel siirdus süüdistatav magamistuppa, ent tuli sealt peagi uuesti välja. Ta kutsus kannatanut veel vähemalt ühe korra edutult magama. Millalgi läks kannatanu elutoast kööki ja hakkas suitsetama. Peagi läks sinna ka süüdistatav ja hakkas külmkapi juures võileibu tegema. Varsti pärast seda lõi süüdistatav tugitoolis istunud kannatanut noaga selga. See noalöökk tekitas kannatanule rindkere tagaseina lahtise haava traumaatilise õhk-veririnnaga. Kannatanu tõmbas kohe pärast noahoopi noa seljast välja ja läks elutuppa, kus ta langes meelemärkusetuna maha. Süüdistatav helistas häirekeskusse ja kutsus kiirabi. Kiirabi tuli kohale ja viis kannatanu haiglasse, kus tema elu päästeti. Isikule ei esitatud süüdistust tapmise katses KarS § 113 lg 1-§ 25 lg 2 järgi.¹³⁴ Kuigi ka Riigikohus on öelnud, et teist inimest noaga rindkerre lööv inimene tegutseb tapmistahetlusega.¹³⁵ Teadaolevalt on subjektiivse külje tuvastamisel abipakkuvateks kriteeriumiteks ka isiku teoelne ja -järgne käitumine, samuti tema teo objektiivne avaldumine. Nimetatud asjaolusid tuleb arvestada rangelt individualiseeritult konkreetset kriminaalasja silmas pidades ning isegi siis, kui on tuvastatud, et isik sai täiel määral aru enda teo ohtlikkusest, ei tähenda see automaatselt, et isik oleks arvestanud võimaliku raske tagajärje saabumisega ning sellega sisimas ka nõustunud. Ka väliselt eluohtliku teo toimepanemise korral on seega arvestatav argument, et tegelikkuses lootis teo toimepanija võimalikuna äratuntud tagajärge vältida. Seega, kui süüdistatav kutsus kannatanule kiirabi, siis loobub ta tapmisest KarS § 42 lg 1 ls 1 mõttes.¹³⁶

¹³⁴ TMKo 11.01.2018, 1-16-7948.

¹³⁵ RKKKo 3-1-1-128-06 p 11.

¹³⁶ TMKo 11.01.2018, 1-16-7948.

2.1.3. Vahekokkuvõte

Kokkuvõtlikult võib KarS § 118 lg 1 p 1 kohta kohtupraktika pinnalt öelda, et kohtud on töö autori arvates üsna hästi aru saanud revisjoniga subjektiivses koosseisus tehtud muudatustest ning selle ka oma lahenditesse sisse toonud. Seega tõi revisjoniga tehtud KarS §-s 118 lg-s 1 muudatus punkt 7 osas kaasa kohtupraktika muutmise ka KarS § 118 lg 1 p 1 osas. Väga palju leidub kohtuotsustes seisukohta, et KarS § 118 lg 1 p 1 puhul piisab nüüd subjektiivse koosseisu osas lihtsalt sellest, kui leiab tõendamist, et süüdistatav tegutses tagajärje suhtes ettevaatamatusega. Vaatamata sellele, et suuremas osas KarS § 118 lg 1 p 1 kohta analüüsitud kohtulahenditest leiab ikkagi seisukohta, kus kohtud on leidnud subjektiivse koosseisu puhul, et süüdistatav tegutses tagajärje osas vähemalt kaudse tahtlusega, ei tähenda see seda, et kohtud ei ole revisjoniga tehtud muudatustest aru saanud. Kohtulahendites tingisid konkreetsed asjaolud tahtluse tuvastamise. Näiteks ei saa tagajärje osas ettevaatamatusest rääkida olukordade puhul, kui süüdistatav lööb kannatanut valimatult noaga, peksab rusikaga või mõne esemega erinevatesse kehapiirkondadesse. Samuti ei saa töö autori hinnangul rääkida ettevaatamatusest sellistel juhtudel, kui süüdistatav lööb tugevalt kasvõi üks kord last või eakat inimest ning löögi tagajärjel tekib kannatanul eluohtlik tervisekahjustus. Siiski saab öelda KarS § 118 lg 1 p 1 puhul, et revisjon ikkagi muutis kohtupraktikat subjektiivset koosseisu osas.

2.2. Tervisekahjustuse tekitamine KarS § 118 lg 1 p-de 2 ja 5 järgi

Kui analüüsida 2015.-2018. aastate kohtupraktikat, siis KarS § 118 lg 1 p-de 2 ja 5 järgi oli isikute süüdimõistmist võrreldes KarS § 118 lg 1 p-de 1 ja 7 üsna vähe. KarS § 118 lg 1 p 3 järgi mõisteti nimetatud aastatel süüdi kõigest ühel korral, KarS § 118 lg 1 p 4 ei käsitlenud kohtud kordagi, KarS § 118 lg 1 p 5 järgi mõisteti süüdi kuuel korral ning KarS § 118 lg 1 p 6 järgi viiel korral. Kuna p-de 4, 3 ja 6 puhul asjassepuutuvaid lahendeid ei olnud, siis töö autor neid ei käsitlenud. Seega on töö autor käesolevas alapeatükis analüüsinud vaid KarS § 118 lg 1 p-de 2 ja 5 subjektiivset koosseisu. Revisjoniga muutus ka KarS § 118 lg 1 p-de 2 ja 5 subjektiivne koosseis ja seda just tagajärje osas. Pärast 01.01.2015 piisab ka punktide 2 ja 5 puhul tagajärje osas vaid ettevaatamatuse tuvastamisest. Alljärgnevalt analüüsib töö autor eraldi KarS § 118 lg 1 p 2 ja p 5 subjektiivset koosseisu. Eelkõige vaatab töö autor seda, kas ja kuidas on kohtud KarS § 118 lg 1 p-de 2 ja 5 tagajärje osas ettevaatamatust kohaldanud. Kuid nagu ka eelnevas alapeatükis

analüüsitud KarS § 118 lg 1 p 1 puhul, jäi ka p-de 2 ja 5 tagajärje osas kehtima tahtlus. Seega on töö autor oma analüüsis ka selle välja toonud ning vaadanud, millistel juhtudel on kohtud tagajärje osas tahtlust käsitletud.

2.2.1. Subjektiivne koosseis KarS § 118 lg 1 p 2 puhul

Nii nagu KarS § 118 lg 1 p 1 puhul, tõi revisjoniga KarS § 118 lg-sse 1 punkti 7 lisamine kaasa selle, et subjektiivse koosseisu poole pealt piisab ka nüüd tagajärje osas lihtsalt ettevaatamatusel ja kehtib see ka KarS § 118 lg 1 p-de 2-6 puhul. Lisaks on koosseis iseenesestmõistetavalt täidetud ka siis, kui tagajärje osas on tahtlus.

Vaadates 2015.-2018. aastate kohtupraktikat KarS § 118 lg 1 p 2 kohta, siis väljendasid kohtud mitmel korral, et KarS § 118 lg 1 p 2 subjektiivse koosseisu osas piisab tagajärje puhul üksnes ettevaatamatusel. Pigem jäi töö autorile silma asjaolu, et tihtipeale ei olnud kaitsjad revisjoni käigus KarS § 118 osas tehtud muudatustest aru saanud. Näitena võib välja tuua Tallinna Ringkonnakohtu kriminaalkolleegiumi 26.01.2015 otsuse, milles kohus tunnistas isiku süüdi KarS § 118 lg 1 p 2 järgi. Isik mõisteti süüdi selles, et ta lõi Tallinnas asuva ööklubi tantsuplatsil kannatanule rusikaga näo piirkonda, mille tulemusena kukkus kannatanu peaga vastu põrandat. Süüdistatava tegevuse tagajärjel olid kannatanule põhjustatud järgmised kehavigastused: peaajupõrutus koldega paremas otsmikusagaras, ämblikuvõrkkestaalne verevalum, vasaku oimuloo joonmurd ulatumisega koljupõhimikule külgmises koljuaugus vasakul, nahaalused verevalumid juustega kaetud peanahal vasakul kiiru piirkonnas ja vasakul kukla-kiiru piiril, parema näopoole ja huulte turselisus, samuti vigastused ülemistel esihammastel: vasaku esimese hamba eemaldus ja parema esimese hamba ristimurd. Vastavalt kohtuarstlikule ekspertiisiaktile oli kannatanu vasaku oimuloo ja koljupõhimiku murrust tingituna tekkinud vasakpoolne kuulmislangus, mis oli pikaajalise kuluga tervisekahjustus ehk tegemist oli raske kehalise haigusega.¹³⁷ Süüdistatava kaitsja järeldas töö autori hinnangul ebaõigesti seda, et süüdistatava käitumine tuleb kvalifitseerida KarS § 119 järgi, mitte KarS § 118 lg 1 p 2 järgi, kuna puudub KarS § 118 subjektiivne külg ehk tahtlus. Ka kohus asus seisukohale, et ainuüksi asjaolu, et KarS § 118 lg 1 p 2 sätestatud tagajärg on põhjustatud ettevaatamatusel, ei muuda teo kvalifikatsiooni käesolevas kriminaalasjas tuvastatud tehioledust lähtuvalt. Teadaolevalt on võimalik isik KarS §

¹³⁷ TlnRnKo 26.01.2015, 1-14-5735.

118 lg 1 p 2 järgi süüdi mõista ka siis, kui tal esines tagajärje suhtes ettevaatamatus ehk tagajärje osas ei pea enam otsima tingimata tahtluse olemasolu. Kohus tõi selles kaasuses välja ka kõik selle, mis muutus revisjoni käigus ning oli seisukohal, et revisjoniga loodud KarS § 118 lg 1 p 7 on mõju ülejäänud KarS § 118 lg 1 punktidele. Ehk selline subjektiivse külje nõue laieneb ka teistele käsitletavas koosseisus hõlmatud tagajärgedele. Kohus nentis, et antud kaasuses piisaks konstanteeringust, et süüdistatav pani teo toime vähemalt ettevaatamatusega. Samas jäi lõpuks ikkagi ringkonnakohus, lähtudes kaasuse asjaoludest, maakohtuga samale seisukohale, et kõnealuses kaasuses pani süüdistatav teo toime vähemalt kaudse tahtlusega KarS § 16 lg 4 mõttes. Kui isik vallandab enda teadliku käitumisega kausaalahela sellise kulgemise, mille käiku ja tagajärge ta ei suuda ning ei taha kontrollida, kiidab ta need tagajärjed vähemalt kaudse tahtluse tähenduses samaaegselt ka heaks.¹³⁸ Tallinna Ringkonnakohtu kriminaalkolleegium on 12.05.2016 tehtud otsuses mõistnud isiku süüdi KarS § 118 lg 1 p 2 järgi selles, et tema lõi Haapsalus asuvas baaris kannatanule ühel korral jalaga näkku, mille tagajärjel kannatanu kukkus kuklaga vastu põrandat, põhjustades sellega kannatanule füüsilist valu ning tervisekahjustuse – pea põrutuse, ninaluude murru koos põrutushaavaga ninaseljal ning põrutushaavad ülahuulel paremal ja kukla piirkonnas. Süüdistatava tegevusest saadud peatrauma tulemusena oli häiritud kannatanu lõhnatundlikkus, mistõttu oli tegemist pikaajalise kuluga tervisekahjustusega, mis on käsitletav raske kehalise haigusena. Kaitsja leidis, et süüdistataval puudus tahtlus nii teo kui tagajärje suhtes ning süüdistatav lõi kannatanut tantsimise käigus kogemata, mistõttu ei saanud ta pidada võimalikuks kannatanule raske tervisekahjustuse tekitamist. Nagu ka eelmises lahendis, tõi ka selle lahendi puhul kohus välja revisjoniga kaasnenud muudatused ning ütles, et piisab lihtsalt tõdemusest, et süüdistatav lõi kannatanut tahtlikult, kuid ettevaatamatusest tekitas kannatanule tervisekahjustuse. Samamoodi nagu eelnevalt välja toodud lahendis, tõi ka selles kohus välja, et kui isik vallandab enda teadliku käitumisega kausaalahela sellise kulgemise, mille käiku ja tagajärge ta ei suuda ning ka ei taha kontrollida, kiidab ta need tagajärjed vähemalt kaudse tahtluse tähenduses samaaegselt ka heaks.¹³⁹ Seega leidis ka siin kaitsja ebaõigesti, et vajalik on tuvastada tahtlus nii teo kui tagajärje suhtes. Kohus asus seisukohale, et isik tegutses tagajärje suhtes kaudse tahtlusega. Samas on kohus ikkagi maininud seda, et piisab lihtsalt ettevaatamatusest ehk kohus on seda kaalunud ja arvesse võtnud. Enam ei otsita tagajärje osas ilmingimata tahtlust, piisab lihtsalt ettevaatamatusest.

¹³⁸ *Ibid.*

¹³⁹ TlnRnKo 12.05.2016, 1-14-1413.

Mitmel korral olid kohtud tulenevalt kaasuse asjaoludest seisukohal, et tagajärje suhtes on süüdistataval ikkagi kaudne tahtlus. Jällegi puudutas selline järeldus olukordi, milles süüdistatav näiteks peksis kannatanut valimatult rusikatega või lõi noaga erinevatesse kehapiirkondadesse. Harju Maakohtu Liivalaia kohtumaja on 23.03.2017 tehtud otsuses mõistnud isiku süüdi KarS § 118 lg 1 p 2 järgi selles, et ta lõi kannatanule piljardikiiga paremale poole näopiirkonda ning põhjustas kannatanule füüsilist valu ja tervisehäire, mis kestab vähemalt neli kuud.¹⁴⁰ Tartu Maakohtu Jõgeva kohtumaja on 28.04.2017 tehtud lahendis tunnistanud isiku süüdi KarS § 118 lg 1 p 2 alusel. Kohus asus seisukohale, et süüdistatav lõi kannatanut korduvalt ja intensiivselt rusikatega näo piirkonda, mis on elutähtis organ. Selliste valimatute ja tugevate löökide tegemisega pidi süüdistatav pidama võimalikuks ning möönma, et kannatanul tekivad löömisest rasked tervisekahjustused. Kohus pidas oluliseks seda, et esimeste löökide järel kaotas kannatanu teadvuse ja kukkus maha. Sellele vaatamata jätkas süüdistatav kannatanu löömist rusikatega näkku. Peksmise tagajärjel olid ka süüdistataval vigastused, tal olid käe nukid verised. Sellest tulenevalt leidis kohus, et süüdistatav tegutses tekkinud tagajärje suhtes vähemalt kaudse tahtlusega KarS § 16 lg 4 mõttes.¹⁴¹ Harju Maakohtu Liivalaia kohtumaja 22.09.2017 otsuses mõisteti isik süüdi lisaks KarS § 118 lg 1 p-le 1 ka p 2 järgi. Isikut süüdistati selles, et ta Tallinnas ühes korteris armukadedusest ajendatuna, soovis anda oma abikaasale “õppetunni”, tekitades talle karistuseks väidetava abielurikkumise eest suurt füüsilist valu ja rasked põletushaavad. Nimelt sidus süüdistatav kannatanu nende kaheaastase tütre juuresolekul jalgadest, kätest ja rindkerest sallidega tooli külge kinni, valas ta puhastusbensiiniga üle ning süütas seejärel välgumihkliga põlema. Kui kannatanu üleni leekidesse lahvatas, kustutas süüdistatav leegid veega. Sellega tekitas süüdistatav kannatanule suurt füüsilist valu ning eluohtlikud ja rohkem kui neli kuud kestvad tervisekahjustused ehk ulatuslikud II ja III astme naha põletushaavad üle kogu keha, kokku 68% keha pindalast, samuti põletushaavandi hingamisteedes. Subjektiivsest küljest leidis kohus, et süüdistatav tegutses teo osas kavatselt KarS § 16 lg 2 mõttes. Kogu süüdistatava süütamiseelne tegevus nagu otsingud internetist naise karistamise ja põlevlaseri valmistamise teemadel, puhastusbensiini ostmine vahetult enne naise süütamist – kõik see kinnitas tema süütamise läbimõeldust ja kavatsust. Ka asjaolu, et süüdistatav sidus naise toolile kinni, teades ja nähes, et tool on puidust ehk süttivast materjalist, kallas naise kogu keha üle puhastusbensiiniga, tekitas bensiiniraja põrandale ja süütas, oli kavatsatud tegevus. Kohus leidis, et tagajärgede osas esines süüdistataval raskete kehavigastuste

¹⁴⁰ HMKo 23.03.2017, 1-17-1697.

¹⁴¹ TMKo 28.04.2017, 1-16-10335.

osas vaieldamatult otsene tahtlus, kuna süüdistatav oli loonud olukorra, et naine ei saanud põgeneda teda kahjustava tule eest, ta oli üle valatud puhastusbensiiniga, istus süttivast materjalist toolil, ei olnud varunud kustutusvahendeid. Seega sooviski süüdistatav selliseid tagajärgi ja ilmselt pidigi selles seisnema naise karistamissoov ja see soov oli eelnevalt tema internetiotsingutes ka avaldunud. Kohus leidis, et süüdistatav tegutses tekitatud tagajärje suhtes kaudse tahtlusega, sest ta pidi mõnna, et selline kannatanu põgenemisvõimaluse elimineerimine, tema üle kallamine põlevaainega ja seejärel süütamine võib olla elule ohtlik. Süüdistatava tegevus viitas sellele, et ta pidas võimalikuks, et tekitab elule ohtliku tagajärje, ja mõõnis seda KarS § 16 lg 4 mõttes.¹⁴² Ka ringkonnakohus nõustus selles samas kaasuses maakohtuga, kuid nentis, et pärast 1. jaanuari 2015 toime pandud tervisekahjustuse tekitamise eest on võimalik KarS § 118 lg 1 p-de 1-6 järgi süüdi tunnistada ka isik, kes tekitas kannatanule tervisekahjustuse küll tahtlikult, kuid suhtus tervisekahjustusega põhjustatud raskesse tagajärje ettevaatamatusena.¹⁴³ Pärnu Maakohtu Pärnu kohtumaja on isiku KarS § 118 lg 1 p 2 järgi süüdi mõistnud ja leidnud, et süüdistataval oli nii teo kui ka tagajärje suhtes olemas tahtlus. Nimelt mõisteti isik süüdi selles, et ta lõi kannatanut, kes oli alaealine, noaga kahel korral parema õlavarre piirkonda, põhjustades kannatanule füüsilist valu, lõikehaava paremal pool seljas ning lõikehaava parema küünarvarre ülaosas koos kodarluunärvi vigastusega, milline on pikaajaline tervisehäire kestusega vähemalt neli kuud.¹⁴⁴

Samuti saab näitena tuua Harju Maakohtu Tallinna kohtumaja 03.08.2018 tehtud otsuse, milles kohus on leidnud, et lüües kannatanut tahtlikult nii jõuliselt käega elutähtsa organi ehk pea piirkonda nii et kannatanul tekkis löögi tagajärjel traumaatiline kuulmekile rebend koos veritsuse ja verevalumiga ning nahaalune verevalum vasaku kõrva piirkonnas, ei kontrollinud süüdistatav ilmselgelt sündmuste edasist käiku ja sellest tulenevalt pidi süüdistatav mõnna löömise mistahes tagajärgi, sealhulgas ka raske tervisekahjustuse saabumist, põhjustades seetõttu raske tervisekahjustuse vähemalt kaudse tahtlusega. Kohtu hinnangul oli tuvastatud põhjuslik seos süüdistatava teo ja kannatanu tervise kahjustamisega. Süüdistatav tekitas kannatanule tervisekahjustused, mis ei olnud eluohtlikud, kuid tervisekahjustuste paranemise kestus ületas nelja kuud. Ülaltoodut arvestades leidis kohus, et süüdistatava tegevusele oli antud õige

¹⁴² HMKo 22.09.2017, 1-17-6118.

¹⁴³ TlnRnKo 30.11.2017, 1-17-6118.

¹⁴⁴ PMKo 06.08.2018, 1-18-3172.

juriidiline hinnang ning tema tegu on kvalifitseeritav KarS § 118 lg 1 p 2 järgi.¹⁴⁵

Tagajärje osas on ettevaatamatust nentinud Tallinna Ringkonnakohtu kriminaalkolleegium oma 24.05.2017 tehtud otsuses, milles muutis kohtuotsuse põhiosa süüdistatava poolt tervisekahjustuse tekitamise subjektiivse koosseisu osas, lugedes raske tervisekahjustuse tekitatuks ettevaatamatusega hooletuse vormis, mitte aga kaudse tahtlusega. Muus osas jättis ringkonnakohus maakohtu otsuse muutmata. Selles asjas mõisteti isik süüdi KarS § 118 lg 1 p 2 järgi selles, et ta lõi kaks kuni kolm korda autos istuvale kannatanule rusikaga näkku, tekitades talle füüsilist valu ja tervisekahjustused: vasaku silmalau ja silmaümbruse lahtise haava, samuti vasaku ülalõuaurke eesmise alumise seina ja vasaku silmakooa alaseina murru koos vasaku silma alumise sirglihase kahjustusega ning sellega kaasuva vasaku silma kõõrdsilmsuse ja kahelinägemisena avalduva vasaku silma alumise sirglihase funktsioonihäire kestusega vähemalt neli kuud. Ringkonnakohus asus seisukohale, et ebaõige oli maakohtu järeldus nagu oleks süüdistataval olnud kaudne tahtlus ka kannatanule tekitatud raske tervisekahjustuse osas. Maakohus märkis sellega seoses kõigepealt, et enne 01.01.2015 oli kohtupraktika selline, et KarS § 118 järgi kvalifitseeritav kuritegu eeldas subjektiivse tunnuseks tahtlust nii teo kui tagajärje suhtes. Seejärel märkis maakohus, et raske tervisekahjustuse puhul on tahtluse tuvastamine võimalik ka üksnes välise teopildi alusel. Süüdistatav lõi käesolevas kaasuses mitte ühel korral, vaid kannatanu sõnul järgnes esimesele veel paar-kolm rusikalööki ja kõik löögid olid suunatud vasaku silma piirkonda. Üldteada on, et pea piirkonda peetakse elutähtsaks piirkonnaks. Seega pidi olema süüdistataval täiskasvanud inimesena üldise elukogemuse põhjal alust pidada võimalikuks, et tema poolt silma piirkonda antud rusikalöögid võivad põhjustada silmaga seonduva raske tervisekahjustuse. Muidugi ei pidanud ta ette nägema konkreetselt just kõõrdsilmsust ja kahelinägemist, kuid seda, et silm on õrn elund, mille vigastamine võib lõppeda ka kõige halvemaga ehk nägemise kaotusega, teab kohtu hinnangul iga koolilaps, rääkimata täiskasvanust. Ringkonnakohus leidis aga, et eelnimetatud maakohtu järeldused on ebaõiged mitmel põhjusel. Esiteks oli maakohus omistanud süüdistatavale tagajärje põhjustamise tahtluse karistusõigusdogmaatilisel valesel, sest kohus ei tuvastanud faktiliselt, kas süüdistatav pidas süüteokoosseisule vastavat asjaolu võimalikuks ja mõõnis seda, vaid oli selle asemel olukorrale lähenenud täielikult normatiivselt läbi konstateerimise, nagu oleks näkku löömise puhul raskete tervisekahjustuste saabumise risk üldiselt teadaolev. Kolleegium juhtis tähelepanu sellele, et tuvastada tuleb siiski just see, et kas ka süüdistatav sai vähemalt võimalikuks pidamise tasandil

¹⁴⁵ HMKo 03.08.2018, 1-17-11144.

aru, et tema rusikalöögid võivad põhjustada kannatanule kestva tervisehäire ning et ta seda võimalust möönis. Kolleegium leidis, et süüdistatav ei pidanud võimalikukski, et kannatanut rusikaga näkku lüües põhjustab ta kannatanule mingi raske tervisekahjustuse, sealhulgas näiteks tervisehäire, mis kestab kauem kui neli kuud. Tagajärje osas subjektiivsele koosseisule hinnangu andmiseks sai selle kaasuse puhul lähtuda eeskätt välisest teopildist. Väline teopilt näitas aga seda, et süüdistatav lõi paaril-kolmel korral kannatanut rusikaga näkku, mida ta tegi küllaltki ebamugavas olukorras, toetudes põlvega juhi kõrvalistmele ja lüües kannatanut üle armatuurlaua. Kolleegium leidis, et rusikas käega teisele inimesele näkku löömise tüüpiliseks tagajärjeks ei ole aga püsivad kahjustused. Seega on raske tervisekahjustuse tekitamise osas süüdistatava tahtlus välistatud ja kvalifitseeritud tagajärje osas tuleb kõne alla üksnes ettevaatamatus. Kolleegiumi hinnangul käitus süüdistatav tekitatud tagajärje ehk kestva tervisehäire suhtes ettevaatamatusena ja seda hooletuse vormis KarS § 18 lg 3 mõttes. Nimelt, lüües teist inimest rusikaga silma piirkonda, rikkus ta kahtlemata ühiskonnas nõutavat hoolsuskohustust ehk kohustust mitte kahjustada teise inimese tervist. Süüdistatav võttis lubamatu riski, et kannatanu tervis võib kahjustada saada. Ta küll ei näinud ette, et kannatanu võib saada löökidest raske tervisekahjustuse, kuid hoolsa käitumise korral oleks ta saanud seda ette näha.¹⁴⁶ Ka töö autor nõustub ringkonnakohtuga ning leiab, et süüdistatav põhjustas tagajärje ettevaatamatusena, sest just konkreetselt vasaku silma kõõrdsilmsuse ja kahelinägemisena avalduva vasaku silma alumise sirglihase funktsioonihäiret kestusega vähemalt neli kuud, ei pidanud süüdistatav ette nägema. Seega tagajärje osas tahtlusest käesoleva kaasuse puhul rääkida ei saa.

2.2.2. Subjektiivne koosseis KarS § 118 lg 1 p 5 puhul

Tagajärje osas piisab pärast 01.01.2015 KarS § 118 lg 1 p 5 puhul vaid ettevaatamatusest. Esimene lahend, mida töö autor käsitleb, on Harju Maakohtu Liivalaia kohtumaja poolt 05.01.2016 tehtud otsus, millega mõisteti isik süüdi KarS § 118 lg 1 p 5 järgi. Kohus leidis, et isikul oli tagajärje osas tahtlus, sest lõi tekkinud tüli käigus korduvalt kannatanule noaga pea ja näo piirkonda, millega tekitas kannatanule füüsilist valu ja kehavigastused nagu lõikehaavad vasakul näopoolel ning juustega kaetud peanahal vasakul kiiru piirkonnas ja paremal otsmiku-kiiru piirkonnas, millest lõikehaavad vasakul näopoolel põhjustasid nägu oluliselt moonutava

¹⁴⁶ TlnRnKo 24.05.2017, 1-16-5213.

ravimatu vigastuse.¹⁴⁷ Töö autor leiab samuti, et olukorras, kus isik lööb kannatanut noaga ja veel mitu korda ning valimatult, ei ole tegemist tagajärje suhtes ettevaatamatusega. Sellistel puhkudel on süüdistataval olemas vähemalt kaudne tahtlus KarS § 16 lg 4 mõttes.

Teisena saab välja tuua Harju Maakohtu Liivalaia kohtumaja poolt 13.01.2016 tehtud otsuse. Harju Maakohtu Liivalaia kohtumaja mõistis oma kohtuotsusega süüdi KarS § 118 lg 1 p 5 järgi isiku, kes tekkinud tüli käigus lõi tahtlikult ühe korra klaasist pudeliga kannatanule vastu pead, millest pudel purunes ja seejärel lõi katkise klaaspudeliga kannatanule kaks korda näkku, ühe korra paremasse kätte, ühe korra rinda ja ühe korra paremasse põlve, millega tekitas kannatanule füüsilist valu ja kehavigastused – pindmised suurte veresoonte vigastusteta lõikehaavad paremal pool näol, juustega kaetud peanahal, paremal pool kaela eespinnal, paremal küünarvarrel ja põlvel ning vasakul pool rindkere eespinnal. Näovigastuste armid ei olnud kõrvaldatavad tavaliste meetoditega ning vajasisid korrigeerimiseks kosmeetilist operatsiooni ehk põhjustasid nägu oluliselt moonutava ravimatu vigastuse. Sellega pani süüdistatav toime raske tervisekahjustuse tekitamise, millega põhjustas nägu oluliselt moonutava ravimatu vigastuse ehk KarS § 118 lg 1 p 5 järgi kvalifitseeritava kuriteo. Kohus asus seisukohale, et subjektiivselt küljest eeldab KarS § 118 lg 1 p 5 teo suhtes tahtlust ning tagajärje osas ettevaatamatust. Samas jäi kohus seisukohale, et tulenevalt kaasuse asjaoludest pani süüdistatav KarS § 118 lg 1 p 5 järgi kvalifitseeritava teo toime kavatsusega, kuna ta otsustas teadlikult ja tahtlikult kasutada kannatanu ründamiseks purunenud klaaspudelit, millega ta korduvalt lõi kannatanut näo piirkonda, tekitades raske tervisekahjustuse. Kohus leidis, et süüdistataval ei olnud mingit alust eeldada, et lüües kannatanut purunenud klaaspudeliga korduvalt näo piirkonda, ei põhjusta ta kannatanule rasket tervisekahjustust ning näkku ei teki sinna suure ulatusega armid.¹⁴⁸ Vaatamata sellele, et kohus tagajärje osas leidis, et süüdistatav tegutses kavatsusega, nentis ikkagi, et tagajärje suhtes piisab ettevaatamatusest.

Kolmanda asjassepuutuva lahendina saab välja tuua Harju Maakohtu Liivalaia kohtumaja 19.01.2017 kohtuotsuse, milles kohus mõistis isiku süüdi KarS § 118 lg 1 p-de 1, 2 ja 5 järgi. Süüdistatav lõi kannatanut ühe korra noaga näo piirkonda ja põhjustas sellega kannatanule füüsilist valu ja tervisekahjustused nagu sügava lõikehaava nina piirkonnas ja paremal näopoolel, millega kaasnes parema ülalõualuu murd ning eluohtlik koljupõhimikuluu lahtine murd.

¹⁴⁷ HMKo 05.01.2016, 1-15-9050.

¹⁴⁸ HMKo 13.01.2016, 1-15-9878.

Tervisehäire kestis vähemalt neli kuud, haavaarmi ulatust ning kaasnevat pehmete kudede deformatsiooni arvestades võis kannatanu tervisekahjustust hinnata nägu oluliselt moonutavaks ravimatuks vigastuseks. Kohtu hinnangul oli süüdistataval teo ja tagajärje suhtes olemas tahtlus.¹⁴⁹

2.2.3. Vahekokkuvõte

Töö autori hinnangul on kohtud KarS § 118 lg 1 p 2 ja p 5 puhul hästi omaks võtnud selle, et pärast 01.01.2015 piisab tagajärje osas lihtsalt sellest, kui süüdistataval on ettevaatamatus kas hooletuse või kergemeelsuse vormis ning enam ei otsita tagajärje suhtes ilmtingimata tahtlust. Seda seisukohta rõhutasid kohtud oma otsustes. Pigem jäi töö autorile silma KarS § 118 lg 1 p 2 kohta kohtupraktikat lugedes, et kaitsjad ei olnud aru saanud revisjoniga tehtud muudatustest ning rõhusid ikka sellele, et nii teo kui tagajärje osas peab süüdistataval olema tahtlus. Kuid nagu KarS § 118 lg 1 p 1 puhul, leidsid kohtud suuremas osas ka p-de 2 ja 5 puudutavates otsustes, et süüdistataval on olemas tagajärje osas tahtlus, mitte ettevaatamatus. Jällegi tingisid konkreetsed asjaolud tahtluse tuvastamise ning tegemist oli olukordadega, kus süüdistatav lõi valimatult kannatanut noaga või peksis rusikatega erinevatesse kehapiirkondadesse. Samas saab ikkagi öelda, et kohtupraktikasse tõi revisjoniga lisatud punkt 7 kaasa muudatused KarS § 118 lg 1 p 2 ja p 5 tagajärje osas.

2.3. Tervisekahjustuse tekitamine KarS § 118 lg 1 p 7 järgi

Kõige suuremaks ja olulisemaks muudatuseks, mis 01.01.2015 toimunud revisjon KarS § 118 puhul kaasa tõi, oli lõikesse 1 punkti 7 lisamine. KarS § 118 lg 1 p 7 alusel tuleb süüdistatavale omistada surma kui tagajärje põhjustamine üksnes ettevaatamatusest, sest kui isik põhjustab surma tahtlikult, siis on tegemist juba tapmisega.¹⁵⁰ Käesolevas alapeatükis on töö autor kohtupraktikast lähtudes käsitlenud kogumi küsimusi ehk kõne all on vaidlus, kas KarS § 118 lg-s 1 p-s 7 neeldub KarS § 118 lg 1 p 1 või tuleb ikkagi mõista isikud süüdi KarS § 118 lg 1 p 1 ja p 7 järgi. Seejärel on autor analüüsinud KarS § 118 lg 1 p 7 subjektiivset koosseisu, täpsemalt seda, kuidas kohtud on pärast revisjoni tagajärje osas ettevaatamatust kohaldanud. Töö autor analüüsib lisaks seda, millal ei ole tegemist ettevaatamatusega ning mida on öelnud kohtud

¹⁴⁹ HMKo 19.01.2017, 1-16-9180.

¹⁵⁰ J. Sootak. Isikuvastased süüteod, lk 71.

tagajärje osas selle kohta, kui kannatanu surm saabub hiljem või kui süüdistatav kannatanule kiirabi kutsub. Eraldi toob autor välja 2018. aastal tehtud Riigikohtu lahendi, milles on uue seisukohana öeldud, et tuvastatud peab olema kindlasti süüdistatava tahtlus tekitada KarS § 121 lg 1 alt 1 tagajärg ehk tervisekahjustus. Samuti on vaadeldud KarS § 118 lg 1 p 7 ja KarS § 113 lg 1 eristamist, sest kohtupraktikat lugedes tuli selgelt esile probleem nende eristamisest ja rolli mängis just subjektiivne koosseis.

2.3.1. Küsimused kogumist

Karistusseadustiku revisjoni tulemusel täiendati KarS § 118 redaktsiooni ning juurde lisati punkt 7, mis käsitleb raske tervisekahjustuse tekitamist, kui sellega on põhjustatud surm. KarS § 118 lg 1 p 7 näol on tegemist uue kuriteokoosseisuga, mis on muutnud enne 1. jaanuarit 2015 kehtinud kohtupraktikat. KarS § 118 lg-s 1 sätestatud tagajärjed ei nõua pärast revisjoni enam subjektiivsest küljest tahtluse tuvastamist, sest sellisel juhul oleks KarS § 118 lg 1 p 7 identne tapmise põhikoosseisuga.¹⁵¹ KarS § 118 lg 1 p 7 järgi saab karistada ettevaatamatusest teise inimese surma kui enamohtriku tagajärje põhjustanud isikut, kellel oli tahtlus tekitada kannatanule tervisekahjustus ehk põhikoosseisule KarS § 121 vastav tagajärg. Samuti ei kuulu enam KarS § 117 lg 1 järgi kvalifitseerimisele juhtumid, kus tahtliku vägivallateoga põhjustatakse ettevaatamatusest kannatanu surm ja mis varem moodustasid KarS § 118 lg 1 p 1 ja § 117 kogumi.¹⁵² Käesoleva töö autori hinnangul on KarS § 118 lg 1 p 7 loomisega muudetud õiguse rakendajate jaoks olukord lihtsamaks, sest enam ei ole vaja kasutada KarS § 118 lg 1 p 1 ja KarS § 117 lg 1 kogumit. Samuti on nüüd selgem see, kuidas kvalifitseerida need olukorrad, kui raske tervisekahjustuse tekitamisega kaasneb isiku surm, mis ei ole põhjustatud isiku tahtlusest. Nüüd on võetud arvesse ka üldosast tulenevat KarS § 19, mis varasemalt tähelepanuta jäeti.

Seda, et kohtud on raske tervisekahjustuse tekitamise, millega on põhjustatud isiku surm, kvalifitseerinud veel KarS § 117 ja § 118 lg 1 p 1 kogumina, võib leida 2015.-2018. aastate kohtupraktikat analüüsides üsna mitmel korral. Põhjus on mõistagi selles, et KarS § 118 lg 1 p 7 hakkas kehtima alates 1. jaanuarist 2015 ning kui süütegu pandi toime enne seda, siis ei saa 2015.

¹⁵¹ TlnRnKo 26.01.2015, 1-14-5735; TlnRnKo 10.08.2016, 1-16-406.

¹⁵² TrtRnKo 25.08.2016, 1-15-9988.

aastal ja hiljem tehtud otsuse puhul kvalifitseerida KarS § 118 lg 1 p 7 järgi. KarS § 5 lg 3 järgi ei ole seadusel tagasiulatuvat jõudu. Näiteks on Tartu Ringkonnakohtu kriminaalkolleegium oma 25.05.2015 tehtud otsuses¹⁵³ kvalifitseerinud isiku käitumise KarS § 117 ja § 118 lg 1 p 1 kogumina. Samuti on nii teinud Tallinna Ringkonnakohtu kriminaalkolleegium oma 26.08.2015 tehtud lahendis¹⁵⁴, Riigikohus oma 28.10.2015 otsuses¹⁵⁵, Tallinna Ringkonnakohtu kriminaalkolleegium oma 29.02.2016 kohtuotsuses,¹⁵⁶ Tartu Ringkonnakohtu kriminaalkolleegium oma 25.05.2016 lahendis¹⁵⁷, Tartu Maakohtu Tartu kohtumaja oma 16.01.2018 kohtuotsuses.¹⁵⁸

Kohtupraktikas on vaidlust tekitanud küsimus, kas KarS § 118 lg 1 p 7 hõlmab KarS § 118 lg 1 p 1 või tuleb isik süüdi mõista KarS § 118 lg 1 p 1 ja p 7 järgi. Näiteks on Viru Maakohtu Narva kohtumaja oma 01.03.2017 otsuses mõistnud isiku süüdi KarS § 118 lg 1 p 1 ja 7 järgi.¹⁵⁹ Sama on teinud ka Tallinna Ringkonnakohtu kriminaalkolleegium oma 18.10.2017 lahendis¹⁶⁰ ja Harju Maakohtu Liivalaia kohtumaja oma 12.04.2018 kohtuotsuses.¹⁶¹

Samas on Tallinna Ringkonnakohus oma 9. mai 2016. aasta otsuses asunud seisukohale, et tegu, mis vastab KarS § 118 lg 1 p-s 7 sätestatud süüteokoosseisule, vastab alati ka sama sätte p 1 koosseisule. Selles kaasuses leidis kohus, et süüdistataval oli eluohtliku tervisekahjustuse tekitamise suhtes kaudne tahtlus ja surma suhtes ettevaatamatus.¹⁶² Viru Maakohtu Narva kohtumaja 26.05.2016 lahendis on kohus leidnud, et kuna teoga oli põhjustatud kannatanu surm, siis süüdistatava tegu ei vaja kvalifitseerimist KarS § 118 lg 1 p 1 järgi. Kohus oli seisukohal, et surma põhjustamine antud paragrahvi mõttes hõlmab ohtu elule põhjustamist.¹⁶³ Tallinna Ringkonnakohtu kriminaalkolleegium on oma 19.12.2016 lahendis järeldanud, et KarS § 118 lg 1 p 7 tegu ehk ettevaatamatusest surma põhjustamine hõlmab sama paragrahvi ja sama lõike p-1 kirjeldatud teo ehk tahtliku teoga eluohtliku vigastuse tekitamise. Kriminaalkolleegium nõustus selles lahendis kaitsjaga, et üheaegselt ei saa kvalifitseerida süüdistatavale etteheidetud tegevust

¹⁵³ TrtRnKo 25.05.2015, 1-14-10990.

¹⁵⁴ TlnRnKo 26.08.2015, 1-14-10682.

¹⁵⁵ RKKKo 28.10.2015, 3-1-1-79-15.

¹⁵⁶ TlnRnKo 29.02.2016, 1-15-3321.

¹⁵⁷ TrtRnKo 25.05.2016, 1-14-2785.

¹⁵⁸ TMKo 16.01.2018, 1-17-6907.

¹⁵⁹ VMKo 01.03.2017, 1-16-9116.

¹⁶⁰ TlnRnKo 18.10.2017, 1-16-10316.

¹⁶¹ HMKo 12.04.2018, 1-17-10131.

¹⁶² TlnRnKo 09.05.2016, 1-15-10810.

¹⁶³ VMKo 26.05.2016, 1-16-2426.

nii p 1 kui ka p 7 järgi.¹⁶⁴ Tallinna Ringkonnakohtu kriminaalkolleegium on 11.01.2017 lahendis nentinud, et kuigi süüdistataval esines ettevaatamatus ka kannatanul talle põhjustatud vigastuste tulemusena tekkinud eluohtliku seisundi suhtes, neeldub see tagajärg raskemas ehk surma põhjustamises.¹⁶⁵ Tallinna Ringkonnakohus on 25.07.2018 otsuses samuti käsitlenud seda teemat, sedastades, et KarS § 118 lg 1 p 7 tegu ehk ettevaatamatusest surma põhjustamine hõlmab sama paragrahvi ja sama lõike p-s 1 kirjeldatud teo ehk tahtliku teoga eluohtliku vigastuse tekitamise. Maakohus oli mõistnud isiku süüdi KarS § 118 lg 1 p 1 ja p 7 järgi. Kuna apellatsioonis kuriteo kvalifikatsiooni ei vaidlustatud, siis väljus kohtukolleegium apellatsiooni piiridest KrMS § 340 lg 1 alusel. Kohus ütles, et kui kannatanu oleks pärast süüdistuses kirjeldatud peksmist ellu jäänud, oleks tema tegevus kvalifitseeritud KarS § 118 lg 1 p 1 järgi. Aga kuna kannatanu suri lühikese aja möödudes saadud kehavigastuste tagajärjel, tuleb tema käitumine kvalifitseerida KarS § 118 lg 1 p 7 järgi ehk kohaldub KarS § 19, mis näeb ette, et isik vastutab seaduses sätestatud enamohhtliku tagajärje eest, kui ta põhjustas selle vähemalt ettevaatamatusest. Vägivaldsele surmale eelnebki eluohtlik seisund ehk selline vigastus, mis ei kohandu eluga.¹⁶⁶

Töö autor on seisukohal, et tegelikkuses saab kvalifitseerida mõlemat moodi ja ei saa öelda üheselt, et KarS § 118 lg 1 p 1 on p-ga 7 hõlmatud. Põhimõtteliselt on isikuid võimalik süüdi mõista KarS § 118 lg 1 p 1 ja p 7 järgi ning alternatiivselt on võimalik asuda seisukohale, et KarS § 118 lg 1 p 1 neeldub sama sätte p-s 7.¹⁶⁷ Samuti saab öelda seda, et kumbki tõlgendus ei ole kahjulik ka süüdistatavale, sest mõlemal juhul mõistetakse karistus isikule KarS § 118 raamides. Süü suuruse tingivad konkreetsed asjaolud, mida võetakse arvesse mõlemal juhul. Kuna kohtupraktikas on kvalifitseerimise osas tekkinud vaidlused ja Riigikohus on siiani leidnud, et isik võetakse vastutusele kõikide KarS § 118 lg 1 konkreetsele punktidele viidates¹⁶⁸, siis oleks vaja, et Riigikohus kujundaks selles küsimuses täpse seisukoha.

2.3.2. Subjektiivne koosseis

On väga oluline tuvastada, kas isikul oli kannatanu surma suhtes tahtlus või hoopis ettevaatamatus ehk subjektiivne koosseis mängib KarS § 118 lg 1 p 7 kohaldamisel kõige olulisemat rolli. Subjektiivse koosseisu tuvastamine paneb paika selle, kas isiku tegu, kui on

¹⁶⁴ TlnRnKo 19.12.2016, 1-16-6969.

¹⁶⁵ TlnRnKo 11.01.2017, 1-15-9059.

¹⁶⁶ TlnRnKo 25.07.2018, 1-17-10131.

¹⁶⁷ J. Sootak, P. Pikamäe (koost.) (viide 17), komm § 118 14.4.

¹⁶⁸ RKKKo 3-1-1-57-10 p 7.2; RKKKo 3-1-1-46-11 p 7.

põhjustatud kannatanule raske tervisekahjustus ning kannatanu sureb, tuleb kvalifitseerida KarS § 118 lg 1 p 7 järgi või hoopis näiteks KarS § 113 lg 1 või KarS § 117 lg 1 järgi. Nagu juba varasemalt öeldud, siis tõi 1. jaanuaril 2015 toimunud revisjon kaasa selle, et KarS § 118 lg-sse 1 lisati punkt 7 ja subjektiivse koosseisu puhul on vaja tuvastada tagajärje osas ettevaatamatus. Tahtlust ei saagi tagajärje osas olla, sest siis on tegemist juba tapmise koosseisuga. KarS § 18 lg 1 kohaselt on ettevaatamatus kergemeelsus ja hooletus. Sama paragrahvi lõige 2 sätestab, et isik paneb teo toime kergemeelsusest, kui ta peab võimalikuks süüteokoosseisule vastava asjaolu saabumist, kuid tähelepanematus või kohusetundetuse tõttu loodab seda vältida. Lõike 3 kohaselt paneb isik teo toime hooletusest, kui ta ei tea süüteokoosseisule vastava asjaolu esinemist, kuid oleks seda tähelepaneliku ja kohusetundliku suhtumise korral pidanud ette nägema.

Kui analüüsida ja vaadata 2015.-2018. aastate kohtupraktikat, siis on töö autor seisukohal, et revisjoniga loodud KarS § 118 lg 1 p 7 on muutnud kohtupraktikat. Selgelt tuleb välja see, et KarS § 118 lg 1 p 7 puhul on vajalik tuvastada tagajärje ehk surma suhtes ettevaatamatus ning see laieneb ka teistele KarS § 118 lg 1 punktidele. Näiteks on Tallinna Ringkonnakohtu kriminaalkolleegium oma 29.02.2016 lahendis leidnud, et isik tekitas tahtlikult kannatanule eluohtliku tervisekahjustuse, surma põhjustas aga ettevaatamatusest. Seega mõistis ringkonnakohus isiku süüdi KarS § 118 lg 1 p 1 ja KarS § 117 lg 1 järgi kogumis, sest teo toimepanemise ajal KarS § 118 lg 1 punkti 7 ei sisaldanud. Maakohus mõistis algselt isiku süüdi üldse KarS § 113 lg 1 järgi, kuid kaitsja vaidlustas selle ning palus isiku süüdi mõista KarS § 117 lg 1 järgi. Nimelt lõi isik Tallinnas baari ees tekkinud konflikti käigus kannatanut ühel korral kruvikeerajaga pähe vasaku kõrva piirkonda. Selle löögiga põhjustas isik kannatanule ligikaudu kaheksa sentimeetri pikkuse sisendkanaliga koljuõõnde tunginud torkevigastuse. Kannatanu sai peaajuvigastuse ja ajuvatsakeste verevalumist tingitud peaajuturse. Kannatanu suri saadud vigastustesse. Kannatanu koljuluu purunemine ja haavakanali sügavus näitasid, et löök oli tugev. Seega mõistis süüdistatav kohtu hinnangul kannatanut kruvikeerajaga lüües, et löögiga võib ta põhjustada kannatanule vigastusi. Lüües kannatanut pähe, möönis kohtu arvates süüdistatav seda, et selline vigastus võib olla raske. Ringkonnakohus asus seisukohale, et süüdistatav tekitas eluohtliku tervisekahjustuse kaudse tahtlusega. Samas leidis kohus, et süüdistataval polnud tahtlust kannatanu surma põhjustamiseks. Otsustavaks sai siin just see, et isik, nähes, et

kannatanu sai tõsiselt viga, helistas kohe politseisse ja palus sündmuskohale kiirabi.¹⁶⁹ Kui lähtuda Riigikohtu 28.10.2015 otsusest, siis selles esinesid analoogsed asjaolud. Kolleegium oli selles kaasuses seisukohal, et kohene kiirabi kutsumine osutab süüdistatava soovile kannatanu surma vältida. Riigikohus leidis, et süüdistataval oli adekvaatne alus loota, et kannatanu ei sure ning kannatanu surma põhjustas ta kergemeelsusest. Seega kvalifitseeriti tegu teo toimepanemise ajal kehtinud seaduse kohaselt ideaalkogumis KarS § 118 lg 1 p 1 ja § 117 lg 1 järgi. Kohus oli seisukohal, et alates 1. jaanuarist 2015 on süüdistatava tegu karistatav KarS § 118 lg 1 p 7 järgi.¹⁷⁰ Tartu Ringkonnakohtu kriminaalkolleegium leidis 25.05.2016 tehtud lahendis, et jäädes kahekesi koju oma elukaaslase 2-aastase lapsega, lõi süüdistatav last lahtise käega suupiirkonda, mille tagajärjel kukkus kannatanu pea vasaku poole kuklapiirkonnaga vastu põrandat ning mille tulemusena lapsel tekkis ülahuulekida rebend ja pea kinnine trauma vasakpoolse kõvakelmealuse verevalumiga, mille tüsistusena tekkis peaajuturse, mis põhjustas lapse surma. Kohus oli seisukohal, et süüdistatav põhjustas ettevaatamatusest kannatanu surma.¹⁷¹ Viru Maakohtu Jõhvi kohtumaja 21.03.2017 kohtuotsuses mõisteti isik süüdi KarS § 118 lg 1 p 7 alusel selles, et ta tekitas oma elukaaslasele rasked tervisekahjustused, lüües teda korduvalt rusikaga näkku ja jalaga kõhtu. Kannatanu suri. Kohus leidis, et süüdistatav põhjustas kannatanu surma ettevaatamatusest.¹⁷² Tartu Maakohtu Tartu kohtumaja 16.01.2018 lahendis ütles kohus, et süüdistatav, tungides kannatanule kallale ja lüües teda 3-5 korda metallist panniga vastu pead, mille tagajärjel tekitas kannatanule pea kinnise tömp trauma kõvakelmealuse verevalamuga, millest tekkis peaaaju vasaku külgvatsakese kompressioon ja peaajuturse, põhjustas kannatanu surma ettevaatamatusega hooletuse vormis.¹⁷³ Eelnimetatud kaasuse osas tegi 16.04.2018 lahendi ka Tartu Ringkonnakohtu kriminaalkolleegium ning leidis, et süüdistatav oli kannatanu surma suhtes ettevaatamatu hooletuse vormis ning pani sellega toime KarS §-de 118 lg 1 p 1 ja § 117 lg 1 järgi kvalifitseeritava kuriteo.¹⁷⁴ Harju Maakohtu Liivalaia kohtumaja 12.04.2018 otsusega mõistis samuti kohus isiku süüdi KarS § 118 lg 1 p 7 alusel, sest leidis, et süüdistataval oli tagajärje suhtes ettevaatamatus. Nimelt ründas süüdistatav valu ja tervisekahjustuste tekitamise eesmärgil kannatanut, peksis teda pea ja keha piirkonda. Kohus ütles, et on võimalik, et süüdistatav peksis kannatanut ka korteris olnud tooli ja/või klaveritooliga ning samuti klaasikillu tükiga nii, et põhjustas kannatanule oma tegevusega eluohtliku aju-kolju tõmbi trauma:

¹⁶⁹ TlnRnKo 29.02.2016, 1-15-3321.

¹⁷⁰ RKKKo 3-1-1-79-15.

¹⁷¹ TrtRnKo 25.05.2016, 1-14-2785.

¹⁷² VMKo 21.03.2017, 1-17-1536.

¹⁷³ TMKo 16.01.2018, 1-17-6907.

¹⁷⁴ TrtRnKo 16.04.2018, 1-17-6907.

parempoolse peaja kõvakelmealuse verevalumi otsmiku- oimu-kiiru piirkonnas, traumaatilise ämblikuvõrkkestaaluse verevalumi parema suurajupoolkera pinnal läbimurdumisega ajuvatsakestesse, verdumised ajutüves ja vasakus väikeajupoolkeras, ninaluude murru, hulgalised nahaalused verevalumid pea piirkonnas ning klaasikilluga löömisest käristushaava vasaku labakäe tagapinnal, peenesakiliste servadega haava vasakul pool selja keskosas, ning samuti veel nahamarrastused paremal õlal, parema kaenlalohu aluses piirkonnas, paremal pool rindkerekülgpinnal ja paremal puusal, hulgalised nahaalused verevalumid erinevates kehapiirkondades. Kannatanu suri saadud vigastustesse. Kohus leidis, et eluohtliku tervisekahjustuste tõttu, mille süüdistatav oli tahtlikult kannatanule pea piirkonda pekstes tekitanud, põhjustas ta ettevaatamatusest kannatanu surma, kuna kannatanu suri saadud vigastuste tagajärjel haiglas. Leidis tõendamist, et süüdistatav lootis tähelepanematuse või kohusetundetuse tõttu oma tegevuse võimalikke raskeid tagajärgi vältida.¹⁷⁵ Harju Maakohtu Tallinna kohtumaja 03.10.2018 otsusega mõisteti isik süüdi KarS § 118 lg 1 p 7 alusel. Süüdistatav lõi kannatanut kahel korral tugevalt kõva esemega vastu pead ning löökide tagajärjel kukkus kannatanu maha, lõi ära kuklapiirkonna ja kaotas teadvuse. Süüdistatav tassis kannatanu õla peal maja ette. Kannatanu suri saadud vigastustesse haiglas. Kohus nentis, et koosseisu subjektiivne külg eeldab tahtlust tekitada raske tervisekahjustus ning koosseisu tagajärjena surma põhjustamist ettevaatamatusest. Kohus asus seisukohale, et kuigi kannatanu suri süüdistatava poolt tekitatud tervisekahjustuste tagajärjel, siis puudus süüdistataval tahtlus surma suhtes. Süüdistatava eesmärgiks oli kannatanule tekitada tervisekahjustus, mitte surm ning süüdistatav ei näinud ette, et tema löökide tagajärjel võib kannatanu surma saada. Kohus järeldas veel, et kui süüdistatav oleks soovinud kannatanu surma, siis oleks ta käitunud teistmoodi ja oleks üritanud oma süüteo jälgi varjata. Süüdistatava kasuks rääkis ka asjaolu, et ta üritas enda sõnul takistada mustuse sattumist haava sisse ning asetas selle tarbeks valge ümbriku kannatanu pea ja kivi vahele.¹⁷⁶

Kohtupraktikas on välja kujunenud seisukohad, milliste asjaoludega tuleb arvestada ettevaatamatuse kontrollimisel. Kui isik saab aru enda teo ohtlikkusest, siis väljakujunenud kohtupraktika järgi peab tagajärje vältimise lootus näiteks KarS § 18 lg-s 2 määratletu tähenduses tuginema isiku poolt äratuntud asjaoludele, mis lubavad tal mõistlikult uskuda, et tema loodud oht ei realiseeru tagajärjes. Lootus tagajärje saabumata jäämisele peab olema isikul tõsimeelne, mis tähendab, et see toetub konkreetsetele asjaoludele ega ole sõltuvuses süüdistatava poolt

¹⁷⁵ HMKo 12.04.2018, 1-17-10131.

¹⁷⁶ HMKo 03.10.2018, 1-18-6729.

kontrollimatust juhuslikkusest.¹⁷⁷ Viru Maakohtu Jõhvi kohtumaja 16.06.2017 lahendis väljendas kohus, et süüdistatava lootus hiljem osutatavale meditsiinilisele abile iseenesest ei anna alust väita, et isik tegutseb surma põhjustamisel ettevaatamatusest, sest hilisem meditsiinilise abi võimalik osutamine ei ole kausaalses seoses peksmise käigu ja tekkida võiva tagajärjega. Süüdistatav põhjustas selles kaasuses kohtu hinnangul olukorra, mil kannatanu tervises seisundi muutmine peksmise kestel ei olnud enam süüdistatava kontrolli all.¹⁷⁸ Tartu Ringkonnakohtu kriminaalkolleegium on oma 25.05.2015 tehtud otsuses asunud seisukohale, et lüües inimest jõuliselt rusikalöökidega pähe, peab lööja vähemalt võimalikuks ohvri elule ohtliku tervisekahjustuse tekitamist ja möönab seda ehk tegutseb tagajärje suhtes kaudse tahtlusega KarS § 16 lg 4 tähenduses. Käesolevas kohtuasjas põhjustasid süüdistatava rusikalöögid kannatanule verevalumid peas, mis ohustasid kannatanu elu tervisekahjustuse tekitamise järel. Seega tegutses süüdistatav tädeviijana eluohtliku seisundi kui saabunud tagajärje suhtes minimaalset kaudse tahtlusega. Isik oleks aga pidanud tähelepaneliku ja kohustundliku suhtumise korral ette nägema kannatanu surma saabumise võimalust, mida kergemeelselt loosis vältida. Samas ütles kohus, et rusikalöögi spetsiifikat arvestades ei saa selle toimepanijalt üldise elukogemuse põhjal eeldada, et ta nägi ette selle tagajärjel saabuvat kannatanu surma, see tähendab mistahes tagajärje saabumist. Seega ei saa eitada süüdistatava korterist lahkudes adekvaatset lootust, et oht kannatanu elule ei realiseeru ja tagajärge ei saabu. Surma põhjustamine kergemeelsusest eeldab, et süüdlane peab võimalikuks, et tema tegu põhjustab kannatanu surma, kuid tähelepanematus või kohusetundetuse tõttu loodab seda vältida ja seega loodab tagajärje mittesaabumist.¹⁷⁹ Tallinna Ringkonnakohtu kriminaalkolleegium on samuti oma 26.08.2015 kohtuotsuses käsitlenud olukorda, kus süüdistatav lõi kannatanut kahel korral noaga kubemepiirkonda ja reide. Just viimasest noalöögist, mis tabas reiearterit ja reieveeni, tekkis verekaotusšokk, mille tagajärjel kannatanu suri. Kriminaalkolleegium sedastas, et teo tagajärg ei olnud tahtlik. Kriminaalkolleegium oli seisukohal, et kannatanut rusikaga näkku lüües ei näinud süüdistatav ette ohtu kannatanu elule ja edasist surma kui võimalikku tagajärge ehk ta ei pidanud seda võimalikuks. Seega leidis kriminaalkolleegium, et ohu kannatanu elule ning sellega omakorda seotud surma põhjustas süüdistatav hooletuse vormis. Ta ei teadnud süüteokoosseisule vastava asjaolu esinemist, kuid oleks seda tähelepaneliku ja kohusetundliku suhtumise korral pidanud ette

¹⁷⁷ VMKo 16.06.2017, 1-16-1760; RKKKo 3-1-1-76-16 p 16; RKKKo 1-1-79-15 p 6.

¹⁷⁸ VMKo 16.06.2017, 1-16-1760.

¹⁷⁹ TrtRnKo 25.05.2015, 1-14-10990.

nägema.¹⁸⁰ Tartu Ringkonnakohtu kriminaalkolleegium on oma 28.09.2015 lahendis järeldanud, et kui toimepanija nägi kannatanu surma saabumise võimalikkust ette ja möönis seda, näiteks suhtudes sellesse ükskõikselt ja see tegelikult tema teo tagajärjel saabuski, tuleb tema käitumine kvalifitseerida kaudse tahtlusega toimepandud tapmisena, mitte aga eluohtliku tervisekahjustuse tahtliku tekitamisena, millega ettevaatamatusest põhjustati kannatanu surm. Antud kohtuasjas ei saanud kohtu hinnangul süüdistatava intensiivsest ja jõulisest kannatanu pähe peksmisest kuidagi järeldada kergemeelsust kannatanu surma põhjustamise osas. Igale keskmisele kõrvalvaatajale on eluliselt usutav ja objektiivselt mõistetav, et pekstes teist inimest valimatult rusika- ja jalahoopidega vastu pead, võib sellise tegevusega kaasned a kannatanu surm. Arvestades välist teopilti, võis süüdistatav sellise jõuliselt pekstud löökide arvu juures objektiivselt eeldada kausaalhela katkematu kulgemise korral suure tõenäosusega kannatanu surma saabumist. Olukorras, kus isikule on tekitatud selline tervisekahjustus, mis võib kausaalhela katkematu kulgemise korral suure tõenäosusega vahetult kaasa tuua kannatanu surma, saab juba ainuüksi välise teopildi alusel rääkida vahetust inimelu ohustamisest tapmiskoosseisu mõttes. Välisele teopildile saab tapmiskoosseisu tuvastamisel tugineda iseäranis siis, kui toimepanija tegu ei ole ühekordne, vaid koosneb mitmest isiku elu ohustavast teost ning siis, kui toimepanija tegu iseloomustab ühekordse toimimisviisi äärmuslik ohtlikkus, näiteks löök elutähtsate organite piirkonda.¹⁸¹

Võttes arvesse ülaltoodud lahendit, ei nõustu töö autor kvalifitseerimise osas Tallinna Ringkonnakohtu kriminaalkolleegiumi 18.10.2017 otsusega, milles kohus leidis, et mõlemad süüdistatavad peksid kannatanut jalgadega pea ja keha piirkonda. See peksmine oli intensiivne ja kestis ligikaudu neli minutit. Seega ütles kohus, et süüdistatavate tegu tuleb kvalifitseerida KarS § 118 lg 1 p 7 järgi.¹⁸² Olukorras, kus süüdistatav peksab valimatult kannatanut erinevatesse kehapiirkondadesse ja kannatanu sureb, siis on vaieldav, kas tagajärje osas oli süüdistataval ettevaatamatus või mitte. Töö autori hinnangul on valimatult pikemat aega kesteva peksmisega erinevatesse kehapiirkondadesse puhul tegemist tagajärje osas ikkagi vähemalt kaudse tahtlusega KarS § 16 lg 4 mõttes.

Nagu eelnevalt öeldud, siis piisab KarS § 118 lg 1 p 7 järgi isiku süüdimõistmiseks, kui ta on kannatanu surma põhjustanud ettevaatamatusest KarS § 18 lg-d 1-3 mõttes. Tervisekahjustamise

¹⁸⁰ TlnRnKo 26.08.2015, 1-14-10682.

¹⁸¹ TrtRnKo 28.09.2015, 1-15-146.

¹⁸² TlnRnKo 18.10.2017, 1-16-10316.

osas peab isikul olema vähemalt kaudne tahtlus. Surma põhjustamine ettevaatamatusest ei ole kindlasti olukord, kui isik lööb kannatanut noaga südame piirkonda. Kontrollimata sündmuste edasist käiku, möönab süüdistatav näiteks noaga löömisega mistahes tagajärgi, sealhulgas ka surma saabumist, põhjustades seetõttu kannatanu surma kaudse tahtlusega. Pidades silmas üldist elukogemust ja teospetsiifikat, ei ole ka näiteks metallist esemega kannatanule pähe lüües adekvaatne lootus, et oht elule ei realiseeru ehk kannatanu ei sure. Üldteada on ka see, et kõhus asub mitmeid elutähtsaid organeid nagu näiteks soolestik, maks, neerud, magu ning lüües kannatanut valimatult noaga kõhtu, peab süüdistatav juba üldise elukogemuse põhjal möönma mistahes tagajärgi, sealhulgas ka surma saabumist. Sellisel juhul põhjustatakse inimese surm kaudse tahtlusega, mitte ettevaatamatusega.¹⁸³

Subjektiivsest küljest on oluline, et süüdistatava tahtlus hõlmaks teo toimepanemise hetkel kannatanule KarS § 121 lg 1 alt-le 1 vastava tervisekahjustuse põhjustamist. Selle seisukoha on Riigikohus on 05.06.2018 tehtud otsuses välja toonud. Nimetatud lahendis oli kõne all kriminaalasi, mille puhul tunnistati isik Tartu Maakohtu 13. juuni 2017. aasta otsusega lühimenetluses süüdi selles, et tunnistaja kuulis 14. juuli ööl vastu 15. juulit 2016 enda kortermaja hoovis rääkimas kolme alaealist noormeest, sealhulgas kannatanut. Kuna hoovis oli varem leidnud aset korrarikkumisi, asus tunnistaja noormehi mobiiltelefoniga filmima. Tunnistaja ja ühe hoovis viibinud noormehe vahel puhkes sõnelus, mille käigus lasi viimane isikule kuuluva mootorsõiduki rehivist õhku välja. Tunnistaja helistas süüdistatavale ja andis teada, et noormehed lasevad tema auto rehvidest õhku välja. Süüdistatav, olles eelnevalt alkoholi tarbinud, läks seepeale hoovi ja lõi seal talle esimesena ette juhtunud kannatanut jooksu pealt rusikaga näkku. Teisi noormehi selleks hetkeks hoovis enam ei viibinud. Löögi tulemusena vajus kannatanu maha ja kaotas teadvuse. Tal tekkisid ämblikvõrkkestaalused verevalumid peajatursega, mille tagajärjel ta suri sama päeva pärastlõunal. Riigikohtu hinnangul oli maakohus oma otsuses tõendeid analüüsides sedastanud, et isikul oli otsene tahtlus kannatanut lüüa ja põhjustada talle sellega valuaisting. Hiljem märkis maakohus, et süüdistatav tekitas kannatanule tervisekahjustused tahtlikult, kuid see järeldus oli otsuses põhjendamata ja tõenditega sidumata. Seega ei olnud maakohtu mõttekäik Riigikohtu jaoks tervisekahjustuste põhjustamise tahtluse osas jälgitav ja üheselt mõistetav, millise tagajärje põhjustamist süüdistatava tahtlus maakohtu hinnangul lõpuks hõlmas. Ebaselgeks jäi Riigikohtu jaoks, kas tegemist oli valu põhjustamisega KarS § 121 lg 1 alt 2 mõttes või tervisekahjustusega KarS § 121 lg 1 alt 1 järgi. Riigikohus on

¹⁸³ VMKo 02.07.2018, 1-18-2533.

oma otsuses asunud seisukohale, et oluline ei olnud see, et isik lõi kannatanut vaid ühel korral, kuna valu tekitamiseks piisab juba ühestki löögist. Ringkonnakohus asus seisukohale, et süüdistataval esines vaid tahtlus tekitada kannatanule valu. Siiski ei käsitlenud ringkonnakohus küsimust, kas isiku tahtlus hõlmas kannatanule ka tervisekahjustuse tekitamist. Kuna Riigikohtu hinnangul ei piisa KarS § 118 lg 1 p 7 koosseisu eelduste täitmiseks pelgalt sellest, et isik tekitas kannatanule tahtlikult valu, ei saanud ringkonnakohtu otsuses toodud põhjenduste valguses KarS § 118 lg 1 p 7 koosseisu isiku käitumises täidetuks lugeda. Riigikohus asus seisukohale, et kohtuasja uuel arutamisel tuleb tuvastada, kas süüdistataval oli kannatanut lüües tahtlus tekitada talle tervisekahjustus ning et just see tervisekahjustus, mille põhjustamine oli isiku tahtlusega kaetud, viis kannatanu surma saabumiseni. Kuna asjas oli tuvastatud, et surmani viinud tervisekahjustus seisnes ämblikvõrkkestaalustes verevalumites peaajutursega, tuli vastata küsimusele, kas isik pidas vähemalt võimalikuks ja mõõnis, et löögi tagajärjel saabub eelnimetatud tervisekahjustus ehk aju verevalumid ja ajuturse.¹⁸⁴

Eelnevalt käsitletud lahendis märkis kolleegium, et vaatamata sellele et kohtupraktikas on üldtunnustatult loetud pea niinimetatud elutähtsaks piirkonnaks, ei tähenda see, et iga rusikalöök pähe oleks oma väliselt avalduva ohtlikkuse astme poolest selline, et saaks koheselt jaatada tagajärjena saabuva tervisekahjustuse põhjustamise tahtlikkust. Kui isiku tahtlus ulatub kannatanul tuvastatud tervisekahjustuse tekitamiseni, tuleb tema käitumine kvalifitseerida KarS § 118 lg 1 p 7 järgi. Kui aga isiku tahtlus pähe suunatud löögi sooritamisel ei hõlma tervisekahjustusena aju verevalumite ja ajuturse põhjustamist või piirnes üldse vaid valu tekitamisega, tuleb kõne alla isiku vastutus KarS § 121 lg 1 ja ettevaatamatu tapmise eest KarS § 117 lg 1 järgi ideaalkogumis.¹⁸⁵ Töö autori hinnangul toob selline Riigikohtu seisukoht kindlasti muutused ka edaspidisesse kohtupraktikasse, sest alama astme kohtutele on varem see selgusetuks jäänud. Riigikohus iseenesest on sellise väljaütlemisega jäänud revisjoni piiridesse.

Vaidlust on tekitanud ka sellised kohtuasjad, kus süüdistatava tegevus toob küll kannatanule koheselt kaasa eluohtliku tervisekahjustuse, kuid surma alles hiljem. Küsimus on sellisel juhul selles, kas tagajärje suhtes oli ikkagi süüdistataval ettevaatamatus või mitte ning kas süüdistatava tegu põhjustas kannatanu surma. Tallinna Ringkonnakohtu kriminaalkolleegium on 09.05.2016 tehtud otsuses mõistnud isiku süüdi KarS § 118 lg 1 p-de 1 ja 7 järgi. Süüdistatav ründas valu ja tervisekahjustuste tekitamise eesmärgil kannatanut ning peksis teda. Samuti lõi süüdistatav

¹⁸⁴ RKKKo 1-17-105.

¹⁸⁵ *Ibid.*

vähemalt üks kord lahtise käega kannatanut näo piirkonda. Seejärel tõukas süüdistatav kannatanut kahe käega keha piirkonda, mille tagajärjel kukkus kannatanu kukla vasaku poolega vastu peeglikappi. Süüdistatav jätkas maas lamava kannatanu peksmist käte ja jalgadega pea ning kehatüve piirkonda, lüües kannatanut vähemalt kaks korda jalaga kehatüve piirkonda ning vähemalt kolm korda rusikaga näo piirkonda. Kannatanu suri hiljem haiglas peksmisega tekitatud pea kinnise tõmptrauma tagajärjel. Kohus leidis, et surma suhtes tegutses süüdistatav ettevaatamatusega.¹⁸⁶ Näitena võib tuua veel Pärnu Maakohtu Paide kohtumaja 21.11.2016 kohtuotsuse, millega mõisteti isik süüdi KarS § 118 lg 1 p 7 järgi, kuigi kaitsja taotles teo kvalifitseerimist KarS § 117 lg 1 järgi. Kohus leidis, et isik pani teo toime otsese tahtlusega. Süüdistatav, lüües noaga kannatanu reide, teadis, et noatera võib tekitada kannatanule raske tervisekahjustuse. Vaatamata sellele, et tegemist oli ühe löögiga, viitas otsesele tahtlusele juba baari kaasavõetud terariista kasutamine. Süüdistatav avaldas kohtuistungil, et ei soovinud kannatanut tappa. Ei olnud tuvastatud, et isik kannatanut jalga lüües soovis tabada just arterit. Surma kui tagajärje põhjustas isik kohtu hinnangul ettevaatamatusest, sest ta ei näinud hooletusest ette, et üks noalööök reide, mis ei ole elutähtsate organite piirkond, võib tabada arterit ning tekitada surmava verejooksu. Kohus leidis, et süüdistatav oleks võinud ja pidanud seda ikkagi ette nägema, sest igasugune terariistaga teise inimese löömine ning talle raske tervisekahjustuste tekitamine kujutab ohtu inimese elule. Peale kuriteosündmust kõndis kannatanu veritsedes sündmuskohalt ise ära tänavale, mis ei andnud märku sellest, et kannatanu võib koheselt surra.¹⁸⁷ Tallinna Ringkonnakohtu kriminaalkolleegium on 11.07.2017 otsuses sedastanud, et pekstes kannatanut, sealhulgas hüpates kannatanu peal ja põhjustades talle tugevat valu ning hulgaliselt roidemurde, oli süüdistatav hooletu selle tulemusena saabuda võinud tagajärgede suhtes, seda nii eluohtlike vigastuste kui ka lõppjärgus isiku surma suhtes. Toomata küll koheselt kaasa eluohtlikku seisundit, oli hulgalise roiete murruga ja kopsupõrutusega olemuslikult kaasnev ning ka kõrvalseisjale äratuntav tagajärg tugev valu liikumisel ja hingamisel. Kohus leidis, et süüdistatav ei saanud aru, et tema tegevus võis põhjustada kannatanu surma.¹⁸⁸ Harju Maakohtu Tallinna kohtumaja 13.09.2018 otsuses on käsitletud juhtumit, kus süüdistatav lõi kannatanule rusikaga näkku. Löögi tagajärjel kannatanu kukkus ning kukkumise tagajärjel tekkisid kannatanul erinevad peatraumad. Kümme päeva hiljem kannatanu suri. Kohus leidis, et tervisekahjustused põhjustas süüdistatav vähemalt kaudse tahtlusega KarS § 16 lg 4

¹⁸⁶ TlnRnKo 09.05.2016, 1-15-10810.

¹⁸⁷ PMKo 21.11.2016, 1-16-6463.

¹⁸⁸ TlnRnKo 11.01.2017, 1-15-9059.

mõttes. Küsimus tekkis aga selles osas, kas süüdistataval oli tahtlus tagajärje ehk surma suhtes. Kohtu hinnangul oli süüdistatava tahtlus suunatud vaid tervisekahjustuste tekitamisele löögist näkku ning süüdistatav pidi ette nägema ka täiendavate tervisekahjustuste tekkimist kannatanu võimalikust kukkumisest löögi tagajärjel. Süüdistatava käitumine ja sellele järgnenud tervisekahjustuste tekkimine ja surma saabumine olid põhjuslikus seoses. Kohus leidis, et süüdistatav põhjustas ettevaatamatusest hooletuse vormis kannatanu surma. Kokkuvõttes mõistis kohus isiku süüdi KarS § 118 lg 1 p 7 järgi.¹⁸⁹

Surma põhjustamisena ettevaatamatusest tuleb käsitleda ka olukorda, kui süüdistatav helistab vahetult pärast teo toimepanemist hädaabinumbrile ja kutsub kannatanule abi. Riigikohus on 28.10.2015 otsuses öelnud, et kohene kiirabi kutsumine osutab süüdistatava soovile kannatanu surma saabumist vältida. Seega on Riigikohtu hinnangul süüdistataval adekvaatne alus loota, et kannatanu ei sure. Kolleegium ütles, et kergemeelsuse puhul peab olema tuvastatav toimepanija üldist elukogemust ja teospetsiifikat silmas pidades adekvaatne lootus, et oht elule ei realiseeru ehk kannatanu ei sure. Subjektiivse külje tuvastamisel on abipakkuvateks kriteeriumiteks ka isiku teoeelne ja -järgne käitumine, samuti tema teo objektiivne avaldumine. Nimetatud asjaolusid tuleb arvestada rangelt individualiseeritult konkreetset kriminaalasja silmas pidades ning isegi siis, kui on tuvastatud, et isik sai täiel määral aru enda teo ohtlikkusest, ei tähenda see automaatselt, et isik oleks arvestanud võimaliku raske tagajärje saabumisega ning sellega sisimas ka nõustunud. Seega on ka väliselt eluohtliku teo toimepanemise korral arvestatav argument see, et tegelikkuses lootis teo toimepanija võimalikuna äratuntud tagajärge vältida. Ka Riigikohus on selgitanud, et subjektiivse külje tuvastamisel on abipakkuvateks kriteeriumiteks isiku teoeelne ja -järgne käitumine, samuti tema teo objektiivne avaldumine.¹⁹⁰ Tartu Ringkonnakohtu kriminaalkolleegium on 21.06.2017 tehtud lahendis nentunud, et süüdistatava lootus surma mittesaabumisele ei ole kindlasti selline teguviis, kui isik lööb näiteks kannatanut noaga, läheb seejärel ise magama ning alles hommikul ärgates avastab, et kannatanu on surnud. Pärast nii pikka vahemikku häirekeskusesse helistamist ei saa kindlasti käsitleda kuidagi sellena, et isiku lootis tagajärge vältida.¹⁹¹

¹⁸⁹ HMKo 13.09.2018, 1-18-4655.

¹⁹⁰ RKKKo 3-1-1-79-15.

¹⁹¹ TrtRnKo 21.06.2017, 1-16-11207.

2.3.3. Tapmise ja KarS § 118 lg 1 p 7 eristamine

Oluline on teha subjektiivse koosseisu osas tagajärje puhul vahet kaudsel tahtlusel ja kergemeelsusel või hooletusel. Sellest oleneb, kas isik mõistetakse süüdi näiteks KarS § 113 lg 1 järgi või KarS § 118 lg 1 p 7 alusel. Kui piiritleda tapmist raske tervisekahjustuse tekitamisest, siis üldteada on see, et tapmine eeldab tahtlust nii tapmisteo kui tagajärje suhtes. Kui surma suhtes tahtlus puudub ja esineb ettevaatamatus tuleb tegu kvalifitseerida KarS § 118 lg 1 p 7 järgi.¹⁹² Kui aga isik põhjustas kannatanu surma vähemalt kaudse tahtlusega, tuleb tegu kvalifitseerida KarS § 113 lg 1 järgi. Näiteks isik, kes lööb kannatanut noaga südame piirkonda, kontrollimata sündmuste edasist käiku, mõõnab noaga löömise mistahes tagajärgi, põhjustab kannatanu surma kaudse tahtlusega. Tartu Maakohtu Tartu kohtumaja on oma 25.04.2017 lahendis leidnud, et olukorras, kus süüdistatav haaras noa ja lõi kannatanut rindkere piirkonda, pidi ta mõistma ja aru saama, et tagajärjeks võib olla kannatanu surm.¹⁹³

Mitmetes lahendites on kohtud sedastanud, et kaudse tahtluse ja kergemeelsuse puhul langeb nende subjektiivse külje kahe vormi intellektuaalne element ehk tagajärje ettenägemine kokku ning kaudset tahtlust ja kergemeelsust saab eristada üksnes voluntatiivse elemendi abil. Kaudse tahtluse puhul süüdistatav küll ei pürgi otseselt tagajärje saavutamisele, kuid mõõnab selle saabumise võimalikkust. Kergemeelsuse puhul aga loodab isik tagajärje mittesaabumisele. Nii kaudse tahtluse kui ka kergemeelsuse korral tunneb toimepanija ära enda käitumises sisalduva ohtlikkuse. Kaudse tahtluse korral kiidab ta võimaliku tagajärje heaks, kergemeelsuse korral aga loodab tagajärje mittesaabumisele. Tagajärje saabumata jäämise lootus peab tuginema isiku poolt äratuntud asjaoludele, mis lubavad tal mõistlikult uskuda, et tema loodud oht ei realiseeru tagajärjes. Kusjuures lootus tagajärje mittesaabumisele peab olema tõsimeelne. See tähendab, et see toetub konkreetsetele asjaoludele ega ole sõltuvuses tema poolt mittekontrollitavast juhuslikkusest.¹⁹⁴ Eluohtliku tervisekahjustuse tekitamisel tuleb analüüsida, kas kehavigastuse tekitamisel mõõnis teo toimepanija kannatanu surma saabumist enda tegevuse tulemina või lootis, et see ei saabu. Isegi siis, kui on tuvastatud, et isik sai täiel määral aru enda teo ohtlikkusest, ei tähenda see automaatselt, et isik oleks arvestanud võimaliku raske tagajärje

¹⁹² VMKo 21.04.2017, 1-16-10163.

¹⁹³ TMKo 25.04.2017, 1-16-11207.

¹⁹⁴ RKKKo 3-1-1-79-15; TlnRnKo 09.05.2016, 1-15-10810; TrtRnKo 25.08.2016, 1-15-9988; VMKo 02.07.2018, 1-18-2533.

saabumisega ning sellega sisimas ka nõustunud.¹⁹⁵ Kokkuvõtlikult võib öelda, et kvalifitseerimise küsimuse lahendamine taganeb sisuliselt sellele, et kohus peab kontrollima, kas süüdistatav tegutses kannatanu surma põhjustamisel ettevaatamatusest. Kui vastus on eitav, on õige kvalifikatsioon KarS § 113 lg 1 järgi.

Tartu Ringkonnakohtu kriminaalkolleegiumi 28. septembri 2015. aasta lahendis on süüdistatava kaitsja öelnud, et süüdistatav põhjustas kannatanu surma ettevaatamatusest. Kohus aga leidis, et KarS § 118 lg 1 p 7 ei kohaldu mitte mingil juhul, sest süüdistatav peksis väga intensiivselt ja jõuliselt kannatanut pähe ning sellest tulenevalt ei saa järeldada kergemeelsust kannatanu surma põhjustamise osas. Kohtu hinnangul on igale keskmisele kõrvalvaatajale eluliselt usutav ja objektiivselt mõistetav, et pekstes teist inimest valimatult rusika- ja jalahoopidega vastu pead, võib sellise tegevusega kaasneda pektava inimese surm. Käesoleva kaasuse puhul oli tõendatud neli lööki rusikaga näkku ning kaks kängitsetud jalaga lööki, millest jäi kannatanu näole jalanõu mustrijalg. Ringkonnakohtu arvates löökide arv kaudse tahtluse selgitamisel ei oma iseenesest ülimuslikku tähtsust, kui need toovad kaasa nii raskeid vigastusi. Arvestades välist teopilti, võis süüdistatav sellise jõuliselt pektud löökide arvu juures objektiivselt eeldada kausaalhela katkematu kulgemise korral suure tõenäosusega inimese surma saabumist.¹⁹⁶ Seega tegutses süüdistatav ka töö autori hinnangul tagajärje ehk surma osas vähemalt kaudse tahtlusega. Pekstes valimatult kannatanut rusikate ja jalgadega vastu pead, ei saa kindlasti öelda seda, et süüdistataval oli tagajärje osas ettevaatamatus. Ka madalama haridustasemega inimene peab sellistel juhtudel aru saama, et tagajärjeks võib olla kannatanu surm. Pea piirkond on teadaolevalt eriti õrn ja tundlik, seega ei saa peksja kuidagi järeldada, et midagi ei juhtu ning mingeid eluohtlikke vigastusi ei kaasne.

Huvitav lahend, millele võiks tähelepanu pöörata on Tallinna Ringkonnakohtu kriminaalkolleegiumi 10.08.2016 kohtuotsus, milles ringkonnakohus nõustus maakohtuga ja tunnistas isiku süüdi KarS § 117 lg 1 alusel. Nimelt mõisteti isik maakohtu otsusega süüdi selles, et tema pani toime järjepideva ja suurt valu põhjustanud kehalise väärkohtlemise oma 74-aastase isa suhtes. Süüdistatav peksis kannatanut korduvalt ning põhjustas talle füüsilist valu ja tervisekahjustusi. 22.09.2014 ja 23.09.2014 tuvastati kannatanul mitmete kehapiirkondade põrutused koos nahaaluste verevalumitega erinevates kehapiirkondades, hulgalised verevalumid näol ja kehal, sealhulgas mõlema silma laugudel ning erineva vanusega mõlemapoolsed roiete

¹⁹⁵ VMKo 21.04.2017, 1-16-10163.

¹⁹⁶ TrtRnKo 28.09.2015, 1-15-146.

murrud ehk rindkerel paremal VII roide värske murd, lisaks paranemisjärgus paremal VI roide murd ja vasakul V-VI roide murd. Kannatanul diagnoositi 23.09.2014 haiglasse toimetamise järgselt lihase traumaatilist isheemiat ehk väheveresust, mida kinnitab vereanalüüsis müoglobiini ehk lihasvalgu kontsentratsiooni märgatav tõus, mis on traumaatilisele lihaskahjustusele viitav kliiniline leid. Müoglobiini hulga tõusust veres kujunes välja neerude puudulikkus. Kannatanu üldseisund halvenes progresseeruvalt ning lõpuks lisandus kahepoolne kopsupõletik, mis oli kannatanu surma otseseks vahetuks põhjuseks. Maakohus leidis, et kannatanu surma saabumine on põhjuslikus seoses temal alates 22.09.2014 tuvastatud tervisekahjustustega ning süüdistatav pani toime surma põhjustamise ettevaatamatusest hooletuse vormis, kuna ta ei teadnud, et tema tegevuse tagajärjel saabub kannatanu surm, kuid oleks seda tähelepaneliku ja kohusetundliku suhtumise korral pidanud ette nägema. Ringkonnakohus juhtis tähelepanu, et süüdistatavale heideti ette ka tegelikult kannatanu tahtlikku peksmist ning maakohtu otsuses antud karistusõigusliku hinnanguga on jäänud tegelikult süüdistatava poolt kannatanule tahtlikult tekitatud kehavigastused karistusõiguslikult omistamata. Ringkonnakohus järelendas, et maakohtul oleks olnud õigus kvalifitseerida süüdistatava käitumine lisaks KarS § 117 lg 1 ka § 118 lg 1 järgi.¹⁹⁷ Töö autori hinnangul oleks ringkonnakohus pidanud isiku mõistma süüdi ikkagi KarS § 117 lg 1 ja KarS § 118 lg 1 p 1 alusel. Selle kaasuse puhul ei saa rääkida ainult surma põhjustamisest ettevaatamatusest, sest siin eelnes surmale ka eluohtlike tervisekahjustuste tekitamine kannatanule. Kannatanu suri süüdistatava poolt tekitatud eluohtlike tervisekahjustuste tõttu. KarS §-s 117 sätestatud surma põhjustamine ettevaatamatusest on küll iseseisev eluvastane süütegu, kuid mille objektiivne koosseis kattub tapmise objektiivse koosseisuga. Subjektiivsest küljest iseloomustab seda koosseisu ettevaatamatus, kusjuures ettevaatamatus on nõutav nii teo kui tagajärje suhtes.¹⁹⁸ Kui teo toimepanija on ettevaatamatu ainult surma suhtes, teo paneb aga toime tahtlikult, vastutab ta KarS § 118 lg 1 p 7 järgi.

2.3.4. Vahekokkuvõte

Võib väita, et 01.01.2015 toimunud karistusõiguse revisjon tõi KarS § 118 lg 1 p 7 loomisega muudatused kohtupraktikasse. See väljendub selgelt kohtupraktikat uurides. Pärast 01.01.2015 ei otsi kohtud enam subjektiivse koosseisu puhul tagajärje osas tahtlust, vaid nüüd piisab lihtsalt ettevaatamatusest. Samuti on pärast revisjoni töö autori hinnangul selgem, kuidas kvalifitseerida

¹⁹⁷ TlnRnKo 10.08.2016, 1-16-406.

¹⁹⁸ J. Sootak, P. Pikamäe (koost.) (viide 17), komm § 117, 3.

need juhtumid, mil süüdistatav põhjustab kannatanule raske tervisekahjustuse ja kannatanu sureb.

Eelkõige kohaldati 2015.-2018. aastatel kohtupraktikas KarS § 118 lg 1 p 7 selliste kriminaalasjade puhul, kus süüdistatav lõi kannatanut näiteks ühel korral rusikaga pähe, näkku või kõhtu ning kannatanu suri saadud vigastustesse. Selliste juhtumite puhul ütlesid kohtud, et süüdistatav ei näinud sellist tagajärge ette ja tahtlus puudub ning isik tegutses tagajärje suhtes ettevaatamatusena KarS § 18 lg 2 või lg 3 mõttes. Samuti kvalifitseerisid kohtud KarS § 118 lg 1 p 7 järgi olukorrad, kus süüdistatav tekitas kannatanule eluohtliku tervisekahjustuse, kuid kannatanu suri alles mõni aeg hiljem. Surma põhjustamisega ettevaatamatusena oli tegemist ka selliste olukordade puhul, kus süüdistatav kutsus pärast teo toimepanemist kannatanule abi, sest kohene kiirabi kutsumine osutab kohtute arvates süüdistatava soovile kannatanu surma saabumist vältida. KarS § 118 lg 1 p 7 kohaldamine tuleb eelkõige kõne alla vaid juhul, kui tervisekahjustuse tekitaja tegutseb surma põhjustamisel ettevaatamatusena.¹⁹⁹

Kohtupraktikat lugedes selgus, et ettevaatamatusena ei ole kindlasti tegemist siis, kui süüdistatav lööb kannatanut näiteks noaga südamepiirkonda, kõhtu või pähe. Sellistel juhtudel peab süüdistatav juba üldise elukogemuse põhjal möönma mistahes tagajärgi, sealhulgas ka surma saabumist. Tagajärje suhtes on eeltoodud näite puhul tegemist süüdistataval vähemalt kaudse tahtlusega KarS § 16 lg 4 mõttes ja kindlasti mitte ettevaatamatusena.

KarS § 118 lg 1 p 7 kohta kohtupraktikat analüüsides kerkisid selgelt esile küsimused kogumist. Vaidluse all oli asjaolu, et kui süüdistatav tegutses raske tervisekahjustuse tekitamise puhul, mille tagajärjeks oli surm, ettevaatamatusena, siis kas isik tuleb mõista süüdi üksnes KarS § 118 lg 1 p 7 järgi või KarS § 118 lg 1 p 1 ja p 7 järgi. Võimalik on siiski kvalifitseerida mõlemat moodi ning süüdistatava olukorda see karistuse osas otseselt ei mõjuta, sest karistus mõistetakse KarS § 118 raamides.

Oluline on Riigikohtu 2018. aastal kahel korral väljendatud seisukoht, mis seisnes selles, et süüdistatava tahtlus peab hõlmama teo toimepanemise hetkel kannatanule KarS § 121 lg 1 alt-le 1 vastava tervisekahjustuse põhjustamist. Tähtsust omab asjaolu, et see ei kehti ainult KarS § 118 lg 1 p 7 suhtes, vaid laieneb ka teistele KarS § 118 lg 1 punktidele. Sellise seisukohaga ei väljunud Riigikohus siiski revisjoni käigus tehtud muudatustest, vaid täpsustas aspekti, mis oli varasemalt alama astmete kohtute jaoks selgusetuks jäänud. Edaspidi kindlasti kohtud võtavad

¹⁹⁹ TrtRnKo 25.08.2016, 1-15-9988.

seda arvesse ning see kajastub ka kohtupraktikas.

Mis veel kohtupraktika pinnalt üles kerkis, oli tapmise ja KarS § 118 lg 1 p 7 eristamise probleem. Mõlema puhul mängib määravat rolli subjektiivne koosseis. Tapmine eeldab tahtlust nii tapmisteo kui tagajärje suhtes ning kui surma suhtes tahtlus puudub ja esineb üksnes ettevaatamatus, siis tuleb tegu kvalifitseerida KarS § 118 lg 1 p 7 järgi. Olukordades, kus süüdistatav peksab näiteks kannatanut väga intensiivselt olulistesse kehapiirkondadesse, ei saa järeldada ettevaatamatust kannatanu surma põhjustamise osas.

KOKKUVÕTE

Tänapäeva ühiskonnas on vägivald meie igapäevaelu üheks osaks. Väga sageli saame meediast teada erinevate vägivallategude kohta, mis mõnikord lõppevad kannatanu surmaga. Valdav osa isikuvastaseid süütegusid pannakse toime alkoholijoobes või alkoholijoobes ja lähisuhtes. Alkoholi tarvitamine on Eestis väga suureks probleemiks nii alaealiste kui ka täiskasvanute seas. Eelnevalt öeldu kehtib ka raske tervisekahjustuse tekitamise juhtumite puhul ning see asjaolu leidis ka käesolevas magistritöös kinnitust. Lugesdes 2015.-2018. aastatel erinevate kohtuastmete poolt tehtud otsuseid, milles mõisteti isik süüdi mõne KarS § 118 lg 1 punkti järgi, selgus, et kannatanuteks olid nii lapsed, täisealised isikud kui ka vanurid. Seega saab öelda, et vägivald vanust ei küsi.

Käesolevas magistritöös olid vaatluse all nii maakohutute, ringkonnakohtute kui ka Riigikohtu praktika KarS § 118 lg 1 kohaldamises ajavahemikul 01.01.2015-31.12.2018. Magistritöö kirjutamisel kasutati kokku 119 asjassepuutuvat kohtulahendit, millest 73 olid maakohutute lahendid, 35 ringkonnakohtute lahendid ja 11 Riigikohtu lahendid. Kuna KarS § 118 lg 1 p 4 järgi kedagi aastatel 2015-2018 süüdi ei mõistatud ja KarS § 118 lg 1 p-de 3 ja 6 puhul asjassepuutuvaid lahendeid polnud, siis neid töö autor ei käsitlenud. Seega käsitleti magistritöös lahendeid, mis puudutasid KarS § 118 lg 1 p-de 1, 2, 5 ja 7.

Töö eesmärgiks oli analüüsida, millised muudatused viidi 01.01.2015 toimunud revisjoniga sisse KarS § 118 lg 1 koosseisu ning kuidas need on kajastunud kohtupraktikas. Teadaolevalt lisati pärast revisjoni KarS § 118 lg-sse 1 täiendava punktina surm, mille puhul vastutab isik, kui ta põhjustab tagajärje ettevaatamatusest. KarS § 118 lg 1 p 7 lisamine avaldas potentsiaalselt mõju ka teistele sama lõike punktidele, mistõttu tuli kohtutel pärast 01.01.2015 otsustada, kas võtta omaks see tõdemus, et punktide 1-6 puhul piisab isiku vastutusele võtmiseks sellest, kui tal on tagajärje suhtes vähemalt ettevaatamatus. Magistritöö esimeses peatükis keskendutigi raske tervisekahjustuse tekitamise koosseisule enne ja pärast 01.01.2015.

Teises peatükis keskenduti raske tervisekahjustuse tekitamisele kohtupraktikas pärast 01.01.2015. Mis puudutab magistritöös käsitletud eluohtliku tervisekahjustuse tekitamist, siis saab väita, et kohtud võtsid omaks selle, et KarS § 118 lg 1 p 1 puhul piisab üksnes sellest, kui isikul on tagajärje suhtes vähemalt ettevaatamatus. Korduvalt tõid kohtud selle seisukoha ka oma

lahendites välja. Oli vaid kolm kohtuotsust, milles kohtud ütlesid, et nii teo kui ka tagajärje osas tuleb tuvastada süüdistatava tahtlus. Suurem osa töö autori poolt loetud ja käsitletud KarS § 118 lg-t 1 p 1 puudutavad lahendid põhinesid asjaoludel, kus kohtud leidsid siiski, et süüdistataval oli tagajärje suhtes tahtlus, mitte ettevaatamatus. Selline järeldus oli seotud juhtumitega, kus süüdistatav peksis kannatanut näiteks valimatult rusikatega, jalaga või mõne esemega, mistõttu ei saagi rääkida tagajärje suhtes süüdistatava ettevaatamatusest, vaid isikul on tagajärje suhtes vähemalt kaudne tahtlus KarS § 16 lg 4 mõttes. Kohtud asusid seisukohale, et ka madala haridustasemega inimene peab aru saama, et noaga valimatult erinevatesse kehapiirkondadesse löömine, peksmine rusikatega või mõne esemega, toob suure tõenäosusega kannatanule kaasa eluohtliku tervisekahjustuse ning taoline käitumine võib kaasa tuua ka kõige raskemaid tagajärgi. Valdavalt kohtud ikkagi oma lahendites nentisid, et KarS § 118 lg 1 p 7 avaldab mõju sama paragrahvi teistele punktidele ning ka punktide 1-6 puhul piisab lihtsalt tagajärje osas ettevaatamatusest. Seega saab väita, et revisjoniga KarS § 118 lg-sse 1 punkti 7 lisamine tõi kaasa ka kohtupraktika muutmise sama paragrahvi punkti 1 osas.

KarS § 118 lg 1 p-de 2 ja 5 kohta saab samuti öelda, et kohtupraktika võttis omaks selle tõdemuse, et subjektiivse koosseisu osas piisab p-de 2 ja 5 tagajärje puhul üksnes ettevaatamatusest kas siis hooletuse või kergemeelsuse vormis. Kohtud on oma lahendites nentinud seda, et pärast revisjoni piisab tagajärje osas vähemalt sellest, kui süüdistataval on ettevaatamatus ning tahtluse olemasolu ei ole enam ilmtingimata vajalik. Kuid nagu ka punkt 1 puhul, ei kaotanud revisjon ära tagajärje osas ka tahtlust p-de 2 ja 5 puhul. Tulenevalt kaasuse asjaoludest leidsid kohtud suuremas osas KarS § 118 lg-t 1 p-de 2 ja 5 puudutavates lahendites, et tagajärje suhtes on süüdistataval olemas tahtlus. Selline järeldus puudutas taaskord olukordi, kus süüdistatav peksis kannatanut rusikatega, mõne esemega või lõi noaga erinevatesse kehapiirkondadesse. Siiski saab väita, et kohtupraktikasse tõi revisjoniga lisatud punkt 7 kaasa muudatused KarS § 118 lg 1 p-de 2 ja 5 subjektiivses koosseisus.

Aastatel 2015-2018 mõisteti kohtupraktika kohaselt KarS § 118 lg 1 p 7 järgi isikud süüdi enamasti juhtumite puhul, kus süüdistatav lõi näiteks kannatanut rusikaga näkku, kõhtu või pähe ning kannatanu suri saadud vigastustesse. Kohtud asusid seisukohale, et süüdistataval puudub tagajärje osas tahtlus, ta ei näinud sellist tagajärge ette ning tegutses tagajärje suhtes ettevaatamatusega. KarS § 118 lg 1 p 7 järgi kvalifitseeriti ka olukorrad, kus süüdistatav tekitas kannatanule eluohtliku tervisekahjustuse, kuid tema surm saabus mõni aeg hiljem. Kohtud

leidsid, et KarS § 118 lg 1 p-ga 7 oli tegemist ka juhtumite puhul, kus süüdistatav kutsus pärast teo toimepanemist kannatanule abi, sest kohene kiirabi kutsumine osutab kohtute arvates süüdistatava soovile kannatanu surma saabumist vältida. Kohtupraktikat lugedes selgus veel, et KarS § 118 lg 1 p 7 puhul ei ole ettevaatamatusega kindlasti tegemist siis, kui süüdistatav lööb kannatanut näiteks noaga südame piirkonda, kõhtu või pähe. Sellistel juhtudel peab süüdistatav juba üldise elukogemuse põhjal mõnma mistahes tagajärgi, sealhulgas ka surma saabumist. Tagajärje suhtes on sellisel juhul tegemist vähemalt kaudse tahtlusega KarS § 16 lg 4 mõttes ja kindlasti mitte ettevaatamatusega.

Kohtupraktikat KarS § 118 lg 1 p 7 kohta analüüsid kerkis üles küsimus sellest, et kui süüdistatav tegutses ettevaatamatusega raske tervisekahjustuse tekitamise puhul, mille tagajärjeks oli surm, siis kas isik tuleb mõista süüdi KarS § 118 lg 1 p 7 järgi või KarS § 118 lg 1 p 1 ja p 7 järgi. Oli lahendeid, kus kohtud jäid seisukohale, et KarS § 118 lg 1 p 7 hõlmab KarS § 118 lg 1 p 1 ning isik mõistetakse süüdi KarS § 118 lg 1 p 7 järgi ja eraldi p 1 pole välja vaja tuua. Samas oli ka otsuseid, milles kohtud leidsid, et isik tuleb süüdi mõista KarS § 118 lg 1 p 1 ja p 7 järgi. Iseenesest on võimalik siiski kvalifitseerida mõlemat moodi ning süüdistatava olukorda see karistuse osas otseselt ei peaks mõjutama, sest isikule mõistetakse karistus mõlemal juhul KarS § 118 lg raamides. Süü suuruse tingivad konkreetsed faktilised asjaolud, mida võetakse arvesse mõlemal juhul. Siiski oleks vaja, et Riigikohus annaks selles küsimuses täpse seisukoha, sest kohtupraktikas on tekkinud kvalifitseerimise osas vaidlused.

Oluline seisukoht, mida peavad alama astme kohtud edaspidi oma lahendites arvesse võtma on 2018. aastal Riigikohtu poolt kahel korral välja toodud. Riigikohus on väljendanud, et KarS § 121 lg-s 1 kriminaliseeritud kehaline väärkohtlemine sisaldab kahte karistatavat teoalternatiivi. Esimese alternatiivi puhul on tegemist tervise kahjustamisega ja teise alternatiivi osas valu tekitamisega. Riigikohus asus seisukohale, et KarS § 118 lg 1 subjektiivse koosseisu täitmiseks tuleb kindlasti tuvastada, kas süüdistatava tahtlus hõlmas teo toimepanemise hetkel kannatanule KarS § 121 lg 1 alt-le 1 vastava tervisekahjustuse põhjustamist. KarS § 118 lg 1 p-de 1-7 koosseis ei ole Riigikohtu seisukoha järgi täidetud olukorras, kus teo toimepanija tahtlus hõlmas vaid valu põhjustamist KarS § 121 lg 1 teise alternatiivi mõttes. KarS § 121 lg 1 esimesele alternatiivile vastava tervisekahjustuse tekitamine peab olema tahtlik. Ehk oluline on sealjuures, et toimepanija tahtlus hõlmaks just selle tervisekahjustuse tekitamist, mis lõppastmes viis KarS § 118 lg-s 1 sätestatud enamohtriku tagajärje saabumiseni.

Teise peatüki puhul tõi töö autor eraldi välja veel tapmiskatse ja KarS § 118 lg 1 p 1 eristamise, sest kohtupraktikat lugedes ilmnesid kaasused, milles autor nägi kohtute poolt arutlust selle üle, millise koosseisuga siis lõppkokkuvõttes tegemist on. Mõlema koosseisu osas on tähtis subjektiivne koosseis. Oluline on piiritleda eluohtliku tervisekahjustuse tekitamist kui tervise vastu suunatud kuritegu ja tapmiskatset kui elu vastu suunatud kuritegu. Töö autor vaatles kolme lahendit ning nõustus seisukohaga, et kui süüdistatav kutsub kannatanule kiirabi, siis loobub ta teo lõpuleviimisest. Lisaks tõi töö autor teises peatükis eraldi välja tapmise ja KarS § 118 lg 1 p 7 eristamise. Tähtis on teha subjektiivse koosseisu puhul tagajärje osas vahet tahtlusel ja ettevaatamatusel, sest see määrab ära selle, kas isik mõistetakse süüdi KarS § 118 lg 1 p 7 alusel või KarS § 113 lg 1 järgi.

Raske tervisekahjustuse tekitamist on võimalik edasi uurida. Analüüsida saaks näiteks kohtupraktikat alates 2019. aastast ehk vaadata saab seda, kas kohtud on võtnud edaspidi arvesse 2018. aastal Riigikohtu poolt kahel korral väljendatud seisukoha, mis seisneb selles, et KarS § 118 lg 1 subjektiivse koosseisu täitmiseks peab tuvastama, kas süüdistatava tahtlus hõlmas teo toimepanemise hetkel kannatanule KarS § 121 lg 1 alt-le 1 vastava tervisekahjustuse põhjustamist. Lisaks saab edasi vaadelda pärast 01.01.2015 tehtud kohtuotsuste pinnalt KarS § 118 konkureerimist teiste karistusseadustiku koosseisudega, näiteks KarS §-ga 117 või KarS §-ga 119.

CASE LAW OF ESTONIAN COURTS IN APPLYING PENAL CODE § 118 DURING THE PERIOD OF 01.01.2015-31.12.2018

Summary

In today's society, violence is part of our daily lives. Very often we find out from the media about the various acts of violence, which sometimes end with the death of the victim. As with the majority of offences against the person, the case-law of 2015-2018 on serious health damage analysis also revealed that in most cases it is committed in alcohol or alcohol and in close relationships. In Estonia, alcohol consumption is a very serious problem for both minors and adults. People are drinking alcohol together and creating conflicts, and as a result, causing serious health damage to some people. Similarly, the problem of domestic violence in Estonia is very topical and acute, and it's promoted by the large alcohol addiction of the population, a relatively tolerant attitude towards violence, as well as stereotypical attitudes and perceptions of the role of women in the family. The data collected by the Ministry of Justice on registered crimes in 2015-2018 show very clearly that the number of serious health damage has been quite stable. For example, 88 serious health damage were registered in 2015, 75 serious health damage were registered in 2016, 67 serious health damage were registered in 2017 and 79 serious health damage were registered in 2018. Reading 2015-2018 decisions made by various courts in which a person was convicted pursuant to the Penal Code § 118 section 1 subsections 1-7, it turned out that the victims were children, adults and the elderly. So it can be said that violence does not ask for age.

After several years of revision, amendments to the Penal Code entered into force on 1 January 2015. The aim of this research paper is to focus on that were made the revision in the Penal Code in § 118 and how they were reflected in the case-law. The problem of the research work was that after the revision the Penal Code § 118 section 1 changed and as an additional point, the death in which the person is responsible for the consequences of negligence was added and it also affects other items of the same section. In this regard, the courts had to decide after 01.01.2015, whether to accept that even in cases 1-6 it is sufficient for a person to be held liable if the person has at least negligence with regard to the consequences. The Master's thesis looked for two questions:

- 1) Did the amendment to the Penal Code § 118 section 1 subsection 7 made with the revision lead to an amendment of the general case-law in the interpretation of the Penal Code § 118?

- 2) How has the case-law dealt with the generation of serious damage to health after the revision change came into effect?

This Master's thesis based on case law of Estonian courts in applying the Penal Code § 118 during the period of 01.01.2015-31.12.2018. A total of 119 relevant court decisions were used in writing the Master's thesis, 73 of which were decisions of county courts, 35 decisions of circuit courts and 11 rulings of the Supreme Court. According to the Penal Code § 118 section 1 subsection 4, no one was convicted in 2015-2018, and there were no relevant decisions in the case of the Penal Code 118 section 1 subsections 3 and 6, the author of the work did not deal with them. Therefore, the Master's thesis dealt with solutions concerning the Penal Code § 118 section 1 subsections 1, 2, 5 and 7.

The first chapter of the Master's thesis focused on the composition of serious health damage before and after 01.01.2015. The first chapter is theoretical and it is dogmatic research. If before the 01.01.2015 revision the Penal Code § 118 was a deliberate consequences and in the subjective composition intent had to be identified in both the act and the consequence, then after the revision, it is necessary for the accused to have intent on the act and negligence on the consequence. Therefore, before the revision, the Penal Code § 19 as a general part was not applied in the application of the special part and was made without any justification. After the revision, the Penal Code § 19 is taken into account.

In the second chapter that focused on the development of severe health damage in case of law after 01.01.2015. The second chapter is an empirical research, qualitative and quantitative data analysis methods are used. With regard to the creation of life-threatening health damage considered in the Master's thesis, it can be argued that the courts accepted that in case of the Penal Code § 118 section 1 subsection 1, it is sufficient that the person has at least negligence with regard to the consequences. The courts repeatedly stated that position in their rulings. There were only three judgments in which the courts stated that the intention of the accused should be identified both in the act and in the consequences. Most of the judgments concerning the Penal Code § 118 section 1 subsection 1 were considered and dealt with by the author of the work, were based on circumstances in which the courts found that the accused had intent, not negligence. This conclusion was related to cases where the accused beaten the victim, for example, indiscriminately with fists, feet or some object, so one cannot talk about the negligence of the

accused. A person has at least an indirect intent regarding the consequence within the meaning of the Penal Code § 16 section 4. The courts took the view that a person with a low level of education should also understand that beating with fists or with some object would most likely lead the victim to life-threatening health damage and that this could also lead to the most severe consequences. Most of the courts still adjudged in their rulings that the Penal Code § 118 section 1 subsection 7 has an effect on the other paragraphs of the same section, and in the case of clauses 1-6 it is enough to negligence the consequences. Therefore, it can be argued that the inclusion of the Penal Code § 118 section 1 subsection 7 also led to the amendment of the case-law in respect of clause 1 of the same section.

With regard to the Penal Code § 118 section 1 subsections 2 and 5, it can also be said that the case-law accepted the admission that, as regards the subjective composition, only the negligence of subsections 2 and 5 is sufficient. In their judgments, the courts have stated that, after the revision, at least the consequence of the negligence of the accused and the fact that intent is no longer necessary is sufficient. However, as with subsection 1, the revision did not lose the intention of subsections 2 and 5 as regards the consequences. Due to the circumstances of the case, the courts found in most of the cases relating to the Penal Code § 118 section 1 subsections 2 and 5 that the accused has intention. That kind of conclusion once again concerned situations where the accused beaten the victim with fists, some objects or a knife in different areas of the body. However, it can be argued that the inclusion of the Penal Code § 118 section 1 subsection 7 also led to the amendment of the case-law in respect of clause 2 and 5 of the same section.

In the years of 2015-2018, according to the case-law, persons were convicted according to the Penal Code § 118 section 1 subsection 7, mostly in cases where the accused created, for example, hit victim with a fist in his face, abdomen or head, and those injuries caused death of the victim. The courts took the view that the accused had no intention of having a consequence, did not see such a consequence and acted with negligence. According to the Penal Code § 118 section 1 subsection 7, the situations were also classified where the accused caused a life-threatening injury to the victim, but his death arrived some time later. The courts found that the Penal Code § 118 section 1 subsection 7 also involved cases in which the accused called for assistance to the victim after the act had been committed, because the immediate summoning of the ambulance indicates, in the opinion of the courts, that the accused wishes to avoid the death of the victim. When reading the case-law, it also became evident that in case of the Penal Code §

118 section 1 subsection 7, negligence is certainly not the case if the accused strikes the victim, for example, with a knife to heart area, abdomen or head. In this kind of cases, the accused must already acknowledge any consequences, including death, based on general experience of life. In this case, it is at least indirect intent, and certainly not negligence.

The case-law on the Penal Code § 118 section 1 subsection 7 raised questions about the collection, which consisted in the negligence of a person who was guilty of causing serious damage to health resulting in death, whether the person is to be convicted pursuant to clause § 118 section 1 subsection 7 or a § 118 section 1 subsections 1 and 7 collection. There were decisions in which the courts maintained that the Penal Code § 118 section 1 subsection 7 covers the Penal Code § 118 section 1 subsection 1 and the person is convicted pursuant to clause the Penal Code § 118 section 1 subsection 7. At the same time, there were decisions in which the courts found that a person should be convicted in a collection pursuant to the Penal Code § 118 section 1 subsections 1 and 7. However, it is possible to qualify in both ways and it is not directly affected by the situation of the accused. There are disputes about qualifications in case-law, it would be necessary that the Supreme Court formulate an accurate position on this matter.

An important statement that the lower courts will probably have to take into account in their decisions has been raised twice by the Supreme Court in 2018. The Supreme Court has stated that corporal abuse criminalized in the Penal Code § 121 section 1 includes two punishable offenses. The first alternative is harm to health and the second alternative is causing pain. The Supreme Court took the view that, in order to fulfill the subjective composition of the Penal Code § 118 section 1, it must be established whether the intention of the accused at the time of the commission of the offense was to cause damage to the victim in accordance with the Penal Code § 121 section 1 alternative 1. The damage to health corresponding to the first alternative to the Penal Code § 121 section 1 must be intentional. Perhaps it is important that the perpetrator's intentions include the creation of the health damage, which in the final stage leading to the occurrence of the more dangerous consequences provided for in the Penal Code § 118 section 1.

In the second chapter, the author also singled out the distinction between homicide attempts and the Penal Code § 118 section 1 subsection 1, as the case-law reads the cases in which the author saw the court's argument on what the composition would ultimately be. Subjective composition is important for both composition. It is important to limit the risk of life-threatening health damage

as a crime against health and an attempt to kill as a crime against life. The author of the work looked at the three court decisions and agreed with the view that if the accused calls the ambulance, he will give up the act. The author of the thesis also differentiated the distinction between killing and the Penal Code § 118 section 1 subsection 7. It is important to make a distinction between intent and negligence in the subjective composition, as it determines whether a person is convicted under the Penal Code § 118 section 1 subsection 7 or under the Penal Code § 113 section 1.

It is possible to investigate further the development of serious health damage. For example, the case law could be analyzed from 2019, it can be seen whether the courts have taken into account the opinion of the Supreme Court twice expressed in 2018, namely that the Penal Code § 118 section 1 for the subjective composition must be ascertained whether the intention of the accused involved the act at the moment of committing the offense to cause injury to the victim in accordance with the Penal Code § 121 section 1 alternative. In addition, it is possible to further investigate the competition of the Penal Code § 118 with other constituent parts of the Penal Code, for example the Penal Code § 117 or the Penal Code § 119.

30.04.2019

KASUTATUD KIRJANDUS

1. Aas, K jt. Karistusõigus. Eriosa. Tallinn: Sisekaitseakadeemia 2002.
2. Ahven, A. Registreeritud kuriteod jaanuar-november 2015-2018 (peamised liigid). Tallinn: Justiitsministeerium 2018. Arvutivõrgus: <https://www.kriminaalpoliitika.ee/et/registreeritud-kuriteod-jaanuar-november-2015-2018-peamised-liigid> (27.01.2019).
3. Blazejowskj, A. Health as a human right. - Yale Global Health review. 01.05.2014. Arvutivõrgus: <https://yaleglobalhealthreview.com/2014/05/01/health-as-a-human-right/> (10.02.2019).
4. Hirsnik, E. Mõningatest karistusõiguslikest inimese surma põhjustamise, vabaduse võtmise ja kuriteo varjamisega seotud probleemidest. – Juridica 2011/2.
5. Karistusseadustiku ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse seletuskiri. Arvutivõrgus: http://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/elfinder/article_files/karistusseadustiku_ja_sellega_seonduvalt_teiste_seaduste_muutmise_seaduse_eelnou_seletuskiri_3.1.2.2013.pdf (01.01.2019).
6. Kulpson, K. Raske tervisekahjustuse tekitamise kohtupraktika analüüs. Magistritöö. Tartu: Tartu Ülikool 2013.
7. Nõmper, A. Annus, T. The Right to Health Protection in the Estonian Consitution. – Juridica International 2002/7.
8. Pettai, I. Narits, R. Kaugia, S. Perevågivald juriidilise regulatsiooni hetkeseis ja perspektiiv Eesti õiguspraktikute küsitluse põhjal. – Juridica 2015/9.
9. Pettai, I. Kaugia, S. Narits, R. Perevågivald nõuab jõulisemat juridiilist sekkumist. – Riigikogu Toimetised, 2015/31.
10. Riigi Teataja. Arvutivõrgus: <https://www.riigiteataja.ee/index.html>.
11. Sootak, J. Isikuvastased süüteod. 5. tr. Tallinn: Juura 2014.
12. Sootak, J. Pikamäe, P (koost.) Karistusseadustik. Komm vlj. 3 tr. Tallinn: Juura 2009.
13. Sootak, J. Pikamäe, P (koost.) Karistusseadustik. Komm vlj. 4 tr. Tallinn: Juura 2015.
14. Sootak, J. Karistusõigus. Üldosa. Tallinn: Juura 2018.
15. Sootak, J. Süüteod elu ja tervise vastu. – Juridica 2014/18.

16. StGB-Schönke/Schröder – A.Schönke, H. Schröder. Strafgesetzbuch. Kommentar. 28. Aufl. München: Beck 2010. – Viidatud Sootak, J. Isikuvastased süüteod. 5. tr. Tallinn: Juura 2014.
17. Sööt, M.-L. Kriminaalpoliitika arengusuunad aastani 2018. Seletuskiri. Justiitsministeerium.Arvutivõrgus:<http://www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=50604/Seletuskiri+%28kriminaalpoliitika+arengusuunad+aastani+2018%29.pdf> (02.02.2019).
18. Uus kohtulahendite otsing. Riigi Teataja. 21.10.2015. Arvutivõrgus: <https://www.riigiteataja.ee/oigusuudised/eelvaadeSeadusUudis/1448> (23.03.2019).
19. Veinla, H. Precautionary Environmental Protection and Human Rights. – Juridica International 2007/12.
20. Vägivalla ennetamise strateegia 2015-2020. Tallinn 2015. Arvutivõrgus:https://valitsus.ee/sites/default/files/contenteditors/arengukavad/vagivalla_ennetamise_strateegia_2015-2020_kodulehele.pdf. (18.09.2018).
21. World Health Organization. Global status report on alcohol and health 2018. Arvutivõrgus:<https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/274603/9789241565639-eng.pdf?ua=1> (02.02.2019).

KASUTATUD ÕIGUSAKTID

- 22. Eesti Vabariigi Põhiseadus. – RT I, 15.05.2015, 2.
- 23. Karistusseadustik. – RT I, 21.06.2014, 28.
- 24. Karistusseadustik. – RT I, 07.12.2018, 21.
- 25. Karistusseadustiku rakendamise seadus. – RT I 2002, 56, 350.
- 26. Karistusseadustiku rakendamise seadus. – RT I, 05.07.2013, 12.
- 27. Tervisekahjustuse kohtuarstliku tuvastamise kord. – RT I 2002, 72, 434.
- 28. Tervisekahjustuse kohtuarstliku tuvastamise kord. – RT I, 29.12.2014, 12.

KASUTATUD KOHTUPRAKTIKA

29. VMKo 22.06.2012, 1-11-11772
30. HMKo 12.06.2014, 1-14-3671
31. VMKo 16.10.2014, 1-14-4811
32. PMKo 07.01.2015, 1-14-5890
33. HMKo 15.04.2015, 1-15-1189
34. TMKo 23.04.2015, 1-15-1487
35. PMKo 22.05.2015, 1-14-7277
36. HMKo 17.06.2015, 1-15-4454
37. VMKo 06.07.2015, 1-15-3324
38. TMKo 21.08.2015, 1-15-2719
39. HMKo 27.08.2015, 1-15-5312
40. VMKo 11.09.2015, 1-15-6211
41. VMKo 06.10.2015, 1-15-7449
42. TMKo 28.10.2015, 1-15-7750
43. VMKo 05.11.2015, 1-15-5219
44. VMKo 16.11.2015, 1-15-7795
45. VMKo 05.01.2016, 1-15-7107
46. HMKo 05.01.2016, 1-15-9050
47. VMKo 06.01.2016, 1-15-10413
48. VMKo 06.01.2016, 1-15-6644
49. VMKo 08.01.2016, 1-15-7300
50. HMKo 13.01.2016, 1-15-9878
51. VMKo 28.01.2016, 1-15-10798
52. PMKo 08.02.2016, 1-15-8551
53. VMKo 25.02.2016, 1-14-10714
54. VMKo 09.03.2016, 1-15-10789
55. VMKo 17.03.2016, 1-16-588
56. PMKo 11.04.2016, 1-16-1491
57. HMKo 10.05.2016, 1-16-2661
58. HMKo 25.05.2016, 1-16-2655

59. VMKo 26.05.2016, 1-16-2426
60. VMKo 22.07.2016, 1-16-1385
61. VMKo 23.08.2016, 1-16-5878
62. VMKo 13.09.2016, 1-16-683
63. VMKo 16.09.2016, 1-16-5405
64. PMKo 19.09.2016 1-16-3150
65. PMKo 11.11.2016, 1-16-6809
66. PMKo 21.11.2016, 1-16-6463
67. VMKo 21.12.2016, 1-16-9044
68. HMKo 19.01.2017, 1-16-9180
69. HMKo 20.01.2017, 1-16-10095
70. VMKo 01.03.2017, 1-16-9116
71. VMKo 21.03.2017, 1-17-1536
72. HMKo 23.03.2017, 1-17-1697
73. HMKo 06.04.2017, 1-17-927
74. VMKo 11.04.2017, 1-17-1327
75. TMKo 25.04.2017, 1-16-11207
76. TMKo 28.04.2017, 1-16-10335
77. VMKo 21.04.2017, 1-16-10163
78. TMKo 04.05.2017, 1-16-4822
79. HMKo 30.05.2017, 1-17-3248
80. VMKo 16.06.2017, 1-16-1760
81. HMKo 22.09.2017, 1-17-6118
82. HMKo 06.12.2017, 1-17-8542
83. TMKo 11.01.2018, 1-16-7948
84. TMKo 16.01.2018, 1-17-6907
85. HMKo 12.04.2018, 1-17-10131
86. HMKo 16.04.2018, 1-18-950
87. VMKo 31.05.2018, 1-17-7302
88. HMKo 26.06.2018, 1-18-2990
89. VMKo 02.07.2018, 1-18-2533
90. PMKo 24.07.2018, 1-18-5414

91. HMKo 03.08.2018, 1-17-11144
92. PMKo 06.08.2018, 1-18-3172
93. VMKo 07.08.2018, 1-18-1204
94. HMKo 14.08.2018, 1-18-4879
95. VMKo 10.09.2018, 1-18-6692
96. VMKo 11.09.2018, 1-18-6552
97. HMKo 13.09.2018, 1-18-4655
98. HMKo 17.09.2018, 1-18-5731
99. HMKo 26.09.2018, 1-18-5370
100. HMKo 03.10.2018, 1-18-6729
101. PMKo 04.10.2018, 1-18-7495
102. TrtRnKo 06.06.2012, 1-12-1884
103. TlnRnKo 10.07.2013, 1-12-6174
104. TrtRnKo 20.01.2015, 1-14-4811
105. TlnRnKo 26.01.2015, 1-14-5735
106. TrtRnKo 18.02.2015, 1-14-3161
107. TrtRnKo 26.03.2015, 1-14-4654
108. TrtRnKo 25.05.2015, 1-14-10990
109. TlnRnKo 01.06.2015, 1-15-1189
110. TlnRnKo 26.08.2015, 1-14-10682
111. TlnRnKo 14.09.2015, 1-14-7277
112. TrtRnKo 28.09.2015, 1-15-146
113. TlnRnKo 08.12.2015, 1-15-6312
114. TlnRnKo 22.02.2016, 1-15-2858
115. TlnRnKo 29.02.2016, 1-15-3321
116. TlnRnKo 09.05.2016, 1-15-10810
117. TlnRnKo 12.05.2016, 1-14-1413
118. TrtRnKo 25.05.2016, 1-14-2785
119. TlnRnKo 21.06.2016, 1-16-1519
120. TlnRnKo 10.08.2016 1-16-406
121. TrtRnKo 25.08.2016, 1-15-9988
122. TlnRnKo 14.12.2016, 1-16-7020

- 123. TlnRnKo 19.12.2016, 1-16-6969
- 124. TlnRnKo 11.01.2017, 1-15-9059
- 125. TlnRnKo 14.02.2017, 1-16-3016
- 126. TlnRnKo 11.05.2017, 1-16-11514
- 127. TlnRnKo 24.05.2017, 1-16-5213
- 128. TrtRnKo 21.06.2017, 1-16-11207
- 129. TlnRnKo 18.10.2017, 1-16-10316
- 130. TrtRnKo 27.11.2017, 1-17-4185
- 131. TlnRnKo 30.11.2017, 1-17-6118
- 132. TrtRnKo 11.04.2018, 1-17-113
- 133. TrtRnKo 16.04.2018, 1-17-6907
- 134. TlnRnKo 29.06.2018, 1-18-2560
- 135. TlnRnKo 19.06.2018, 1-18-950
- 136. TlnRnKo 25.07.2018, 1-17-10131
- 137. RKKKo 3-1-1-128-06
- 138. RKKKo 3-1-1-57-10
- 139. RKKKo 3-1-1-46-11
- 140. RKKKo 3-1-1-79-15
- 141. RKKKo 3-1-1-46-15
- 142. RKKKo 3-1-1-79-15
- 143. RKKKo 3-1-1-111-16
- 144. RKKKo 3-1-1-76-16
- 145. RKKKo 1-16-5213 koos Saale Laose ja Eerik Kergandbergi eriarvamustega
- 146. RKKKo 1-17-105
- 147. RKKKo 1-16-6512

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Anabell Tamm,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

“Eesti kohtute praktika karistusseadustiku § 118 kohaldamisel ajavahemikul 01.01.2015-31.12.2018”,

mille juhendaja on Anneli Soo,

1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, **30.04.2019**